

Kadernota maatschappelijke
ondersteuning 2011 – 2014
Gemeente Twenterand

“Meer samenleven”

Vastgesteld in de Raad d.d. 15 maart 2011

COLOFON

Documentnaam: Lokale kadernota wmo 2011-2014 - 15 mrt 2011 - Raad vastgesteld

Auteurs: deze nota is mede opgesteld door de Kerngroep Kadernota Wmo van de vijf samenwerkende Wmo-gemeenten, bestaande uit: Resy Leuverink (Hellendoorn), Alice Pongers (Rijssen-Holten), Rian Stamsnieder (Tubbergen), Angelique Effting (Wierden), Hans Pesser & Leonard Koppelman (Twenterand, eindredactie).

Onze dank gaat uit naar de diverse collega's in de (sub)regio en lokaal die een bijdrage hebben geleverd.

Versie: def. Versie. 5.1. Na vaststelling door stuurgroep Wmo en gemeenteraad.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
1. Samenvatting	6
1.1 Wmo subregionale kadernota 2011-2014	6
1.2 Domeinen	7
1.3 Randvoorwaarden	11
2. Inleiding en verantwoording	12
2.1 Algemeen	12
2.2 Wmo subregionaal	12
2.3 Visie vertaald naar domeinen	13
2.4 Samenloop met gezondheidsbeleid en wonen	13
2.5 Samenloop met andere participatiewetten	14
2.6 Niet alles tegelijk!	14
3. Strategisch kader en ontwikkelingen	15
3.1 Strategisch kader	15
3.2 Coalitieakkoord en Toekomstvisie Twenterand	15
3.3 Ontwikkelingen	16
3.4 Uitgangspunten van de visie	18
4. Terugblik	21
4.1 Van 9 prestatievelden naar 6 domeinen	21
4.2 Hoofdpijn conclusie evaluatie subregionale actiepunten Wmo	21
4.3 Hoofdpijn conclusie evaluatie lokale Wmo-beleid Twenterand	22
5. De weg naar het streefbeeld	23
5.1 Inleiding	23
5.2 De domeinen in de periode 2011-2014	23
5.2.1 Domein 1: Samen leven in buurt en dorp	23
5.2.2 Domein 2: Opgroeien en ontwikkelen	28
5.2.3 Domein 3: Vrijwilligerswerk en mantelzorg	32
5.2.3.1 Domein 3A: Vrijwilligerswerk	33
5.2.3.2 Domein 3B: Mantelzorg, mantelzorgondersteuning/vrijwillige zorg	36
5.2.4. Domein 4: Meedoen makkelijker maken	39
5.2.5 Domein 5: Preventie, zorg en opvang	45
5.2.6. Domein 6: Anders te werk	49
6. Beleidsagenda Wmo 2011-2014	52
7. Organisatie, mensen en middelen	54
7.1 Uitvoeringsorganisatie	54
7.2 Personeel	55
7.3 Risico Wmo-financiën landelijk	55
7.3.1 Algemeen	55
7.3.2 Algemene uitkering	55
7.3.3 Objectief verdeelmodel	55
7.3.4 De Wmo en de juni- en septembercirculaire 2010	56
7.3.5 Het macrobudget vanaf 2011	56
7.3.6 Verfijning verdeelmodel Wmo	56

7.3.7	Het meerjarenperspectief en financieel kader	57
7.3.8	Verdere risico's	57
7.4	Subsidies Wmo	58
7.5	Communicatie	59
8.	Lijst van afkortingen	60
Bijlage 1	Terugblik per domein over de afgelopen vier jaar	61
Bijlage 2	Subregionale beleidsagenda Wmo 2011-2014	69

Voorwoord

Voor u ligt het nieuwe vierjarig beleidsplan van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Het maken van dit beleidsplan is een verplichting uit deze wet, waarin meedoen aan de samenleving centraal staat. Als titel voor dit beleidsplan is gekozen voor: 'Meer Samenleven'. Deze kadernota zet de focus de komende jaren volledig op brede participatie. Meedoen!

Na de eerste kadernota Wmo zal het komend decennium het accent verschuiven naar meedoen. Basis is de behoefte van mensen in plaats van rechten, basis is de eigen kracht in plaats van een verzorgende overheid. Met andere woorden de Wmo ontwikkelt zich door en kantelt in ieders voordeel. Daarbij vergeten wij niet dat wij als overheid zorg moeten blijven dragen voor kwetsbare groepen in de samenleving en deze ook moeten (laten) ondersteunen, als zij zich niet kunnen redden.

Vanuit de samenwerking tussen de vijf gemeenten in onze subregio (Rijssen-Holten, Twenterand, Hellendoorn, Wierden en Tubbergen) presenteren wij onze visie in een tijd waarin wij voor aanzienlijke opgaven staan, veroorzaakt door demografische ontwikkelingen, decentralisatie van taken, maar zeker ook door de economische ontwikkelingen. Deze kadernota gaat daarom uit van een ander beleid en binnen de mogelijkheden kiezen wij daarom voor de volgende prioriteiten:

- Prioriteit bij anders, slimmer werken, meer passend bij de logica van de burger;
- Mede vorm te geven door burgerparticipatie en de zgn. Kanteling en Welzijn nieuwe stijl;
- Prioriteit bij het behouden van een sterke basis die participatie bevordert, ondersteunt en preventief werkt. Hierbij willen wij resultaatgericht sturen op die activiteiten die echt bijdragen aan de beoogde effecten;
- Prioriteit bij integraliteit en samenwerking omdat dit veelal de kwaliteit verhoogt en bovendien kosten bespaart.

De stuurgroep Wmo van de subregio. Op de foto staan van links naar rechts de wethouders Wmo: dhr. T. Vleerbos, Tubbergen, dhr. J. Ligtenberg, Rijssen-Holten, dhr. G. J. Binnenmars, Twenterand (voorzitter stuurgroep), dhr. H. Bekke, Wierden en dhr. J. Coes, Hellendoorn.

Wij hebben met vier buurgemeenten samen de Wmo actief opgepakt en gaan deze actieve houding de komende periode verder intensiveren. Ook al zijn er zorgen over de financiën, wij willen de kansen die de Wmo biedt ten volle benutten.

Bij deze cultuurverandering in de uitvoering van ons brede Wmo-beleid staan wij gelukkig niet alleen. Samenwerking met de samenleving via burgerparticipatie en uiteraard met de gemeenteraad, de Adviesraad Wmo, vele organisaties en mede-overheden is essentieel om de doelstellingen te bereiken. Ik vertrouw wederom op hun positieve medewerking in deze.

Jan Binnenmars
Wethouder Wmo Gemeente Twenterand
Vriezenveen, 20 december 2010

1. Samenvatting

Gemeenten staan de komende jaren voor grote uitdagingen. Ontwikkelingen in de maatschappij en bij de overheid en vooral ook de financiële situatie van gemeenten liggen hieraan ten grondslag. Nog niet eerder hebben gemeenten te maken gehad met zulke drastische bezuinigingen als waar ze nu voor staan. Gemeentebreed, dus ook in het sociale domein, moeten er duidelijke keuzes gemaakt worden. Het is duidelijk dat niet alles meer kan. Gemeenteraden zullen moeten kiezen welke voorzieningen ze overeind willen houden en welke voorzieningen minder of zelfs helemaal niet meer gefinancierd worden. Ook de rol die de gemeente wil spelen wordt tegen het licht gehouden.

1.1 Wmo subregionale kadernota 2011-2014

Binnen deze context verschijnt deze Kadernota Maatschappelijke ondersteuning. Gemeenten zijn volgens de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) verplicht om vierjaarlijks een nota op te stellen. Deze Wmo-kadernota is de tweede in de rij. Het Wmo-beleid ontwikkelt zich door. Deze kadernota schetst in hoofdlijnen en in samenhang het beleid op de vele prestatievelden of domeinen binnen de Wmo.

Vanuit de succesvolle samenwerking tussen de gemeenten Rijssen-Holten, Twenterand, Hellendoorn, Wierden en Tubbergen is deze regionale nota wederom gemaakt. De samenwerkende gemeenten hebben als motto voor de periode 2011 – 2014 gekozen:

“Meer samenleven”

Meedoen is een belangrijk thema in de Wmo. Steeds meer raken we er van overtuigd dat de Wmo er op gericht moet zijn om mensen zoveel mogelijk dat te bieden waar ze behoefte aan hebben om volwaardig mee te kunnen doen in de maatschappij. Dat is belangrijker dan te kijken waar mensen recht op hebben. Daarbij zal eerst worden gekeken in hoeverre de mensen zelf vanuit hun eigen verantwoordelijkheid en de eigen omgeving van mensen kunnen bijdragen aan de behoefte van de mensen, waardoor minder individuele voorzieningen nodig zijn. Pas als door mensen zelf of door de eigen omgeving niet of onvoldoende op de behoefte kan worden ingespeeld, komen maatschappelijke instellingen en/of de overheid in beeld om door het bieden van voorzieningen (eerst algemeen/voorliggend, dan collectief en daarna pas individueel) te voorzien in de behoefte van mensen. Door (zo nodig met maatwerk) te voorzien in behoeften kan iedereen, ook degenen voor wie dat minder vanzelfsprekend is, “meer samenleven”.

De koers die gekozen is omvat een duidelijke trendbreuk met de vorige regionale kadernota. Vanuit de gekozen uitgangspunten betekent dit in ieder geval:

- dat we de kansen die zich voordoen willen benutten. De zgn. Kanteling en Welzijn nieuwe stijl zijn hier voorbeelden van. Dit levert ons inziens meer maatwerk en rendement, zij het dat het ook in eerste instantie een investering vraagt;
- dat (nieuwe) wettelijke taken die op gemeenten afkomen, bijvoorbeeld de afslanking AWBZ en de plannen tot overheveling van delen van de Jeugdzorg, uiteraard opgepakt moeten worden, in samenwerking tussen de 5 gemeenten waar mogelijk;
- dat vrijwilligerswerk en mantelzorg worden gezien als pijlers die zo veel mogelijk overeind gehouden dienen te worden;
- dat kwetsbare groepen in principe worden ontzien, maar dat er wel een groter beroep op hun eigen verantwoordelijkheid en hun naaste omgeving wordt gedaan. Mensen dienen de ondersteuning te krijgen naar hun behoefte en noodzaak, hoewel de vorm kan gaan wijzigen. De gemeente biedt een vangnet voor diegenen die dat echt nodig hebben;
- dat we oog hebben voor het belang van het jeugdbeleid: onze toekomst!.

maar ook:

- dat een cultuuromslag nodig is, met de nodige creativiteit, waarbij we de eigen kracht van mensen willen benutten en samenwerking onontbeerlijk is.
- de overheid op bepaalde terreinen een andere rol zal aannemen, bijv. door middel van privatisering of meer regisserend, zakelijker, in plaats van uitvoerend;
- dat binnen wettelijke taken veelal het basisniveau wordt gekozen (veelal wettelijk minimum niveau);
- de sterkste schouders, de zwaarste lasten zullen moeten gaan dragen;
- dat het sociale domein ook niet aan bezuinigingen¹ ontkomt. Het voorzieningenniveau zich op kerntaken zal moeten richten, waarbij met minder subsidies gewerkt zal moeten worden.

1.2 Domeinen

We onderscheiden – evenals in de vorige kadernota - zes domeinen:

1. Samen leven in buurt en dorp
2. Opgroeien en ontwikkelen
3. a. Vrijwilligerswerk
b. Mantelzorg, mantelzorgondersteuning en vrijwillige zorg
4. Meedoen makkelijker maken
5. Preventie, zorg en opvang
6. Anders te werk

Domein 1: Samen leven in buurt en dorp

Dit domein betreft het bevorderen van sociale samenhang en leefbaarheid in dorpen en kernen. Als we willen dat mensen naar elkaar omzien, is het nodig dat zij elkaar kennen. Wanneer mensen elkaar kennen zullen ze elkaar eerder helpen of een beroep durven doen op elkaar. Ook kan zo bijvoorbeeld dreigende vereenzaming worden opgemerkt en tijdig gestopt worden. Tot slot zal men elkaar ook eerder aanspreken op het leefbaar houden van de wijk/buurt als men elkaar kent. Door het bevorderen van de sociale samenhang en de leefbaarheid wordt er eerder een beroep gedaan op de sociale omgeving van mensen en minder vaak op de overheid.

Gegeven de forse bezuinigingen zullen organisaties in dit domein, maar ook in andere domeinen te maken krijgen met subsidieverlagingen of wellicht zelfs subsidiebeëindigingen. Ook vragen als privatisering of afstoting van gemeentelijke accommodaties zullen de komende periode spelen, evenals het teruggaan naar kerntaken. Dit geldt niet alleen voor de lokale overheid, maar ook voor andere (gesubsidieerde) organisaties. Om de sociale samenhang en leefbaarheid op peil te houden wordt er een groter beroep op de inzet en creativiteit van inwoners en organisaties gedaan.

Actiepunten:

- Daar domein 1 vooral een lokale aangelegenheid is, wisselen de vijf gemeenten met betrekking tot domein 1 kennis en ervaringen uit en delen succesfactoren en faalfactoren over het thema leefbaarheid en sociale samenhang.
- Onderzoeken of er mogelijkheden bestaan voor privatisering van (delen van) buitensportaccommodaties.
- Een veiligheidsonderzoek uitvoeren in 2010 onder de bewoners van de gemeente.
- Opstellen van een Integraal Veiligheidsplan Twenterand.
- De visie Wonen-welzijn-zorg en de Prestatieafspraken met de provincie Overijssel worden uitgevoerd.
- Ontwikkelen van een brede school in Den Ham en Westerhaar-Vriezenveensewijk.
- Multifunctionaliteit van gebouwen en aanwezige voorzieningen doorontwikkelen
- 75% van de doelgroepkinderen bezoekt een peuterspeelzaal.
- Iedere kern van de gemeente Twenterand heeft een fysieke bibliotheek met een passende vorm van dienstverlening.
- De mogelijkheden van privatisering en/of vervanging door nieuwbouw van zwembaden onderzoeken.

¹ De concrete bezuinigingsplannen zijn apart van deze nota aangeboden en vormen een apart traject.

- De mogelijkheden onderzoeken van starten met uitvoering van Nationaal Actieplan Sport en Bewegen en Impuls Brede Scholen, Sport en Cultuur

Domein 2: Opgroeien en ontwikkelen

Met dit domein willen we werken aan een toekomst waarin burgers zoveel mogelijk op eigen kracht kunnen doen, zelfredzaam zijn en hun medeverantwoordelijkheid nemen in de samenleving. Jonge burgers kunnen daar niet vroeg genoeg ervaring mee opdoen en daarin begeleid worden. De eerste verantwoordelijkheid voor de opvoeding ligt bij de ouders/verzorgers. De gemeente heeft, in aanvulling op onderwijs, kinderopvang, peuterspeelzaal, jeugdgezondheidszorg en maatschappelijk werk, de taak om ouders/opvoeders te ondersteunen en te stimuleren bij hun opvoedende taken. Daarvoor is het Centrum Jeugd en Gezin (CJG) ingericht, waarvan de doorontwikkeling ook de komende jaren zal voortduren. De vijf samenwerkende gemeenten voeren een integraal jeugd(zorg)-beleid, met als uitgangspunt een sluitende aanpak door middel van ketensamenwerking. In de ketenaanpak worden de taakstellingen van overheden en het producten- en voorzieningenaanbod van instellingen (informatie/advies, hulp- en dienstverlening en zorg) aan elkaar gekoppeld om de keten sluitend te maken. De inkleuring in het aanbod wordt per gemeente verschillend ingevuld. De keten zorgt vervolgens gezamenlijk voor het sturen, faciliteren, ondersteunen en realiseren van de kerndoelstelling van integraal jeugd(zorg)beleid: opgroeien en ontwikkelen, waardoor je kunt meedoen. Gelet op de financiële situatie wordt gekozen voor een terughoudend, doelgericht en doelmatig beleid.

Actiepunten:

- De Subregionale samenwerking met betrekking tot de CJG-ontwikkeling en het jeugd(zorg)beleid op (sub)regionaal niveau wordt verder voortgezet;
- De 5 subregionale gemeenten blijven actief participeren in CJG Twente (een plan van de 14 Twentse gemeenten)
- Uitvoeren afspraken convenant jeugdagenda 2009-2012 met de provincie;
- De gemeenten nemen de regie bij het uitvoering geven aan de komende decentralisatie van de jeugdzorg.
- Verder ontwikkelen en optimaliseren van de zorgstructuur met als resultaat een sluitende keten van 0 tot 100 jaar. Bij de sluitende keten kijken wij nadrukkelijk naar de verbinding tussen de zorgketen en de justitiële keten. In Twenterand is dit het optimaliseren van de ketenaanpak “van losse schakels naar een geschakelde keten” met bijzondere aandacht voor aansluiting met veiligheidshuis Almelo en uitvoeren van structuur “zorg om scholen” (ZATs 0-4 en 4-12);
- Alle jeugdgroepen nauwgezet blijven volgen en passende actie vormgeven;
- Uitvoeren van het project Perspectief.

Domein 3: Vrijwilligerswerk en mantelzorg.

Dit domein gaat over het ondersteunen van mantelzorgers, daaronder valt ook steun bij het vinden van adequate oplossingen indien zij hun taken tijdelijk niet kunnen waarmaken. Dit prestatieveld gaat ook over het ondersteunen van vrijwilligers. De doelstelling, de doelgroep en het bereik van mantelzorgondersteuning en het ondersteunen van vrijwilligers zijn totaal verschillend. In deze kadernota wordt dan ook duidelijk onderscheid gemaakt tussen de onderdelen Mantelzorg (mantelzorg, mantelzorgondersteuning en vrijwillige zorg) enerzijds en het brede Vrijwilligerswerk anderzijds.

Met de komst van de Wmo is wettelijk vastgelegd dat elke gemeente adequaat vrijwilligersbeleid moet hebben ter ondersteuning van het vrijwilligerswerk. Verder heeft de Wmo een wettelijk kader gegeven aan het beleidsterrein mantelzorgondersteuning. Mantelzorg staat voor een aantal belangrijke waarden in maatschappelijke ondersteuning, namelijk zorg in eigen kring en het meedoen van naasten aan de maatschappij mogelijk maken. Als vijf gemeenten willen we de komende jaren er nadrukkelijk naar streven om het voorzieningenniveau voor vrijwilligers en mantelzorgers op peil te houden. Zij vormen het lokale goud van de samenleving. Zij hebben een essentiële rol in de samenleving, zeker gezien de versobering in de rol van organisaties, beroepskrachten en de terugtrekkende overheid.

Actiepunten:

- Per gemeente wordt in 2011 beoordeeld in hoeverre de basisfuncties lokale ondersteuning vrijwilligerswerk en de basisfuncties lokale ondersteuning mantelzorg zijn ingevuld;
- Subregionaal wordt vervolgens bekeken of door samenwerking de eventueel ontbrekende zaken op het gebied van vrijwilligerswerk en mantelzorg ingevuld kunnen worden (plan eind 2011);
- (Indien meerwaarde) volgt een plan van aanpak voor subregionale samenwerking (2012) en wordt deze uitgevoerd.
- Uitvoering geven aan de beleidsnotitie Mantelzorgers en vrijwilligers in de Zorg Twenterand (Verborgene Zorg).
- Uitvoering geven aan de acties in het vrijwilligerswerkbeleid Twenterand

Domein 4: Meedoen makkelijker maken

Dit domein richt zich in de meest brede zin op mensen met een beperking en hun mogelijkheden tot meedoen. Dit domein is nog steeds volop in beweging, om zowel inhoudelijke als financiële redenen. In het kader van de Pakketmaatregel AWBZ en de verwachte verdere overheveling van de AWBZ naar gemeenten wordt aangenomen dat gemeenten binnen afzienbare termijn meer taken voor hun rekening moeten nemen, met als insteek: minder accent op individuele voorzieningen en meer accent op eigen verantwoordelijkheid en eigen kracht. Essentieel is de komende jaren dat de zgn. Kanteling wordt ingezet. De Kanteling gaat over de wijze van invullen van de compensatieplicht, waarbij optimale zelfredzaamheid en participatie van inwoners met een beperking bereikt wordt. Maatwerk en eigen kracht zijn centrale begrippen in deze cultuurverandering.

Door de overheveling van nieuwe taken (van o.a. de begeleiding) kan er ook beter vorm gegeven worden aan de één loketgedachte. De loketontwikkeling wordt zowel op Twents als op subregionaal c.q. lokaal niveau vormgegeven, de lokale structuur wordt binnen de mogelijkheden verder ontwikkeld.

Mogelijk komen ook de functies begeleiding en dagbesteding over vanuit de AWBZ. Het is belangrijk dat gemeenten voldoende voorbereidingstijd en middelen krijgen voor eventuele nieuwe taken.

Actiepunten:

- Vormgeven aan De Kanteling door o.a. een omslag van individuele naar collectieve voorzieningen te realiseren.
- Het ontwikkelen van een verordening Nieuwe Stijl (gebaseerd op De Kanteling);
- Versterken van inclusief beleid (zodat er op voorhand rekening wordt gehouden met burgers met een beperking en dit niet meer via duurder doelgroepenbeleid hoeft te worden opgelost);
- De levensloopbestendige benadering meer integreren in gemeentelijk beleid en in de samenleving als geheel door als gemeente hier regie op te voeren;
- Uitwisselen van best practices op Wmo-gebied en hier van elkaar leren;
- Het (door)ontwikkelen en ondersteunen van ketenzorg dementie door te participeren in het project dat op dit moment in Noord West Twente draait;
- Middels de gemeentelijke regierol het maatschappelijk ondernemerschap versterken en stimuleren;
- Antwoorden op ontwikkelingen binnen de AWBZ in brede zin met daarbij aandacht voor de regionale (samenwerkings)mogelijkheden;
- (Externe) Financieringsmogelijkheden zo goed mogelijk benutten;
- De ontwikkelingen op het gebied van de (rijks)bezuinigingen en jurisprudentie nauwgezet en vooral ook proactief volgen;
- Uitvoeren van een nieuwe aanbesteding Regio-taxi (aanbesteden in 2010, contract 2011).
- In Twenterand wordt een klanttevredenheidsonderzoek/benchmark gehouden onder de Wmo-cliënten, waarbij het streven is om een waarderingscijfer van minimaal een 7 te behalen.

Domein 5: Preventie, zorg en opvang

Het merendeel van de activiteiten in dit domein vinden plaats binnen de Wmo-prestatievelden 7, 8 en 9: Maatschappelijke Opvang (MO), Vrouwenopvang (VO), huiselijk geweld, Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGZ) en Verslavingszorg (VZ) en worden ontwikkeld en

uitgewerkt door de centrumgemeenten Almelo en Enschede, in samenspraak met de gemeenten in de regio. De centrumgemeenten realiseren met name de voorzieningen en als regio richten we ons primair op de zorgstructuur en preventie, binnen de mogelijkheden. Enkele thema's die spelen zijn: de eigen bijdrageproblematiek in de MO, de eis van regiobinding bij opname van een cliënt in de maatschappelijke opvang, het "uit de pas lopen" van de toenemende vraag naar ondersteunende begeleiding in de MO en de teruglopende middelen hiervoor. Een eenvoudige basisinfrastructuur met een beperkte gerichte preventie zal de komende jaren aan de orde zijn.

Actiepunten:

- Actief blijven participeren in beleidsontwikkeling centrumgemeenten;
- Onderhouden samenwerkingsstructuur op de prestatievelden 7, 8 en 9 en OGGZ;
- GGD in de periode 2011-2014 blijven inzetten voor hun taken binnen de OGGZ;
- Via de regionale nota gezondheidsbeleid 2008-2012 werken aan de speerpunten op het gebied van verslavingspreventie en depressie;
- Doorontwikkelen en onderhouden van lokale zorgstructuren;
- Afspraken maken in het kader van de ontwikkeling rond afstemming zorg en veiligheid (Veiligheidshuizen);
- Vormgeven beleid ten aanzien van Meldcode Huiselijk geweld, in samenhang met de RAAK-aanpak;
- Binnen de financiële mogelijkheden voorstellen doen over aanbod hulpverlening met name voor kinderen die in aanraking komen met huiselijk geweld;
- Het verslavingspreventieplan wordt onverkort uitgevoerd (t/m 2011);
- Er komt in Twenterand een integraal middelenbeleid;
- Uitvoering van de Notitie Huiselijk Geweld Twenterand.

Domein 6: Anders te werk

Ten aanzien van de cultuur "hoe staan we in het leven wat de Wmo betreft, hoe kijken we aan tegen de Wmo" zijn twee ontwikkelingen van belang. Enerzijds is dat Welzijn Nieuwe Stijl en anderzijds de zogenaamde Kanteling. Welzijn Nieuwe Stijl houdt in dat nadrukkelijker wordt ingezet op de bindende kracht van welzijn. Dit komt ook tot uitdrukking in het uitgangspunt van deze nota: meer samenleven.

De Kanteling gaat over de wijze van invullen van de compensatieplicht, waarbij optimale zelfredzaamheid en participatie van inwoners met een beperking bereikt wordt. Ook hiervoor geldt het principe "meer samenleven, minder overheid". Het daadwerkelijk in de praktijk brengen van deze nieuwe manier van werken gebeurt met bepaalde instrumenten, die vooral ook lokaal concreet uitgewerkt worden. Het gaat bijvoorbeeld om beleidsgestuurde contractfinanciering (BCF), burgerparticipatie etc. Op het gebied van communicatie rond de cultuurverandering zullen de gemeenten samenwerken.

Actiepunten:

In de periode 2011-2014 wordt de regionale Wmo-overlegstructuur van de vijf Twentse gemeenten verder geprofessionaliseerd middels een planning en controlcyclus. Concreet betekent dit:

- In de stuurgroep vastleggen op welke terreinen regionale samenwerking meerwaarde heeft en de komende jaren op de agenda van de stuurgroep staan;
- Deze Wmo beleidsterreinen worden verdeeld onder de wethouders. Elke wethouder wordt eigenaar/trekker van één of meer beleidsterreinen en de daaraan hangende actiepunten uit de regionale Wmo-beleidsagenda 2011-2014;
- In een jaarplanning de overleggen van de stuurgroep en van het ambtelijk overleg vastleggen. Hierin staan tevens de regionale actiepunten geagendeerd;
- Terugblikken is vooruitzien. Jaarlijks wordt de regionale en lokale Wmo-agenda geëvalueerd en gemonitord. Dit leidt vervolgens tot een nieuwe jaarplanning.
- Opstellen en uitvoering geven aan de nota burgerparticipatie.
- Verder uitwerken en toepassen van de beleidsgestuurde contractfinanciering (BCF).

1.3 Randvoorwaarden

Zoals gesteld is de financiële positie van gemeenten niet rooskleurig. Als gevolg van de wijze waarop de Wmo gefinancierd wordt door de rijksoverheid dienen gemeenten rekening te houden met toekomstige dalingen van budgetten. De verwachte dalende uitgaven van de rijksoverheid leiden automatisch tot een daling van de Algemene Uitkering uit het gemeentefonds, waaruit gemeenten tot nu toe middelen voor de Wmo ontvingen. Indien het Wmo-macrobudget ook onderdeel gaat uitmaken van de Algemene Uitkering, zullen de inkomsten voor gemeenten helemaal drastisch dalen. Over de ontwikkeling van de jaarlijkse groei van het gemeentefonds (dit heet het accres) na 2011 zijn nog geen concrete indicaties, maar door de VNG is aangegeven dat een nullijn voor de periode 2012-2015 een bruikbare optie zou kunnen zijn. Dit impliceert bij een loon- en prijsstijging van 2% al een jaarlijkse korting van 320 miljoen euro. Daarnaast wordt er dan nog 80 miljoen euro aan areaaluitbreiding (vergoeding voor de toename van taken van de gemeente) niet vergoed, zodat in dat geval in totaal over vier jaar 1,6 miljard euro wordt ingeleverd.

Gezien de vele taken en de verwachting dat er taken op het gebied van zorg, zoals AWBZ-begeleiding van het rijk over zullen gaan naar de gemeenten, is het noodzakelijk dat ook het gemeentelijk personeel qua hoeveelheid en kwaliteit op peil is. Samenwerking tussen de 5 gemeenten dient hierbij gecontinueerd te worden.

2. Inleiding en verantwoording

2.1 Algemeen

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is in 2007 in de plaats gekomen van de Welzijnswet, de Wet Voorziening Gehandicapten en voor een deel uit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (de hulp bij het huishouden). De middelen die beschikbaar zijn voor de Wmo bestaan uit de middelen die omgingen in de brede Welzijnswet, de voormalige Wet voorzieningen gehandicapten, de middelen die gemeenten krijgen voor de uitvoering en inkoop van hulp bij het huishouden en middelen die omgingen in AWBZ-subsidieregelingen. De Wmo is in zijn oorspronkelijke opzet een wet, die tot doel heeft meedoen mogelijk te maken voor iedereen. De individuele verstrekkingen (rolstoelen, woningaanpassingen, hulp bij het huishouden) maken onderdeel uit van de Wmo.

De doelgroep voor de Wmo is: iedereen. Als het gaat om meedoen/meer samenleven mogelijk maken voor iedereen dan is in feite de hele samenleving betrokken: hetzij om zelf mee te doen, hetzij om meedoen voor anderen mogelijk te maken. Dat vereist meteen ook het stellen van grenzen. Uiteraard kan niet alles op de Wmo worden afgewenteld, en moet worden vastgesteld wat onder het Wmo-beleid valt.

Mensen met een beperking kunnen rekenen op ondersteuning in hun zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie. Gemeenten krijgen de vrijheid om te kijken welke voorzieningen zij daarvoor inzetten. Het beoogde resultaat ligt dus vast: zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie, de weg ernaar toe is nader te bepalen op grond van het beleid dat elke gemeente lokaal dan wel door middel van regionale afspraken voert. Belangrijk daarbij is tegenwoordig de zogenaamde “Kanteling”: er wordt niet alleen maar gekeken naar waar iemand recht op heeft, maar vooral ook naar wat iemand nodig heeft vanuit zijn/haar eigen omgeving om in de samenleving mee te kunnen doen, waarbij de eigen kracht centraal staat (meer samenleven), en of er voorliggende (welzijns)voorzieningen zijn die uitkomst kunnen bieden. Een goed inzicht in wat nu eigenlijk iemands behoefte is, is daarvoor cruciaal.

Gemeenten staan de komende jaren in algemene zin voor grote uitdagingen. Nog niet eerder hebben gemeenten te maken gehad met zulke drastische bezuinigingen als waar ze nu voor staan. Gemeentebreed, dus ook in het sociale domein, moeten er duidelijke keuzes gemaakt worden. Het is duidelijk dat niet alles meer kan. Gemeenteraden zullen moeten kiezen welke voorzieningen ze overeind willen houden en welke voorzieningen minder of zelfs helemaal niet meer gefinancierd worden. Dit betekent een veranderende rol voor de lokale overheid: meer terug naar de kerntaken en een groter beroep op de veerkracht van de samenleving. “Meer samenleving, minder overheid” is dan ook het motto voor de komende jaren. Dit betekent een duidelijke trendbreuk met de vorige regionale kadernota.

Deze Wmo-kadernota is de tweede in de rij. Het Wmo-beleid ontwikkelt zich door. De kadernota wordt voor een aantal gemeenten steeds meer dé overkoepelende nota van het sociale beleid van de gemeente. Dit is niet verwonderlijk gezien de beleidsmatige en financiële impact van de Wmo.

2.2 Wmo subregionaal

In de afgelopen jaren is verder vorm gegeven aan (de invoering van) de Wmo in Midden-Overijssel. In het kader van de Wmo wordt regionaal tussen 5 gemeenten samengewerkt om het Wmo-beleid verder te ontwikkelen. Vanuit het vertrekpunt “Samen wat samen kan, lokaal wat lokaal moet” is dit weergegeven waarbij gemeenten hun eigen lokale accenten kunnen leggen. De samenwerkende Twentse gemeenten Rijssen-Holten, Twenterand, Hellendoorn, Wierden en Tubbergen hebben als motto voor de periode 2011 – 2014 gekozen:

“Meer samenleven”

Meedoen is een belangrijk thema in de Wmo. Steeds meer raken we er van overtuigd dat de Wmo er op gericht moet zijn om mensen zoveel mogelijk dat te bieden waar ze behoefte aan hebben om volwaardig mee te kunnen doen in de maatschappij. Dat is belangrijker dan te kijken waar mensen recht op hebben. Daarbij zal eerst worden gekeken in hoeverre de mensen zelf vanuit hun eigen verantwoordelijkheid en de eigen omgeving van mensen kunnen bijdragen aan de behoefte van de mensen, waardoor minder individuele voorzieningen nodig zijn. Pas als door mensen zelf of door de eigen omgeving niet of onvoldoende op de behoefte kan worden ingespeeld, komen maatschappelijke instellingen en/of de overheid in beeld om door het bieden van voorzieningen (eerst algemeen/voorliggend, dan collectief en daarna pas individueel) te voorzien in de behoefte van mensen. Door (zo nodig met maatwerk) te voorzien in behoeften kan iedereen, ook degenen voor wie dat minder vanzelfsprekend is, "meer samenleven". Dat inzicht sluit goed aan op -en is een doorontwikkeling van- het motto dat centraal stond in de subregionale kadernota 2007-2010: "Samenwerken, verbreden en verbinden". Dat is nog steeds een belangrijk thema in de Wmo, het gaat om de sociale samenhang: samen vormen we de samenleving en samen moeten we er iets van maken. Aspecten als betrokkenheid, omzien naar en zorgen voor elkaar zijn wezenlijke begrippen in de Wmo.

2.3 Visie vertaald naar domeinen

Voor de verdere uitwerking en lokale inkleuring wordt de Wmo-visie concreet vertaald naar domeinen. Richtinggevende beleidsvoornemens geven een concreter beeld, uiteindelijk moet ook duidelijk worden wat regionaal en wat lokaal kan worden opgepakt. Het gaat erom vast te stellen, wat er goed gaat, wat de ontwikkelingen zijn, wat we zouden willen veranderen (op basis van uitgangspunten) en vervolgens hoe we dat dan gaan doen (actiepunten). De komende jaren zal er sterk worden ingezet op de eigen verantwoordelijkheid van burgers. De lokale overheid zal zich op het sociale domein een terugtrekkende beweging maken. De keuzes die worden gemaakt, zullen grotendeels worden bepaald door de financiële armslag van de gemeente, maar ook door de veranderde visie op de rol van de gemeente. Niet het leveren van voorzieningen staat centraal, maar de vraag hoe mensen hun leven zelfstandig kunnen organiseren. Er wordt een beroep op het zelforganiserend vermogen van de samenleving gedaan met als doel kracht voor verandering en continuïteit te organiseren. Doelen en inzichten blijven zich ontwikkelen. De bedoeling is om het beleid meer integraal te benaderen en op deze manier tussen meer beleidsterreinen verbanden te leggen, met als uitgangspunt "meer samenleven". Meerdere gemeenten werken vanuit een domeinbenadering oftewel een clustering van prestatievelden, dat is overzichtelijker en voorkomt verkokering.

De ontwikkeling van de Wmo is een doorlopend proces, zowel op gemeentelijk niveau, maar ook voor de partners (instellingen) die de uitvoering zullen doen. In 2006 is het smalle beleidsplan Wmo "Met Elkaar"²³ vastgesteld. Hierin zijn de prestatievelden 3 (informatie en advies), deels 4 (mantelzorg en vrijwilligerswerk), 6 (individuele voorzieningen) en 7 t/m 9 (maatschappelijke opvang, vrouwenopvang, huiselijk geweld, openbare geestelijke gezondheidszorg en verslavingsbeleid) opgenomen, alsmede algemene aspecten zoals de hoofddoelstelling, financiën, horizontale verantwoording. Het zgn. smalle beleidsplan bevat – voor zover niet achterhaald - nog steeds nuttige achtergrondinformatie voor ons beleid. Kort daarna verscheen het brede beleidsplan Wmo getiteld 'Samenwerken, verbreden en verbinden'. Bij de beschrijving van de domeinen in deze nota wordt per domein ook geëvalueerd hoe de ontwikkelingen van de afgelopen jaren zijn geweest. Zo nodig en zo mogelijk wordt daar op voortgebouwd.

2.4 Samenloop met gezondheidsbeleid en wonen

Gemeenten zijn verplicht om eens in de vier jaar een nota gezondheidsbeleid vast te stellen. Hoewel de wettelijke basis verschilt, is er overlap. Immers de mate van gezondheid beïnvloedt het meedoen aan de samenleving. Ook andere zaken zoals leefstijl, openbare geestelijke gezondheidszorg, en jeugdgezondheidszorg hebben hun raakvlakken. De Twentse gemeenten werken samen met de Gemeenschappelijke Gezondheids Dienst Regio Twente. Inmiddels is er uit die samenwerking een regionale nota gezondheidsbeleid voortgekomen voor de periode 2010-2014. Speerpunten in de nota zijn: roken, alcohol, overgewicht en depressie.

² Een clustering van de wettelijke prestatievelden.

³ "Met Elkaar" september 2006

Gemeenten zijn door een wetswijziging verantwoordelijk voor preventieve activiteiten gericht op ouderen. Alle preventieprojecten voor personen die ouder zijn dan 65 jaar moeten volgens de Wet publieke gezondheid (Wpg) door gemeenten aangestuurd worden. Met de wetswijziging zijn echter geen middelen meegekomen. In onze visie dient ons beleid inclusief te zijn en integraal meegenomen te worden in ons Wmo-beleid en dient hier geen apart beleid voor ontwikkeld te worden.

De Wmo heeft ook betrekking op de bouwbehoefte. Indien een ieder zolang mogelijk zelfstandig blijft wonen en zich "welbevindt" in de vijf gemeenten is dat ook te herleiden in de verschillende Woonvisies. Er zullen overwegingen zijn, waarop levensloopbestendig bouwen en het bieden van kwaliteit voor doelgroepen en bijbehorende voorzieningen voorkomen dat er in een later stadium dure woningaanpassingen moeten plaatsvinden. Ook hier kan er sprake zijn van een overlap.

Het streven is om te komen tot integratie van de drie trajecten, zodat Wmo, lokaal gezondheidsbeleid en het beleid op het gebied van wonen op elkaar aansluiten. Met name het beleid op het gebied van wonen heeft een lokaal karakter.

In dit kader worden stappen gezet. Voorwaarde is dat gewerkt wordt vanuit één visie. Dit is al geborgd doordat hoofddoelstellingen en de onderliggende visies van beide nota's (lokaal gezondheidsbeleid en Wmo) zijn afgestemd.

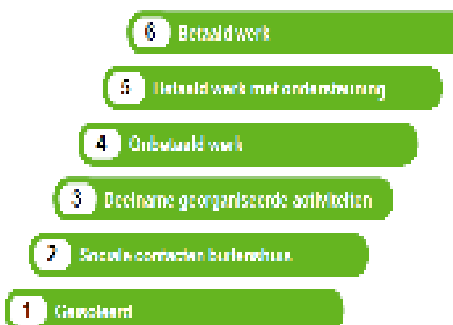
2.5 Samenloop met andere participatiewetten

Een recente ontwikkeling is om ook de samenhang tussen Wmo en de Wet Werk en Bijstand (Wwb), Wet Sociale Werkvoorziening (WSW), etc. nader te bezien. Overlap zit er in de participatiedoelstelling hetgeen kan leiden tot een zgn. brede participatievisie. De Wmo, met bijvoorbeeld vrijwilligerswerk en onbetaald werk (Wwb) zijn nl. beiden te vinden op de zgn. participatieladder. Schotten tussen diverse regelingen gaan steeds meer vervagen. Klanten maken gebruik van meerdere regelingen en kunnen integraal worden benaderd.

Een eerste verkenning over een brede visie heeft reeds in de subregio plaatsgevonden. De komende periode zullen we nader de kansen hiervan onderzoeken.

Ten tweede is het hebben van voldoende inkomen een belangrijke voorwaarde om te participeren. In dit kader is ons minimabeleid een belangrijk instrument om de mensen met een laag inkomen meer mogelijkheden te bieden. Minimabeleid is een prioriteit in deze collegeperiode en wordt in principe ontzien bij bezuinigingen.

Afbakening treden participatieladder

2.6 Niet alles tegelijk!

Zowel in beleidsontwikkeling als in uitvoering kan niet alles tegelijk. De Wmo is een brede wet. Deze Wmo-kadernota heeft een interactief karakter. Dat vraagt om zorgvuldigheid en goed overleg met partners/instellingen, de Adviesraad Wmo en burgers. Bij de herziening van bestaande nota's en bij nieuw beleid zal periodiek bekeken moeten worden of deze Wmo-proof zijn. De acties uit deze nota worden in de tijd gezet en zullen veelal in de jaarlijkse programmabegroting worden opgenomen. Een deel van de acties zal regionaal worden uitgevoerd en een ander deel lokaal. Het vaststellen en uitvoeren van de acties is de bevoegdheid van het college.

3. Strategisch kader en ontwikkelingen

3.1 Strategisch kader

In dit beleidsplan “Meer samenleven” worden de uitgangspunten en beleidskaders onderschreven voor een beleid van maatschappelijke ondersteuning voor alle inwoners van de gemeente. Onderdeel daarvan is een solide stelsel voor hen die ondersteuning nodig hebben, zodat zij zolang mogelijk zelfstandig kunnen wonen, leven en participeren in de samenleving, vanuit het idee dat de ondersteuning geboden wordt op basis van de behoefte van iemand aan ondersteuning, in plaats van sec te kijken naar waar iemand recht op heeft (de zogenaamde Kanteling). Dit ondersteuningsbeleid zal worden ingebed in het algemene beleid van de betrokken samenwerkende gemeenten, waarmee we in de periode 2011-2014 verder invulling willen geven aan de missie om iedereen bij de samenleving te betrekken door samen met elkaar te leven in een maatschappij die daarvoor primair zelf de verantwoordelijkheid neemt in plaats van deze verantwoordelijkheid “uit te besteden” aan de overheid. Het uitgaan van de eigen kracht van mensen en hun sociale omgeving is daarvan het kernpunt. Een belangrijk instrument daarbij is burgerparticipatie (zie domein 6).

3.2 Coalitieakkoord en Toekomstvisie Twenterand

In Twenterand bepalen de Toekomstvisie, het coalitieakkoord, de programmabegroting en diverse beleidsnota's – gegeven de randvoorwaarden zoals wetgeving, financiële middelen, marktwerking en ruimte – min of meer de ambities. Aan deze stukken ontlelen wij de volgende missie, die ook voor het sociale domein zal gelden:

De gemeente Twenterand wil een sociaal weerbare en economisch vitale gemeente zijn waarin het voor een ieder nu en in de toekomst goed wonen, werken, leven en recreëren is. Haar kracht wordt ontleend aan de meerwaarde van complementaire kernen, haar verbindende ligging en specifieke kwaliteiten op het gebied van cultuur en identiteit, sociale samenhang, woongenot, ruimte en natuur.

De toekomstvisie rept over profielen van kernen. Om de kracht van deze kernen te behouden en door te ontwikkelen worden ruimtelijke en sociale kanten verbonden. De leefbaarheid en sociale samenhang van de dorpen wordt grotendeels bepaald door de behoeften van de inwoners. In de ideale situatie voelen alle inwoners een band met de kern of het dorp, weten ze elkaar te vinden als dat nodig is en geven ze signalen af als de steun van de gemeente gewenst is. Daarbij heeft de gemeente ook haar beleidsintenties. In het brede terrein van Samenlevingszaken onderkennen wij de volgende na te streven beleidseffecten⁴:

1. de sociale samenhang en leefbaarheid in wijken en buurten is wordt behouden;
2. burgers nemen deel aan de maatschappij en zijn zelfredzaam;
3. jeugdigen groeien evenwichtig op zodat zij als volwassenen volwaardig kunnen deelnemen aan de maatschappij.

In deze Wmo-nota zetten wij volop in op participatie. Bijzondere aandacht is daarvoor voor de jeugdigen in Twenterand. Dit heeft blijvende prioriteit.

⁴ Deze effecten zijn ontleend aan het traject rond Beleidsgestuurde Contract Financiering.

3.3 Ontwikkelingen

Ten aanzien van de invulling van het beleid in de periode 2011-2014 zijn vooral de volgende algemene ontwikkelingen te herkennen:

Economisch (incl. bezuinigingen rijk en gemeente)

De gemeente heeft te maken met aanzienlijke rijksbezuinigingen, die o.a. doorwerken in het Gemeentefonds, Wmo, AWBZ voorzieningen etc. Het feit dat Twenterand nadeelgemeente is in het kader van de Wmo maakt het financieel perspectief op dit vlak nog somberder. Zonder bezuinigingsmaatregelen hebben we al een tekort op de Wmo. Dit leidt tot een beperkte lokale speelruimte. Daarnaast zullen de eigen inkomsten gemeentebreed teruglopen (o.a. door grondexploitatie, OZB, retributies). Er zal dus met zekerheid fors bezuinigd moeten worden. Het kan niet anders of op het sociale domein zal het principe van “back to basic” moeten gaan gelden. Ons uitgangspunt daarbij is dat wij proberen het sociale domein zoveel mogelijk te ontzien, en dus eerst de franje, voor zover nog aanwezig, ter discussie te stellen. Ten opzichte van de vorige kadernota zullen dingen de komende periode wezenlijk anders opgepakt en uitgevoerd moeten worden. Gemeenteraden zullen uitspraken moeten doen over het Wmo-voorzieningsniveau waar zij zich hard voor willen maken, dit uiteraard in overeenstemming met de compensatieplicht.

Naast de aanzienlijke bezuinigingen komen er bovendien nog meer uitdagingen op de gemeenten af. Het betreft in algemene zin het omgaan met de terugslag door de crisis, de demografische ontwikkeling (vergrijzing en ontgroening), de effecten van de krimp, de noodzakelijke verbetering van de woningvoorraad en de lagere economische groei.

Welzijn Nieuwe Stijl

Welzijn Nieuwe Stijl houdt in dat nadrukkelijker wordt ingezet op de verbindende kracht van welzijn. Welzijn - als spil in het doorontwikkelen van maatschappelijke ondersteuning - verbindt het individu met de gemeenschap, heeft de opdracht om mensen te activeren, gaat uit van de eigen kracht van mensen, heeft een preventieve werking en zit in de haarvaten van de samenleving. Welzijn Nieuwe Stijl is dus een andere inrichting van het begrip “welzijn” in plaats van het optuigen van meer welzijn. Vanwege de financiële perikelen door de crisis zal het principe van de inzet van welzijn meer “back to basic” zijn: eerst komt de eigen verantwoordelijkheid van mensen aan de orde en pas daarna wordt zo nodig naar collectieve en/of individuele voorzieningen gekeken. Deze ontwikkeling komt ook nadrukkelijk tot uiting in het uitgangspunt “meer samenleven”.

Waarom (volgens het ministerie van VWS) Welzijn Nieuwe Stijl?:

- Beter realiseren van Wmo-doelen: meer burgers doen mee, de sociale cohesie neemt toe.
- Welzijn is verwaarloosd. De infrastructuur is niet optimaal.
- Gemeenten zijn te weinig toegekomen aan het in de volle breedte benutten van de vernieuwende mogelijkheden van de Wmo voor maatwerk, verbinden en integraliteit.
- Gemeenten hebben zich teveel gericht op de technische uitvoering van de Wmo (hulp bij het huishouden).
- Beperking van burgers wordt vaak nog opgelost met een individueel arrangement.
- De kracht van welzijn wordt te weinig benut voor het realiseren van de Wmo-doelen in volle breedte.
- De kwaliteit van het welzijnswerk is onvoldoende voor de uitvoering van de Wmo in de volle breedte.
- De opdrachtgever-/opdrachtnemerrelatie tussen gemeente en uitvoerende instelling is onvoldoende toegesneden op het realiseren van optimale resultaten.
- Gemeenten hebben onvoldoende (financiële) prikkels om te investeren in de doorontwikkeling in de Wmo en in welzijn.
- Invulling geven aan de systeemverantwoordelijkheid van het ministerie van VWS door het creëren van randvoorwaarden waaronder gemeenten en instellingen de Wmo optimaal en in de volle breedte kunnen uitvoeren.

Deze analyse vanuit het ministerie wordt – wat onze vijf gemeenten betreft – op onderdelen zeker niet herkend. Wij herkennen ons bijvoorbeeld niet in de typering van de lokale

infrastructuur. Desalniettemin zijn er diverse uitingen van Welzijn Nieuwe Stijl die ons aanspreken.

Kenmerken van Welzijn Nieuwe Stijl zijn:

- Vraaggericht werken; zorgdragen voor optimale vraagverheldering.
- Uitgaan van eigen kracht van de inwoner én zijn omgeving.
- Direct erop af gaan; outreachend werken.
- Resultaat gericht werken; zo nodig prestatieafspraken maken⁵⁵.
- Ruimte geven aan professionals.
- Waarde van welzijn in geld uitdrukken.
- Inhoudsvolle, prikkelende en duurzame relatie tussen gemeente en maatschappelijk middenveld.
- Versterken kwaliteit welzijnswerk door het anders te organiseren in plaats van meer welzijnswerk in het leven te roepen.
- Integraal werken: gericht op integrale, samenhangende aanpak van problemen van de burger.
- Informele zorg en formele zorg, gericht op het verbeteren van de samenwerking tussen informele en formele zorg en het vermeerderen van informele zorg en verminderen van formele zorg.
- Algemeen, collectief en individueel: eerst de mogelijkheden van algemene, dan van collectieve welzijsarrangementen en dan pas van individuele voorzieningen inzetten.

Kanteling

Met de Wmo wordt de stap gemaakt van het verstrekken van voorzieningen naar het compenseren van beperkingen. De gemeente treft voorzieningen ter compensatie van beperkingen die burgers ondervinden bij het voeren van een huishouden, het zich verplaatsen in en om de woning, het zich lokaal verplaatsen per vervoermiddel en om medemensen te ontmoeten en sociale verbanden aan te gaan. Daarbij kan gedacht worden aan algemeen toegankelijke welzijnsvoorzieningen, zogenaamde voorliggende voorzieningen en individuele voorzieningen.

De wet schrijft niet voor hoe gemeenten compensatie vorm moeten geven. Wel is duidelijk dat een omslag in denken en doen nodig is om een integrale benadering van de Wmo te kunnen realiseren. Er is niet langer sprake van een 'zorgplicht' voor de gemeente en 'claims' van burgers. Dit brengt een grote verandering met zich mee, een Kanteling in denken en doen. Er zal meer recht gedaan worden aan de specifieke situatie van een burger, een vraaggerichte aanpak. Tegelijkertijd zal er een groter beroep gedaan worden op de eigen mogelijkheden en de kracht van de omgeving. In plaats van het behandelen van claimgerichte aanvragen komt het erop aan dat gemeente en burger de vraag en behoefte - maar ook de eigen mogelijkheden - goed verkennen, om daarna te zoeken naar oplossingen. Daarbij staan behoud van de eigen regie, zelfredzaamheid en het zelfoplossend vermogen voorop.

Met behulp van de Kanteling gaat de gemeente concreet vorm geven aan de compensatie voor burgers met beperkingen. Een Kanteling van beleid is nodig – daarover is iedereen het eens. Een andere werkwijze en nieuwe aanpak ontstaan alleen niet vanzelf. Het vraagt om het systematiseren van ervaringen. Het betekent ook instrument- en modelontwikkeling, en het overbrengen van de vernieuwingen naar de lokale praktijk op een consistente en realistische manier, binnen juridische kaders. Een ander vereiste is enthousiasme. Daarin is gemakkelijk te voorzien: het compensatiebeginsel biedt immers tal van mogelijkheden voor vernieuwing.

Demografisch

De vergrijzing biedt naast bedreigingen, bijvoorbeeld door een grotere en duurdere zorgvraag van de ouderen in relatie tot een kleinere groep mantelzorgers, ook kansen. Onder de grijze golf bevindt zich een potentieel aan vrijwilligers en mantelzorgers. Daarnaast is een deel van de toekomstige ouderen vaak hoger opgeleid. Deze ouderen zijn vaak langer gezond en zullen in grote mate zelfredzaam zijn. Vanwege hun hogere/bovenmodale inkomen zullen zij naar verwachting niet vaak een beroep op de Wmo doen in het kader van individuele voorzieningen. Dit kan bijdragen aan het terugdringen c.q. minder groeien van de vraag naar individuele voorzieningen. Volgens een recent onderzoek van trendbureau Overijssel zal de bevolking in de

⁵⁵ Beleidsgestuurde Contract Financiering (BCF) is hierin een instrument.

samenwerkende gemeenten dalen terwijl het percentage 65+ers verdubbelt van 12% naar ongeveer 24%.

Digitalisering

Zowel de wijze van informatievoorziening als dienstverlening komt in aanraking met digitalisering en biedt nieuwe mogelijkheden. Daarbij wordt de burger steeds mondiger, maar hij wordt daarbij ook geacht zijn verantwoordelijkheid te nemen en te kiezen uit de vele mogelijkheden die hem worden aangeboden.

Overige trends en ontwikkelingen

In maatschappij en bij de overheid signaleren we de volgende trends en (gewenste) ontwikkelingen.

<u>Van</u>	<u>Naar</u>
Individueel	Collectief
Curatief	Preventief
Zorggericht	Participatiegericht
Gemeente als mede-uitvoerder	Gemeente als regisseur
Losse prestatievelen	Samenhang
Aanbodgericht	Vraag- c.q. kansgericht
Focus op beperkingen	Focus op mogelijkheden
Standaardoplossingen	Maatwerk
Claimgericht	Empowerment
Categoriaal	Wijkgericht
Stapeling en versnippering	Stroomlijning en samenhang
Doelgroepenbeleid	Inclusief beleid
Individuele cliënt	Cliëntsysteem
Specialist	Generalist (in de wijk)
Vrijblijvendheid	Drang en dwang
Rijksoverheid	Lokale overheid
Uitvoeren van wetten	Realiseren maatschappelijke resultaten
Overheidstaak	Eigen verantwoordelijkheid

Samengevat: van versnippering en stapeling naar stroomlijning en samenhang, van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving, van standaardaanbod naar schaal en invulling op maat en van gemeente als mede-uitvoerder naar gemeente als regisseur. De behoefte van het individu staat centraal en het voorzien daarin wordt door de gemeente gewaarborgd vanuit haar verantwoordelijkheid (regie) die de Wmo haar opdraagt.

3.4 Uitgangspunten van de visie

De visie, de gesignaleerde ontwikkelingen en het overleg in het voorbereidingstraject voor dit Wmo-beleidskader 2011 – 2014 heeft geleid tot brede consensus over de volgende uitgangspunten voor het beleid in de jaren 2011-2014.

Meer samenleving, minder overheid

In aansluiting op het uitgangspunt “uitgaan van eigen kracht” kunnen we stellen dat het zwaartepunt ligt bij participatie, waarbij de gemeente in ieder geval zorgt voor het vangnet. De Wmo legt de nadruk op brede participatie; de letter van de wet richt zich meer op individuele voorzieningen. Voor beide nemen we als startpunt eigen kracht. “Zelf doen en zelf betalen” voorkomt afhankelijkheid van de overheid. Welzijnsvoorzieningen als voorliggende voorziening kunnen daarbij een belangrijke rol spelen. Het verwerven en behouden van een stabiele eigen positie vormt de eerste uitdaging. Als de eigen kracht tekort schiet, is ondersteuning nodig. Ondersteuning in eerste instantie door de eigen omgeving, in tweede instantie door de bredere omringende samenleving en in de laatste plaats door de gemeente. De zekerheid bieden dat er een goed vangnet is, zien we als de gemeentelijke kerntaak in de Wmo, tezamen met het invulling geven aan de regierol in beleid. Dit komt neer op:

- faciliteren en stimuleren van maatschappelijke initiatieven waarbij eigen kracht wordt gestimuleerd. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het maken van afspraken met

familieleden van een cliënt of instellingen over het bieden van zorg en begeleiding, zoals bijvoorbeeld hulp bij het boodschappen doen. Die zorg en begeleiding is het middel om de deelname van inwoners van de gemeente aan de samenleving te vergroten.

- vanuit onze overzichtspositie en verantwoordelijkheid/regie voor het algemeen belang, initiatieven stimuleren, samenwerking bevorderen en randvoorwaarden creëren om betrokken partners hun medeverantwoordelijkheid te laten nemen en te laten invullen.
- optreden als spelverdeler, coach, aanjager.

Bij het goed uit de verf komen van het uitgangspunt “meer samenleving, minder overheid” is het belangrijk dat er zoveel mogelijk samenhang in beleid wordt aangebracht en win-winsituaties worden bevorderd. Mensen zullen eerder bereid zijn iets voor een ander te doen als ze er zelf ook beter van worden. Daarnaast is de samenhang met het gezondheidsbeleid van belang: een goed uitgevoerde nota gezondheidsbeleid levert een gezondere samenleving op en maakt meedoen in de Wmo makkelijker. Het is daarbij wel onontkomelijk door de financiële omstandigheden van de economische crisis dat er een sober en effectief beleid gevoerd wordt.

Uitgaan van eigen kracht van mensen en hun sociale netwerken

Hierbij wordt de eigen verantwoordelijkheid van mensen als uitgangspunt genomen. Daarmee wordt gestimuleerd dat mensen de regie op hun leven verkrijgen, behouden en waar nodig vergroten. Hierin wordt nadrukkelijk ook de sociale omgeving van mensen betrokken. Eigen kracht is iets waar mensen trots op kunnen zijn. Als we er in slagen om de eigen kracht van de samenleving te herontdekken en te benutten kunnen we zeker spreken van een attitudeverandering. Het gaat om een houding (attitude) van herkenning, erkenning, respect en vertrouwen. Een houding, die binding en samenhang bevordert en die het verantwoordelijkheidsgevoel bij alle partijen stimuleert in lijn met de nieuwe rolverdeling. Een manier van werken, die ruimte geeft en burgers en organisaties stimuleert om zelf initiatieven te nemen. Minder ieder voor zich, meer ‘Wij met ons’, als alternatieve uitleg voor de afkorting Wmo. Gemeenten kunnen dat stimuleren door nieuwe vormen van samenwerking te creëren, ook met het bedrijfsleven: bijvoorbeeld samenwerking op het terrein van wonen, welzijn en zorg, samenwerking op het terrein van één loket, samenwerking tussen professionele- en informele ondersteuners, samenwerking tussen bedrijven en welzijnsorganisaties, vrijwilligersorganisaties etc.

Sterkste schouders dragen de zwaarste lasten

Het is logisch als eerst gekeken wordt wat mensen in alle redelijkheid zelf kunnen bijdragen voor het verkrijgen van de benodigde voorzieningen (conform de behoeften) voordat naar de overheid als vangnet wordt gekeken. Dat is in lijn met het uitgangspunt dat wordt uitgegaan van de eigen kracht en verantwoordelijkheid van mensen en hun omgeving. Logisch is het ook dat mensen die niet of nauwelijks in staat zijn om zelf bij te dragen, op de vangnetfunctie van de gemeente kunnen rekenen. Niet alleen is het logisch dat mensen zelf bijdragen, het is ook nodig om de voorzieningenstructuur overeind te kunnen houden. Daarvoor is het nodig dat er minder (snel) individuele voorzieningen verstrekt worden. Door de bezuinigingen zijn de gemeenten genoodzaakt om heel kritisch naar alle uitgaven te kijken, ook de uitgaven die betrekking hebben op de Wmo. De compensatieplicht zoals die in de Wmo staat genoemd, blijft overeind.

Van gelijkheid naar maatwerk

Was het kernbegrip in de uitbouw van de verzorgingsstaat *gelijkheid*; sinds de invoering van de Wmo is het kernbegrip *verschil kunnen maken* meer gepast en haalbaar. Verschil kunnen maken betekent *maatwerk*, kijken naar de mogelijkheden (eigen kracht) en onmogelijkheden van de persoon in kwestie en zijn/haar sociale netwerk (“meer samenleven”). Het tekort voor ‘zo gewoon mogelijk meedoen aan de samenleving’ wordt gecompenseerd, conform de strekking van de compensatieplicht in de Wmo en op basis van iemands persoonlijke behoefte op het gebied van de compensatie. Compensatieplicht betekent dat iemands beperking gecompenseerd wordt, zodat volwaardig meedoen aan en in de samenleving weer mogelijk is. Daarbij kan gekeken worden naar wat collectief kan en specifiek moet. Het uitgangspunt van maatwerk betekent wat voor het beleid (het uitgangspunt moet intern bij de gemeente voldoende gedragen worden door het bewerkstelligen van aansluiting tussen beleidsonderwerpen), voor het gedrag van mensen en van organisaties, voor de vraag en het aanbod en uiteindelijk ook voor het prijskaartje. Daar waar welzijns- of algemene voorzieningen

of de eigen omgeving van mensen kunnen worden ingezet om goed in de behoefte te voorzien, geldt dat per definitie vóór het verstrekken van voorzieningen door de overheid. Ook die vorm van voorrang geven aan eigen kracht past in het uitgangspunt “meer samenleven”.

Preventief werken

Voorkomen is beter dan genezen. Zo lang mogelijk en zo gewoon mogelijk mee kunnen blijven doen aan de samenleving is het doel van de Wmo. Het bevorderen van een gezonde leefstijl en het zorgdragen voor veiligheid zijn hierbij belangrijke thema's. Door middel van goed preventief beleid kunnen duurdere vormen van zorg (zoals intramurale zorg en dure verstrekkingen) voorkomen of uitgesteld worden. Een andere invulling van preventie is vroege signalering van problemen, waarmee vaak erger te voorkomen is.

4 Terugblik

4.1 Van 9 prestatievelden naar 6 domeinen

De Wmo kent een onderverdeling in negen prestatievelden waarop beleid gemaakt moet worden onder de brede Wmo paraplu. Nu is de insteek om breder te kijken, namelijk ook naar wonen, werk en inkomen, onderwijs, veiligheid en gezondheid. Deze beleidsvelden hebben veel met de Wmo te maken, en daarom betrekken we ze er van het begin af aan bij. We hebben net als vier jaar geleden gekozen voor een eigen onderverdeling van de Wmo die we logischer en meer werkbaar vinden dan de indeling die de Wmo voorstaat. Wel is domein 3 in twee delen gesplitst. We onderscheiden zes domeinen:

1. Samen leven in buurt en dorp (prestatieveld 1)
2. Opgroeien en ontwikkelen (prestatieveld 2)
3. Mantelzorg en vrijwilligers (prestatieveld 4), onderverdeeld in:
 - Vrijwilligerswerk
 - Mantelzorg, mantelzorgondersteuning en vrijwillige zorg
4. Meedoen makkelijker maken (prestatievelden 5 en 6)
5. Preventie, zorg en opvang (prestatievelden 7, 8 en 9)
6. Anders te werk

Het vervolg van dit hoofdstuk is gebaseerd op de domeinindeling.

Als voorbereiding op deze kadernota is het huidige beleid geëvalueerd. Dit samenvattende overzicht per domein geeft zoveel mogelijk aan wat er van de actiepunten de afgelopen periode van vier jaar (2007-2010) is gerealiseerd en wat het maatschappelijke effect daarvan is geweest.

Los van deze nota is de terugblik per domein over de afgelopen vier jaar opgenomen. Zowel de subregionale actiepunten als de lokale nota is geëvalueerd.

In dit hoofdstuk volstaan wij met de conclusie.

4.2 Hoofdlijn conclusie evaluatie subregionale actiepunten Wmo

Uit de evaluatie blijkt dat de samenwerkende gemeenten van de subregio een flink aantal van de actiepunten heeft weten te volbrengen of in gang heeft gezet, waarbij ook een aantal zaken lokaal zijn ingevuld. Voorbeelden van gerealiseerde onderwerpen: participeren in de beleidsontwikkeling van centrumgemeenten, uitvoering van de Wmo, doorontwikkeling van het focusproject, de regionale backoffice CJG etc. Voorbeelden van onderwerpen waarvan de realisering in gang is gezet zijn: het jeugdzorgbeleid en het betrekken van de gezamenlijke Adviesraden Wmo bij het vormgeven van het regionaal beleid. Een voorbeeld van een onderwerp dat niet gerealiseerd is, is: vormgeven van de uitwerking van woonservicegebieden door uitwisseling van ervaringen en uitwerking van regionale componenten. Wel wordt er lokaal gewerkt aan de vormgeving van woonservicegebieden.

Overall gezien kan gesteld worden dat de regionale samenwerking zeker nuttig is en meerwaarde heeft gehad. De regio is een belangrijke gesprekspartner op het gebied van de Wmo, en legt daarmee gewicht in de schaal bij externe partijen. Daarbij komt dat de samenwerking voor elk van de gemeenten efficiënt is geweest omdat werkzaamheden verdeeld konden worden. Het is aan te bevelen om de goede samenwerking voort te zetten zodat de onderwerpen die in gang gezet zijn kunnen worden afgerond, en waarbij naar bevind van zaken de onderwerpen die nog niet zijn gerealiseerd, of nieuwe actuele onderwerpen, kunnen worden opgepakt.

4.3 Hoofddlijn conclusie evaluatie lokale Wmo-beleid Twenterand

Lokaal voor de gemeente Twenterand is het Wmo-beleid over de afgelopen periode geëvalueerd. Deze evaluatie is vastgesteld door het college op 13 juli 2010 en aan de Raad gezonden. Korte tijdshelve wordt daarnaar verwezen voor het overzicht per onderwerp.

Uit het document over de evaluatie van de lokale Wmo komt naar voren dat er de afgelopen periode in Twenterand veel zaken zijn opgepakt en dat er ten opzichte van de geformuleerde doelstellingen behoorlijk veel gerealiseerd is, namelijk 90% van de geformuleerde doelstellingen. De doelstellingen van de lokale Wmo die nu geëvalueerd zijn, zijn een lokale vertaling van het eerste regionale beleidskader Wmo uit 2007. Het is positief opvallend dat er als uitvloeisel van deze eerste regionale kadernota op lokaal niveau al zoveel doelstellingen zijn gehaald of zijn ingepast in het opgestelde beleidskader.

De bereikte doelstellingen zijn over het algemeen goed benoemd. Waar de bereikte resultaten minder concreet zijn benoemd heeft dat vooral te maken met de mate van concreetheid waarmee de doelstellingen geformuleerd konden worden. Verder is de uitvoering van een aantal doelstellingen nog volop bezig, waardoor er niet heel concreet kan worden aangegeven of de doelstellingen al wel of niet zijn gerealiseerd. Een voorbeeld is "KOP Westerhaar (gebiedsgerichte aanpak)", wat een project is dat tot 2017 doorloopt.

Overall gezien zijn er dus veel doelstellingen gehaald, en waar ze nog niet gehaald zijn of die nog niet geëvalueerd konden worden, geldt dat de voortgang van het behalen van de doelstellingen goed gevolg moet blijven worden.

5. De weg naar het streefbeeld

5.1 Inleiding

Het mag duidelijk zijn: de komende jaren staan we voor immense opgaven. De samenleving zal er anders uit gaan zien, waarin zowel de lokale overheid als de individuele burger een andere rol krijgt.

Op basis van de in de vorige hoofdstukken aangegeven domeinen kijken we vooruit naar de komende periode (2011-2014) en geven we per domein aan hoe dit domein zich verhoudt tot de Wmo, wat de bestemming is op dat domein, hoe onze strategie eruit ziet en welke actiepunten we ondernemen.

Voor de keuze van de actiepunten hebben we eerst onszelf de vraag gesteld welke belangrijke vraagstukken er in de verschillende domeinen te onderscheiden zijn in het licht van de Wmo.

5.2 De domeinen in de periode 2011-2014

In dit hoofdstuk kijken we vooruit naar de komende periode en geven we per domein aan hoe dit domein zich verhoudt tot de Wmo, wat de ontwikkelingen zijn binnen het domein, wat de bestemming is op dat domein, hoe ons vertrekpunt eruit ziet en welke actiepunten we onderscheiden voor de periode 2011 – 2014. Per domein is aandacht besteed aan domein 6 omdat dat domein in feite de cultuur betreft ten aanzien van de aanpak van de overige domeinen.

5.2.1 Domein 1: Samen leven in buurt en dorp

Relatie tussen dit domein en de Wmo

Binnen dit domein valt prestatieveld 1 van de Wmo: *Het bevorderen van sociale samenhang en leefbaarheid*.

Om zo lang mogelijk gezond en zelfredzaam te blijven is het voor bewoners belangrijk een woon- en leefomgeving te hebben waarin zij zich goed voelen. En dat zij vertrouwen hebben in de buurt.

Het gaat daarbij niet alleen om fysieke inrichting van de woonomgeving, maar ook om een goed functionerend leefklimaat met een sterke sociale samenhang. Dat wil zeggen dat bewoners onderling contact hebben. Dat kan variëren van elkaar groeten op straat en elkaar, als het nodig is, ondersteunen tot het gezamenlijk ondernemen van activiteiten, zoals het organiseren van een straat of buurtfeest. Het gaat er ook om dat mensen elkaar op zaken kunnen aanspreken als dat nodig is.

Leefbaarheid gaat vaak over het 'schoon, heel en veilig' zijn van de openbare ruimte in de woonomgeving. De laatste jaren wordt een leefbare wijk ook gezien als een 'zorgzame wijk': een wijk waar mensen met een beperking zoveel mogelijk zelfstandig kunnen wonen en deelnemen aan de samenleving, waar nodig ondersteund door vrijwilligers, mantelzorgers en professionele voorzieningen.

Welke ontwikkelingen spelen zich af binnen dit domein?

Vergrijzing en extramuralisering

De trend tot extramuralisering houdt in dat verwacht wordt dat ouderen en mensen met een beperking zelfstandig blijven wonen. Door de dubbele vergrijzing (mensen worden ouder en meer mensen worden oud) geldt op termijn daarom ook nog eens dat meer oudere mensen zelfstandig blijven wonen.

De vergrijzing in de vijf Twentse gemeenten is de komende jaren fors. Het aantal 65-plussers in de vijf Twentse gemeenten is volgens het Sociaal en Cultureel Planbureau (cijfers medio 2010) in 2010 15,6% en in 2025 22,4%. Dit betekent een stijging van bijna 7% in de komende 15 jaar. Deze ontwikkeling heeft een sterke invloed op de toekomstige vraag naar zorg- en dienstverlening, geschikte woningen en met name de kwaliteit daarvan. Aanpassingen van woningen (met name specifieke individuele aanpassingen) en de inzet van hulpmiddelen komen dan voor rekening van de gemeente. Ook de woonomgeving zal de nodige aandacht en aanpassing vragen. Het is daarom van belang te beschikken over een passend woningaanbod, zodat daadwerkelijk gebruik kan worden gemaakt van bijvoorbeeld het primaat van verhuizen. Ook is het van groot belang dat er bij nieuw te bouwen woningen en renovaties rekening wordt gehouden met het principe van levensloopbestendig bouwen en dat de openbare ruimte makkelijk toegankelijk is voor mensen die slecht ter been zijn of zich in een rolstoel verplaatsen.

Trends in vrijwilligerswerk

Het werk van vrijwilligers is van onschatbare waarde voor sociale samenhang en leefbaarheid. Vrijwilligers kunnen aangeduid worden als “het cement van de samenleving”. De trends in vrijwilligerswerk worden beschreven bij domein 3.

Sport en de Wmo

Sport en bewegen speelt een belangrijke rol in onze maatschappij. Sport is meer dan alleen een leuke vorm van vrijetijdsbesteding. Sport biedt veel mogelijkheden om aan de samenleving mee te doen en levert een grote bijdrage aan de maatschappelijke participatie. Binnen de Wmo zouden meer gemeenten creatieve verbindingen met sport kunnen maken dan nu het geval is. Door een integrale benaderingswijze kan sport een bijdrage leveren aan de Wmo, bijvoorbeeld door middel van de combinatiefuncties.

Cultuur en de Wmo

De Wmo wil burgers ondersteunen deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Cultuurparticipatie is daar een vorm van. Dit gaat, vanuit de Wmo gezien, wel verder dan alleen het bezoeken van een toneelvoorstelling of expositie. Een cursus beeldhouwen kan iemand bijvoorbeeld helpen om weer sociale contacten te leggen na lange tijd ziek te zijn geweest. Een theaterstuk voor en door wijkbewoners kan lokale buurtnetwerken versterken én bijdragen aan een meer genuanceerde beeldvorming over de betreffende wijk. Een expositie met werk van jongeren met een verstandelijke beperking kan een positief effect hebben op de integratie van deze mensen in wijken waar ze begeleid wonen. Kansen genoeg dus.

Burgerparticipatie

Participatie begint bij de eigen kracht van mensen. Door eigen kracht versterken we de basis en zijn voorzieningen zo veel mogelijk bereikbaar voor iedereen en zijn aanvullende ondersteuning en vangnet minder nodig.

De gemeente zal steeds vaker de rol krijgen om samen met inwoners en organisaties, zoals de Adviesraad Wmo, de voorwaarden te scheppen voor een sociaal krachtige samenleving, waarin mensen kunnen meedoen omdat zij worden aangesproken op hun kwaliteiten en op hun mogelijkheden om een bijdrage te leveren aan het leven van anderen. Als het nodig is worden mensen daarin ondersteund.

Bij burgerparticipatie neemt de overheid het initiatief om inwoners te betrekken bij haar beleid(voornemens). In het geval van overheidsparticipatie nemen inwoners het initiatief, bijvoorbeeld in het kader van leefbaarheid, om iets te realiseren. Zij kunnen de overheid vragen om mee te denken. Deze fungeert dan als partner (zonder het initiatief over te nemen) en helpt door drempels te slechten, netwerkrelaties aan te boren, mee te denken, om het initiatief tot een succes te maken.

Burgerparticipatie vraagt om een andere overheid, een andere rol dus. Dit zal in de toekomst steeds vaker voorkomen. Immers, de Wmo is een participatiewet maar zal steeds meer verantwoordelijkheden voor de samenleving tot gevolg zal hebben. Hier ligt een duidelijke relatie met domein 6 ‘andere dingen anders doen’: niet alleen de burgers moeten een cultuuromslag maken, maar ook de overheid!

Digitalisering

Digitalisering raakt alle maatschappelijke domeinen. Zowel de wijze van informatievoorziening als dienstverlening komt in aanraking met digitalisering en biedt nieuwe mogelijkheden.

Mondige burger

Het wordt al enkele jaren geroepen dat de burger van nu steeds mondiger wordt. De mondige burger komt graag en goed voor zichzelf op, maar hoe verhoudt zich dat tot de belangen van anderen? En nog meer, hoe verhoudt zich dat tot de belangen van anderen die niet (zo) mondig zijn? Een mondige burger kan nu voor zichzelf opkomen, maar wordt daarbij ook geacht zijn verantwoordelijkheid te nemen en te kiezen uit de vele mogelijkheden die hem worden aangeboden.

Geen duurzaam stelsel van zorg, welzijn en AWBZ

Het stelsel van maatschappelijke ondersteuning bestaande uit zorg, welzijn en AWBZ past niet meer binnen de huidige maatschappelijke context en is niet toekomst-bestendig. Het systeem is inefficiënt en moet effectiever. De uitgavenstijging voor zorg en welzijn is onbeheersbaar. Het huidige systeem is onvoldoende in staat om goed antwoord te geven op de vraag van de mensen van nu en morgen. Er gaat ongelooflijk veel geld in om en als er niets verandert, wordt het huidige hoge niveau van zorg- en welzijnsvoorzieningen in de toekomst onbetaalbaar. Door het groter aantal ouderen en doordat meer ziektes behandeld kunnen worden nemen de kosten voor de (gezondheids)zorg steeds meer toe. De welzijnssector is nog te veel aanbodgericht en de samenleving wordt voor veel mensen steeds ingewikkelder waardoor meer ondersteuning nodig is om hen volwaardig te laten functioneren. Daarbij hebben we met elkaar een erg hoog niveau aan voorzieningen ingericht dat naar de toekomst toe niet houdbaar is.

Waar gaan we heen?

Domein 1 gaat over samen leven in buurt en dorp en schept als het ware de randvoorwaarde om prettig te leven in de wijk. Het gaat uit van de gedachte dat leefbaarheid en sociale samenhang een preventieve werking hebben en onnodig gebruik maken van voorzieningen kunnen voorkomen. Dit correspondeert met de uitgangspunten “uitgaan van eigen kracht”, “preventief werken” en “meer samenleving, minder overheid”. Het is de burger die in belangrijke mate bepaalt hoe de sfeer is in buurt of dorp en die een bijdrage kan leveren aan meer en beter contact tussen mensen onderling.

Domein 1 is vooral een lokale aangelegenheid. De winst die behaald kan worden met regionale samenwerking is vooral kennisuitwisseling.

Wat gaan we doen om er te komen?

Domein 1 is vooral een lokale aangelegenheid. Elke gemeente is bezig met een zoektocht samen met burgers en belangrijke organisaties/spelers uit sectoren zoals wonen, veiligheid, zorg, welzijn, werk en onderwijs om een juiste invulling te geven aan dit domein. Gegeven de forse bezuinigingen zullen organisaties in dit domein te maken krijgen met subsidieverlagingen of zelfs subsidiebeëindigingen. Ook vragen als privatisering of afstoting van gemeentelijke accommodaties zullen de komende periode spelen, evenals het teruggaan naar kerntaken. Dit geldt niet alleen voor de lokale overheid, maar ook voor andere (gesubsidieerde) organisaties. Door afstemming tussen de regionale gemeenten kunnen we de succes- en faalfactoren van deze zoektocht in beeld krijgen en van elkaar leren.

Behouden voorzieningen in de gemeente

De gemeente Twenterand werkt aan het opbouwen en zoveel mogelijk behouden van het voorzieningenniveau. Op de koers van de Toekomstvisie en het coalitieakkoord wordt in beleidsnota's dit nader uitgewerkt. Zo beschrijft bijvoorbeeld het sportaccommodatiebeleid de behoefte aan sportaccommodaties.

Gezien de financiële situatie zien we ons als gemeente genoodzaakt om ons af te vragen wat tot de verantwoordelijkheid van de lokale overheid behoort en wat overgelaten kan worden aan het private domein, zonder dat dit direct ten koste van het voorzieningenniveau in onze gemeente gaat. Daar waar zich de mogelijkheden voordoen zullen we zoveel mogelijk de voorzieningen op het terrein van sport, maar dat kan ook voor cultuur gelden, verzelfstandigen en op afstand plaatsen.

Visie en uitvoering Wonen-Welzijn-Zorg in Twenterand

Parallel met de ontwikkeling van de Wmo loopt de uitvoering van de visie Wonen-Welzijn-Zorg en de Prestatieafspraken Wonen met de provincie Overijssel. In de visie wordt voorgesteld te komen tot woonservicegebieden met voldoende functies (op maat per kern) om prettig te kunnen vertoeven in onze gemeente en mee te doen aan de samenleving. De komende jaren zal verder gewerkt worden aan de uitvoering van de visie. Dit zal zoveel mogelijk worden geïntegreerd in lopende trajecten, zoals de Centrumvisie Vroomshoop, KOP Westerhaar, etc. De realisatie van verpleeghuisvoorzieningen en een gezondheidscentrum zijn hier voorbeelden van. Werken aan leefbaarheid en sociale samenhang betekent ook voldoende en passende woningen. De woonvisie is hierbij van belang. Ook gaat het om een veilige en toegankelijke omgeving, waarin mensen oog hebben voor elkaar (noaberschap). De woningstichting is een zeer belangrijke partner voor de leefbaarheid. In convenanten e.d. worden hierover afspraken gemaakt. Ook is het integraal veiligheidsplan hierbij van belang, evenals voldoende groenvoorzieningen, openbaar vervoer, winkels en werkgelegenheid. Vanuit deze Kadernota Wmo willen wij integraal kijken naar aanpalende sectoren en krachten bundelen.

Gebiedsgerichte aanpak

Bij de ontwikkeling van de gemeente gaan ruimtelijke en sociale ontwikkelingen hand in hand. Inmiddels is duidelijk dat om effectiever te kunnen werken beide zaken elkaar moeten versterken. Het kernontwikkelingsplan Westerhaar en de Centrumvisie Vroomshoop zijn trajecten waar al samen wordt opgetrokken. Deze ervaringen kunnen ook in andere trajecten benut worden.

In de kernen Den Ham en De Pollen wordt een zogenaamd Dorpsplan Plus opgesteld. Dorpsplannen zijn een provinciaal initiatief om in kleine kernen de sociale cohesie te verstevigen en de door de burger gewenste inrichting van de eigen leefomgeving te bewerkstelligen. De dorpsplannen zullen aan de raad worden aangeboden. Dan is duidelijk waar de burgers in de beide kernen voor gekozen hebben en welke kosten hiervoor gemaakt dienen te worden.

Prioriteit wordt gegeven aan de ontwikkeling van de brede school in Den Ham en in Westerhaar-Vriezenveensewijk. Ook de verdere ontwikkeling van de KOP Westerhaar en Centrumontwikkeling Vroomshoop worden voortvarend opgepakt.

Veiligheidsgevoel in de leefomgeving

Uitgangspunt van het veiligheidsgevoel van de gemeente Twenterand is dat inwoners zich veilig moeten (blijven) voelen in hun eigen leefomgeving. Hier is ook in het verleden al actief aan gewerkt en het zal ook nadrukkelijk terug komen in het Integraal Veiligheidsplan (IVP) Twenterand dat in 2011 zal worden opgesteld. Het IVP wordt gebaseerd op een veiligheidsonderzoek onder inwoners dat eind 2010 zal zijn uitgevoerd. Doelstelling van de gemeente Twenterand is dat 95% van de inwoners zich veilig voelt in de eigen buurt. Onderzoek in 2003 gaf aan dat 95% van de inwoners zich toen veilig voelde in de eigen buurt. De gemeente Twenterand streeft er naar om dit percentage te consolideren.

Multifunctionaliteit en voorzieningenniveau

Als ontmoetingsplek, als inhoudelijk bruggenbouwer tussen instellingen en om efficiënt met middelen om te gaan zijn multifunctionele accommodaties niet meer weg te denken uit onze gemeente. Met het Kulturhus Westerhaar, diverse gezondheidscentra, brede scholen en activiteitencentrum Vroomshoop als voorbeelden willen wij deze lijn doortrekken naar de toekomst.

Instellingen hebben het primaat over de uitvoering volgens de Wmo. Algemene voorzieningen werken preventief doordat gewerkt wordt aan vaardigheden/ ontplooiing, ontwikkeling, ontmoeten en recreatie. Voorzieningen als welzijnswerk, jeugdwerk, peuterspeelzalen, sport, ouderenwerk, minderheden en buurtverenigingen blijven de basis voor een leefbare gemeente waar het prettig verblijven is. De gemeente werkt aan het opbouwen en onderhouden van het voorzieningenniveau. Op de koers van de Toekomstvisie en het coalitieakkoord wordt dit in beleidsnota's nader uitgewerkt. Ruimtelijk wordt dit vertaald in de Structuurvisie Twenterand, die in 2011 zal verschijnen. Wel dient het productenaanbod zich mee te ontwikkelen met de samenleving, zodat burgers zolang mogelijk de regie op hun eigen bestaan kunnen houden en zelfstandig kunnen blijven wonen. In de productafspraken met instellingen zal dit worden vormgegeven. In de uitvoering zullen door de financieel zware tijden keuzes gemaakt moeten

worden. Dat zal leiden tot versoberingen. Dit betekent een focus op kernactiviteiten en samenwerking waar mogelijk.

Voorzieningenniveau en peuterspeelzalen

Op het gebied van de peuterspeelzalen speelt de OKE-ontwikkeling. Het doel van de wet OKE (Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie) is om de taalontwikkeling van jonge kinderen te stimuleren en de kwaliteitseisen van de peuterspeelzalen te verbeteren. Meer harmonisatie met kinderopvang is aan de orde. Het streven naar een bereik van 75% van doelgroepkinderen in de peuterspeelzaal blijft gehandhaafd, maar onder voorbehoud van de ontwikkelingen in het kader van de Wet OKE.

Voorzieningenniveau en cultuur

Uitgangspunt is dat in elke kern een fysieke bibliotheek met een passende vorm van dienstverlening, fysieke bibliotheek met een basisfunctie aanwezig is. De gemeente zal hierin meer sturend handelen en het bestuur van de openbare bibliotheek aanmoedigen om nieuwe vormen en methoden te volgen waardoor de uitoefening van de bibliotheekfunctie binnen de gestelde financiële kaders mogelijk blijft. Overigens zal het de uitvoering cultuurbeleid, verwoord in de Cultuurnota 2009-2012, binnen de versoberde financiële kaders, uitgevoerd moeten worden. Dit zal tot keuzen leiden.

Voorzieningenniveau en sport

Zwemmen zien wij als basisvoorziening. In 2010 en 2011 worden diverse scenario's ontwikkeld waarbij ten aanzien van de zwembaden de mogelijkheden van privatisering en/of vervanging door nieuwbouw worden meegenomen. Hierbij wordt de situatie van Sporthal De Stamper meegenomen. Burgers worden actief via participatie bij het traject betrokken. In de raadsperiode 2010-2014 wordt onderzocht of er mogelijkheden bestaan voor privatisering van (delen van) buitensportaccommodaties, dit op basis van de nota basissportaccommodaties. Indien daartoe besloten wordt dient er voor alle partijen een win-win-situatie te ontstaan. Omdat het hierbij gaat om langdurige trajecten met pas op termijn financiële effecten, wordt daar in 2010 al mee gestart. Tevens is de capaciteit aan basissportaccommodaties nader bekeken, op basis waarvan verschillende accommodaties worden uitgebreid. Daarnaast wordt bekeken of het haalbaar is te starten met de uitvoering van het Nationaal Actieplan Sport en Bewegen en de Impuls Brede Scholen, Sport en Cultuur.

Actiepunten domein 1

- Afhankelijk van de jaarplanning van de samenwerkende gemeenten, waarin onderwerpen voor samenwerking worden gedeeld en gewogen, komen de betrokken ambtenaren c.q. bestuurders welke dit onderwerp behartigen bijeen. Het doel van deze bijeenkomst is kennisuitwisseling en het delen van succes en faalfactoren binnen het onderwerp leefbaarheid en sociale samenhang op bijvoorbeeld de volgende thema's: Woonservice, Subsidiebeleid, Maatschappelijk ondernemen, Sport en vrije tijd, Dorpsplannen, Bevolkingskrimp, Overheidsparticipatie, Welzijn Nieuwe Stijl, enz. Actuele ontwikkelingen bepalen mede de jaaragenda.
- Onderzoeken of er mogelijkheden bestaan voor privatisering van (delen van) buitensportaccommodaties.
- Een veiligheidsonderzoek uitvoeren in 2010 onder de bewoners van de gemeente.
- Opstellen van een Integraal Veiligheidsplan Twenterand.
- De visie Wonen-welzijn-zorg en de Prestatieafspraken met de provincie Overijssel worden uitgevoerd.
- Ontwikkelen van een brede school in Den Ham en Westerhaar-Vriezenveensewijk.
- Multifunctionaliteit van gebouwen en aanwezige voorzieningen doorontwikkelen
- 75% van de doelgroep bezoekt een peuterspeelzaal.
- Iedere kern van de gemeente Twenterand heeft een fysieke bibliotheek met een passende vorm van dienstverlening.
- De mogelijkheden van privatisering en/of vervanging door nieuwbouw van zwembaden onderzoeken.
- De mogelijkheden onderzoeken van starten met uitvoering van Nationaal Actieplan Sport en Bewegen en Impuls Brede Scholen, Sport en Cultuur.

5.2.2 Domein 2: Opgroeien en ontwikkelen

Relatie tussen dit domein en de Wmo

Dit domein omvat in ieder geval prestatieveld 2 (Op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met opgroeien en van ouders met problemen met opvoeden). Met het oog op een toekomstbestendige, uitgebalanceerde Wmo, lijkt het ons van belang om dit domein breder te maken.

We willen werken aan een toekomst waarin burgers zoveel mogelijk op eigen kracht kunnen doen en zelfredzaam zijn en hun medeverantwoordelijkheid nemen in de samenleving (zie de uitgangspunten “uitgaan van eigen kracht” en “meer samenleving, minder overheid”). Jonge burgers kunnen daar niet vroeg genoeg ervaring mee opdoen en daarin begeleid worden. De eerste verantwoordelijkheid van de opvoeding ligt bij de ouders/opvoeders. De gemeente heeft de taak ouders/opvoeders te ondersteunen en te stimuleren bij hun opvoedende taken.

We richten ons dus niet alleen op de jeugd en gezinnen met een verhoogd risico op wat voor terrein dan ook, maar op alle jeugd en gezinnen. Dit is overigens niet iets dat we nu, met de Wmo voor ogen, voor het eerst gaan doen. Dit gebeurt al jaren via het brede jeugdbeleid en onder die noemer zullen we dat ook blijven doen, alleen zullen we op onderdelen de verbinding met de geest van de Wmo nadrukkelijker gaan leggen.

Welke ontwikkelingen spelen zich af binnen dit domein?

Jeugdzorg naar gemeenten

De rijksoverheid heeft ingrijpende plannen voor een stelselwijziging binnen de jeugdzorg. De verantwoordelijkheid voor de vrijwillige jeugdzorg, maar ook voor delen van de AWBZ (zoals zorg voor jeugdige licht verstandelijk gehandicapten), moet hierin naar (samenwerkende) gemeenten. Door de gemeenten verantwoordelijk te maken moet de nadruk komen te liggen op het voorkomen van problemen en op hulpverlening in de buurt. Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) vormt hierin een belangrijke spil. Dit betekent één geldstroom om het preventieve jeugdbeleid, de vrijwillige jeugdzorg, de hulp aan licht verstandelijk gehandicapten en de geestelijke gezondheidszorg voor jongeren te betalen. Ook moeten kinderen in de vrijwillige jeugdzorg zonder indicatie geholpen kunnen worden. Het nieuwe kabinet zal hierin voorstellen moeten doen.

Komende wijziging van de Wet op de jeugdzorg in verband met de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor de jeugdketen

De gemeenten krijgen op grond van dit wetsvoorstel drie taken. Allereerst dient het college van burgemeester en wethouders (het college) zorg te dragen voor de organisatie van een Centrum voor Jeugd en Gezin. Ten tweede draagt het college er zorg voor dat alle betrokken partijen op het terrein van jeugdigen effectief met elkaar samenwerken. Het college voert de regie en ziet erop toe dat er sluitende afspraken gemaakt worden tussen instanties die hulp of zorg verlenen. Ten slotte krijgt de burgemeester de bevoegdheid om in een individueel geval de instelling aan te wijzen die met de coördinatie van de zorg wordt belast.

CJG en integrale JGZ ontwikkeling

De CJG ontwikkeling lokaal én in Twents verband gaat de komende tijd door. Belangrijke ontwikkeling in Twente is ook de nadere vormgeving van de integrale jeugdgezondheidszorg. Nu de zorg van 0-19 jaar in één organisatie is ondergebracht zal ook de meerwaarde volledig benut moeten worden.

Demografisch:

Zoals bij de algemene ontwikkelingen is geschetst, zal de bevolking de komende decennia in absolute aantallen dalen, maar zal het percentage ouderen (65+) van de bevolking verdubbelen tot ongeveer 24%. Er komen (verhoudingsgewijs) dus minder jongeren en meer ouderen, waardoor de druk op voorzieningen toeneemt.

Verzakelijking

Door middel van beleidsgestuurde contractfinanciering (BCF) wordt tegemoet gekomen aan de wens om de subsidiesystematiek te verbeteren. In een moderne subsidierelatie krijgen maatschappelijke en culturele organisaties de rol van ondernemende opdrachtnemer. Door het leggen van een duidelijke relatie tussen de gemeentelijke beleidsdoelstellingen en beoogde resultaten, de prestaties van de instellingen en het hiervoor beschikbare budget wordt de bijdrage van instellingen aan het realiseren van de gemeentelijke beleidsdoelstellingen inzichtelijk gemaakt. De rolverdeling tussen gemeente en instellingen kan hierbij getypeerd worden als een rolverdeling tussen opdrachtgever en opdrachtnemer. De gemeente bepaalt wat er moet gebeuren en de instellingen geven aan hoe dat het beste kan gebeuren. BCF heeft dus de volgende kenmerken:

- Regie op hoofdlijnen/vooraf vastgestelde doelen
- Vragen, 'hoe' het doel bereikt gaat worden, niet 'of' het doel bereikt gaat worden
- Cultuurverandering in samenleving en binnen de gemeentelijke organisatie
- Gemeente blijft wel faciliteren maar zaken zijn niet meer zo vrijblijvend 'voor wat, hoort wat'
- Gemeente moet duidelijk doelen formuleren.

Deze kenmerken sluiten ook goed aan op Welzijn nieuwe stijl, waarvan een belangrijk kenmerk immers is dat er vraaggericht gewerkt wordt, gericht op een goede kwaliteit van het welzijnswerk. BCF is dus een instrument om Welzijn Nieuwe Stijl te kunnen vormgeven.

Uitgangspunten bij het vormgeven van de verzakelijking zijn:

- Eigen verantwoordelijkheid van het individu benadrukken
- Maatwerk leveren in de weg naar het doel toe
- Aanpak aanpassen aan de huidige kennis (nieuw voor oud)
- Keuze voor kwaliteit in plaats van kwantiteit
- Investeren in bestaande kwaliteit

Trends:

Er komt veel op kinderen en jongeren af in de huidige tijd, maar ook op opvoeders. Veel (prestatie)druk, digitalisering van de maatschappij maakt dat de tijdsbesteding van jongeren anders is dan vroeger. Een bijbaantje prevaleert boven vrijwilligerswerk. Als er problematiek ontstaat, dan is zij vaak zwaarder. Bijzondere aandachtspunten zien we rond sociale vaardigheden, verslavingsproblematiek, overgewicht en huiselijk geweld, jonge mantelzorgers en effecten van de recessie op kinderen (armoede in gezinnen). Preventief beleid blijft nodig.

Waar gaan we heen?

Alle gemeenten hebben de opdracht opgepakt om een integraal preventief jeugdbeleid te voeren. Binnen de Wmo danwel het CJG staan hierbij 5 functies centraal: informatie en advies, signaleren van problemen, toegang tot het hulpaanbod, licht-pedagogische hulp en coördinatie van zorg. Schakels met onderwijs (zorgadviesteams), jeugdzorg en veiligheid zijn hierin ook een vereiste. Hierbij werken we op basis van de multidisciplinaire aanpak vanuit het principe 'een kind/gezin – een plan'. Waar mogelijk wordt de eigen kracht benut. Verdere decentralisatie naar gemeenten van jeugdzorgtaken zien wij op ons afkomen als kans, mits voldoende randvoorwaarden meekomen.

Het volgende doel streven we op dit domein na:

Jeugdigen groeien evenwichtig op zodat zij als volwassenen volwaardig kunnen deelnemen aan de maatschappij.

Dit vertalen we door de volgende doelstellingen:

- Het bevorderen van ontwikkelingskansen voor jeugdigen
- Het bevorderen van ontspanningsmogelijkheden voor jongeren
- Het activeren en ondersteunen van jongeren en opvoeders
- Het bevorderen van sociale vaardigheden van jeugd
- Het verhogen van het kennis- en opleidingsniveau
- Het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden
- Het versterken van het cultureel bewustzijn van jeugd

Wat gaan we doen om er te komen?

Uitgangspunt hierbij is dat er gestreefd wordt naar een sluitende aanpak door middel van ketensamenwerking. In de ketenaanpak dienen de taakstellingen van overheden en het producten- en voorzieningenaanbod van instellingen (informatie/advies, hulp- en dienstverlening en zorg) aan elkaar gekoppeld te worden om de keten sluitend te maken waarbij een ieder zijn verantwoordelijkheid neemt. De inkleuring in het aanbod zal per gemeente verschillend ingevuld worden. De keten zorgt vervolgens gezamenlijk voor het sturen, faciliteren, ondersteunen en realiseren van de kerndoelstelling van integraal jeugd(zorg)beleid: opgroeien en ontwikkelen, waardoor je kunt meedoen.

Ook de komende periode werken we als 5 gemeenten samen binnen het jeugdbeleid. In beleidsontwikkeling, vertegenwoordiging (in regionale overleggen/project CJG Twente) en operationeel (CJG) waar mogelijk. Eendracht is efficiënt en geeft kracht, zeker op dit terrein waar veel in beweging is. Ook richting de Provincie Overijssel wordt positief kritisch opgetrokken. De goede samenwerking, vertaald in het ondertekende convenant Jeugdagenda 2009-2012 en de gezamenlijke afspraken rond het Integraal realisatieprogramma (IRP) Twente, willen we laten renderen tot bruikbare producten.

Centrum voor jeugd en gezin (CJG)

In het kader van de centrumvisie Vroomshoop zal in de eerste fase (2008-2013) naar verwachting de inpassing van het Zorginformatiepunt in het gezondheidscentrum in de centrumvisie Vroomshoop actueel zijn.

In de ontwikkeling van de centrumvisie wordt ook de definitieve huisvesting van een loketfunctie en lokale backoffice voor het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) meegenomen. Alle gemeenten hebben van het kabinet de opdracht om uiterlijk 2011 te komen tot een volwaardig Centrum voor Jeugd en Gezin. Het CJG is te zien als een laagdrempelig punt (fysiek en non fysiek) waar (aanstaande) ouders, kinderen en jongeren voor alles aangaande opgroeien en opvoeden terecht kunnen. Kernpartners van het CJG zijn AMW, GGD/JGZ, BJZO en MEE. Inmiddels is begin 2010 het CJG-loket geopend, tezamen met de ouderwebsite Loes en de verbeterde jongerensite in samenwerking met JongIn, beiden speciaal ontwikkeld in het kader van het CJG. Zaak is om nu het loket in te bedden en te optimaliseren.

Lokaal wordt het CJG-beleid in samenhang met het plan van aanpak Ketenregie uitgevoerd, waarbij zowel subregionaal als op Twents niveau wordt samengewerkt. Bijzondere aandacht is er voor de aansluiting met Veiligheidshuizen. In een Veiligheidshuis (een samenwerkingsverband) werken instanties op één locatie samen aan opsporing, vervolging, berechting en hulpverlening. Het doel van de samenwerking is het terugdringen van overlast, huiselijk geweld en criminaliteit. De ketenpartners signaleren problemen, bedenken oplossingen en voeren die samen uit. Werkprocessen worden op elkaar afgestemd, zodat strafrecht en zorg elkaar aanvullen. Ingezet wordt op gedragsverandering, recidivevermindering en verbetering van de kwaliteit van leven van de delinquent. Men gaat dadergericht, gebiedsgericht en probleemgericht te werk. Twenterand dient aan te sluiten bij Veiligheidshuis Almelo. De besprekingen hierover zijn gestart.

Naast de opening van het CJG-loket is de pilot "eigen kracht binnen het CJG" voor Twenterand een belangrijke ontwikkeling in het kader van het CJG. In samenwerking met de gemeente Hellendoorn wordt vorm gegeven aan de pilot. Ook de genoemde kernpartners zijn hierbij betrokken. Doelstelling van de pilot is dat de Twenterandse burger de mogelijkheid heeft/krijgt om zelf, samen met familie, vrienden en andere bekenden, een plan te maken voor een oplossing of voor hulp. Gemaakte plannen zijn leidend voor de hulpverlening. Vanuit de provincie Overijssel zijn middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de Eigen Kracht Conferenties.

De komende periode volgen we de lokale CJG-ontwikkeling (incl. de zorgstructuur) en optimaliseren deze. Het project CJG Twente loopt in ieder geval tot en met 2011 met de ontwikkelgroepen: informatie en advies, pedagogische praktijk, coördinatie van zorg en RAAK (aanpak kindermishandeling), die verder zullen werken aan de implementatie van de adviezen uit het IRP.

Straathoekwerk

In samenwerking met de andere betrokken partners zoals de politie en Stichting Welzijn Twenterand worden alle jeugdgroepen conform de Beke-shortlist (crimineel, overlastgevend, hinderlijk) een schaal teruggebracht. In het verlengde hiervan is het van belang om te zorgen voor een positieve aansluiting en betrokkenheid tussen de doelgroep, de voorzieningen en de omgeving. Dit kan gedaan worden door bijvoorbeeld gebruiksovereenkomsten af te sluiten bij pannakooiveldjes. Gestreefd wordt naar een probleemsignalering van 100%. Verder wordt getracht om een proces op gang te brengen bij de doelgroep, waardoor ze onder andere meer en beter gebruik gaan maken van het aanbod van maatschappelijke instellingen (met waar nodig doorverwijzing naar verdere hulpverlening of andere instanties) ten behoeve van individuele en collectieve vergroting van het welzijn en de gezondheid van jongeren. Het beleid op het gebied van leerplicht/RMC, vastgelegd in het RMC beleidsplan 2006-2010, hangt hier mee samen. Doel van dat beleid is dat alle jongeren met een startkwalificatie het onderwijs verlaten. Achterliggend doel daarvan is dat jongeren met een startkwalificatie een grotere kans hebben op het bemachtigen van een baan. Daarvoor is het belangrijk dat er zicht is op het aantal voortijdig schoolverlaters, om dat aantal steeds te kunnen verminderen. Het RMC probeert hen via speciale trajecten weer richting het onderwijs te leiden.

Project Perspectief

Twenterand heeft initiatief genomen tot het project Perspectief. Dit project combineert de aanpak voor jeugdproblematiek (bijvoorbeeld overlast en middelengebruik) met de mogelijkheid om de kwaliteit van de uitvoering (welzijnswerk, CJG-ontwikkeling inzake zorgcoördinatie door te ontwikkelen en daardoor te verhogen. Doelen van het project zijn:

- perspectiefverbetering voor jongeren en gezin door middel van het verhelpen, voorkomen en hanteerbaar maken van problemen;
- kwaliteitsimpuls voor professionals doordat men van elkaar leert, meer begrip voor elkaars werkveld krijgt en men gezamenlijk de jongeren en hun cultuur kan verkennen.

Op basis van de nagestreefde doelen zijn de volgende neveneffecten te verwachten:

- meer welzijn voor gezinnen / jongeren;
- minder uitgaven aan jeugdzorg;
- aanpak van (school)uitval van jongeren;
- minder overlast en vernielingen, en daardoor;
- minder maatschappelijke kosten.

De uitvoering hiervan loopt door tot begin 2012. Het project wordt mede mogelijk gemaakt door de Provincie Overijssel.

Brede school en onderwijsachterstandenbeleid

Het verder ontwikkelen van het brede schoolconcept krijgt blijvende aandacht, waarbij via samenwerking de kwaliteit van de dienstverlening op minimaal hetzelfde niveau gehandhaafd blijft. Dit hangt nauw samen met het onderwijsachterstandenbeleid, dat er op gericht is om het aantal kinderen in de gemeente Twenterand met een verhoogde kans op achterstanden terug te dringen en uiteindelijk te voorkomen zodat de ontwikkeling, kansen en leerprestaties van deze kinderen verbeteren. Het onderwijsachterstandenbeleid van de gemeente Twenterand staat omschreven in de Lokaal Educatieve Agenda (LEA). Deze wordt per 2011 vernieuwd. Hierin staat uitgewerkt hoe de gemeente samen met instellingen en scholen de onderwijsachterstanden bij kinderen wil voorkomen en/of bestrijden. Er zijn speerpunten geformuleerd die per schooljaar aangepast/aangescherpt kunnen worden, op basis van voortschrijdend inzicht. Deze speerpunten zijn onder andere gericht op voor- en vroegschoolse educatie en taalonderwijs, maar ook bestaand beleid zoals "zorg om scholen" en de "brede schoolvisie" worden hierin verwoord, waarmee de zgn. doorgaande lijn is vormgegeven. De speerpunten komen tot stand op basis van de gemeentelijke visie en inbreng van instellingen en scholen en worden jaarlijks geëvalueerd. Te realiseren (meetbare) speerpunten worden per jaar opgesteld en voldoen tenminste aan de wettelijke kaders.

Zorg Advies Teams (ZAT's)

Zorg- en adviesteams (ZAT's) zijn multidisciplinaire teams, waarin instellingen die zorg en ondersteuning bieden aan kinderen, jeugdigen en hun ouders, aansluiten bij de zorg die door scholen wordt geboden. Signalen die wijzen op de behoefte aan extra zorg of

hulpverlening, beoordelen de professionals in de ZAT snel en vakkundig. Zij schakelen zo snel mogelijk de juiste hulp en ondersteuning in voor het kind.

Het instellen van ZAT's is een landelijke verplichting die samengaat met de landelijke CJG-ontwikkelingen (Centrum voor Jeugd en Gezin). Gemeenten voeren de regie bij ZAT's en hebben hierin sturingsmogelijkheden. Het Plan van aanpak 'Van losse schakels naar een geschakelde keten' is 27 november 2007 vastgesteld door de gemeenteraad. De ambitie van Twenterand hierin is het veilig laten opgroeien van kinderen, en gezinnen vroegtijdig hulp bieden. Het Plan van aanpak bestaat uit verschillende deelprojecten.

Een deelproject uit het plan van aanpak is de pilot 'Zorg om scholen'. In schooljaar 2008-2009 is de pilot 'Zorg om scholen' op alle 21 basisscholen in de gemeente Twenterand gestart. Kinderen waar zorgen om zijn, worden ingebracht in het Zorgadviesteam (ZAT). De in het ZAT besproken zaken zijn niet cognitief. Er kan preventief, snel en effectief gehandeld worden, doordat de professionals structureel bij elkaar zitten. Deze verbeterde zorgstructuur in en om scholen biedt kinderen en gezinnen vroegtijdige hulp, maar verlicht ook de scholen zodat zij zich meer op hun core-business kunnen richten: goed onderwijs verzorgen. Per basisschool worden minimaal twee bijeenkomsten van de ZAT's per jaar belegd. Inmiddels zijn er ook ZATs opgericht in de leeftijd 0-4. Hiermee wordt de keten steeds meer sluitend.

Actiepunten domein 2

De Subregionale samenwerking met betrekking tot de CJG-ontwikkeling en het jeugd(zorg)beleid op (sub)regionaal niveau wordt verder voortgezet;

- De 5 subregionale gemeenten blijven actief participeren in CJG Twente (een plan van de 14 Twentse gemeenten)
- Uitvoeren afspraken convenant jeugdagenda 2009-2012 met de provincie;
- De gemeenten nemen de regie bij het uitvoering geven aan de komende decentralisatie van de jeugdzorg.
- Verder ontwikkelen en optimaliseren van de zorgstructuur met als resultaat een sluitende keten van 0 tot 100 jaar. Bij de sluitende keten kijken wij nadrukkelijk naar de verbinding tussen de zorgketen en de justitiële keten. In Twenterand is dit het optimaliseren van de ketenaanpak "van losse schakels naar een geschakelde keten" met bijzondere aandacht voor aansluiting met veiligheidshuis Almelo en uitvoeren van structuur "zorg om scholen" (ZATs 0-4 en 4-12);
- Alle jeugdgroepen nauwgezet blijven volgen en passende actie vormgeven;
- Uitvoeren van het project Perspectief.

5.2.3 Domein 3: Vrijwilligerswerk en mantelzorg

Prestatieveld 4 van de Wet maatschappelijke ondersteuning of domein 3 van deze nota gaat over het ondersteunen van mantelzorgers, daaronder valt ook steun bij het vinden van adequate oplossingen indien zij hun taken tijdelijk niet kunnen waarmaken. Dit prestatieveld gaat ook over het ondersteunen van vrijwilligers.

De doelstelling, de doelgroep en het bereik van mantelzorgondersteuning en het ondersteunen van vrijwilligers zijn totaal verschillend. In deze kadernota wordt dan ook duidelijk onderscheid gemaakt tussen het brede Vrijwilligerswerk enerzijds en Mantelzorg (mantelzorg, mantelzorgondersteuning en vrijwillige zorg) anderzijds.

Vrijwilligerswerk is onbetaald, onverplicht maar niet vrijblijvend werk in (enig) georganiseerd verband, waarmee een maatschappelijk belang wordt gediend.

Vrijwilligerswerk staat voor eigen verantwoordelijkheid en georganiseerde zelfwerkzaamheid van inwoners. Het vindt plaats op uiteenlopende maatschappelijke terreinen als wonen, cultuur, sport, religie, welzijn, onderwijs en zorg. Zowel vrijwilligers- als professionele organisaties zetten vrijwilligers in.

Mantelzorg wordt omschreven als extra zorg - voortvloeiend uit een familiale of sociale relatie - die niet vanuit een beroep en niet als betaalde arbeid wordt verleend. Mantelzorg overkomt mensen: men komt voor de keuze te staan en neemt dan de (vaak als vanzelfsprekend ervaren) verantwoordelijkheid. Mantelzorg kan allerlei vormen van hulp en zorg omvatten zoals huishoudelijke hulp, praktische steun, verzorging, verpleging, begeleiding, emotionele steun en

toezicht. Bij een indicering voor AWBZ-zorg wordt mantelzorg geïnterpreteerd als indiceerbare zorg, uitgaande boven gebruikelijke zorg die huisgenoten elkaar geacht worden te verlenen. De CIZ protocollen geven daarvoor criteria.

Er is een duidelijk onderscheid tussen mantelzorg en **vrijwillige zorg**. Vrijwillige zorg is vrijwilligerswerk: het vloeit niet voort uit een familiale of sociale relatie, is een bewuste keuze, wordt verleend vanuit georganiseerd verband, is afgebakend in tijd en betrokkenheid en vindt met begeleiding plaats. Tien Twentse gemeenten hebben de vrijwillige zorg ondergebracht bij de Stichting Informele Zorg. De gemeenten Hellendoorn, Rijssen-Holten, Twenterand en Wierden en zes andere Overijsselse gemeenten behoren tot het werkgebied van de Stichting Vrijwillige Thuiszorg Overijssel, voor mantelzorgers en vrijwilligerszorg. Beide regionale stichtingen, alsmede enkele lokale aanbieders zoals Carinova, Mantelzorg Hulp Rijssen en de Stichting Mantelzorg Wierden-Enter voeren tevens de mantelzorgondersteuning uit. Bovendien wordt vrijwillige zorg vaak ingezet ter ontlasting van de mantelzorger (respijtzorg) en als vervangende mantelzorg. Om deze redenen is ervoor gekozen om de vrijwillige zorg onder het onderdeel Mantelzorg - en niet onder het onderdeel Vrijwilligerswerk - te laten vallen.

5.2.3.1 Domein 3A: Vrijwilligerswerk

Relatie tussen dit domein en de Wmo

Met de komst van de Wmo is wettelijk vastgelegd dat elke gemeente adequaat vrijwilligersbeleid moet hebben ter ondersteuning van het vrijwilligerswerk. In de geest van de Wmo "Iedereen moet (kunnen) meedoen" gaat het hierbij om het bevorderen van actief burgerschap, maar ook om het versterken van het maatschappelijk (midden)veld.

Vrijwilligerswerk is de basis van zelfredzaamheid, participatie, sociale samenhang en leefbaarheid en daarmee een belangrijk fundament voor maatschappelijke ondersteuning. Vrijwilligerswerk is met name van belang voor de domeinen Samen leven in buurt en dorp, Opgroeien en ontwikkelen en Meedoen makkelijker maken.

Vrijwillige inzet vertegenwoordigt een groot sociaal, economisch, democratisch en dienstverlenend kapitaal: vier tot vijf miljoen burgers verrichten gezamenlijk zo'n 20 miljoen uur vrijwillige inzet per week oftewel ruim 1 miljard uur per jaar hetgeen overeenkomt met 600.000 fulltime arbeidsplaatsen per jaar.⁶ De samenleving is continu in beweging waardoor steeds nieuwe vraagstukken ontstaan. Het betrekken van vrijwilligers en andere belanghebbenden zorgt voor de juiste maatschappelijke veerkracht om deze vraagstukken op te lossen. Gezien de grote diversiteit tussen gemeenten hebben deze de ruimte om - vanuit de voorgeschreven basisfuncties - lokaal invulling te geven aan de ondersteuning van het vrijwilligerswerk. Wel dient hierbij aangegeven te worden hoe bovenlokale vraagstukken opgepakt zullen worden.

Welke ontwikkelingen spelen zich af binnen dit domein?

Maatschappelijke ontwikkelingen - zoals de economische recessie, de bevolkingskrimp, de vergrijzing, de ontgroening, de hogere arbeidsparticipatie van vrouwen, de verhoging van de AOW-leeftijd, de veranderende leefstijl en de vermaatschappelijking van zorg - zullen enerzijds een groeiende vraag naar vrijwilligers en anderzijds druk op het beschikbaar aantal vrijwilligers doen ontstaan.

Uit de landelijke toekomstverkenning voor vrijwilligerswerk blijkt dat het aantal vrijwilligers tot 2015 redelijk stabiel blijft. Positieve krachten, zoals een gemiddeld hoger opleidingsniveau (dat leidt tot meer vrijwilligerswerk) compenseren het negatieve effect van een afname in de beschikbare vrije tijd. Er lijkt dus geen aanleiding voor ingrijpende (beleids)maatregelen. Voor de toekomst worden echter wel enkele trends, zoals vergrijzing, signaleerd die dit evenwicht in vraag en aanbod in gevaar kunnen brengen. Vrijwilligers vergrijzen. Onder jongeren neemt het vrijwilligerswerk niet evenredig toe. De veranderende leefstijl van burgers (minder vrije tijd, combineren van diverse rollen en verantwoordelijkheden) vraagt bovendien om een eigentijdse manier waarop vrijwilligersactiviteiten worden aangeboden en georganiseerd. Voorheen waren vaste uren en patronen vanzelfsprekend. Nu is er behoefte aan een meer flexibele en gerichte invulling van vrijwilligerswerk. Er is volgens het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) een kwaliteitsslag nodig om actieve vrijwilligers te behouden en om nieuwe groepen (jongeren, allochtonen en hoger opgeleide ouderen) aan te boren. De situatie is dat de (potentiële) vrijwilliger steeds meer een kritische consument wordt, die eisen stelt aan

⁶ Basisfuncties Lokale ondersteuning vrijwilligerswerk en mantelzorg - VNG, VNOV en ministerie VWS

de werkzaamheden en de organisatie waarvoor hij zich als vrijwilliger inzet. Verder zijn er mogelijkheden ontstaan voor vrijwillige inzet vanuit inburgering, arbeidsreïntegratie, maatschappelijke stages en maatschappelijk ondernemerschap. Dit brengt nieuwe samenwerkingsmogelijkheden met zich mee. In hoofdstuk 2 is reeds in het kader van de brede participatievisie verwezen naar de mogelijkheden om Wwb-ers in te zetten voor vrijwilligerswerk. In het kader van maatschappelijke stages bijvoorbeeld hebben de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de Vereniging Nederlandse Gemeenten een convenant gesloten over de ontwikkeling van een makelaarsfunctie ten behoeve van maatschappelijke stages en de stimulering van vrijwilligerswerk. Vanaf schooljaar 2011-2012 dienen alle leerlingen op het voortgezet onderwijs stage te lopen. Regio Twente is als pilot al in het schooljaar 2009-2010 van start gegaan.

Gezien de kenmerken van Welzijn Nieuwe Stijl en het uitgangspunt "meer samenleving, minder overheid" heeft het vrijwilligerswerk een spilfunctie in maatschappelijke ondersteuning. Vrijwilligerswerk verbindt het individu met de gemeenschap, heeft de opdracht om mensen te activeren, gaat uit van de eigen kracht van mensen, heeft een preventieve werking, zit in de haarvaten van de samenleving en heeft grote economische waarde. De vijf gemeenten maken - mede met het oog op het belang van vrijwilligerswerk en de krimpende (financiële) middelen - een omslag naar beleidsgestuurde financiering. Hierbij wordt, op basis van prestatieafspraken met de gesubsidieerde instellingen, met zo min mogelijk middelen een zo optimaal mogelijk maatschappelijk rendement nagestreefd.

Ook in de "Kanteling" waarbij het invulling geven aan de compensatieplicht optimale zelfredzaamheid en participatie van inwoners met een beperking wordt nagestreefd, heeft het vrijwilligerswerk een belangrijke functie. Hierbij kan gedacht worden aan dienstverlening door vrijwilligers, maar ook aan vrijwillige inzet van de inwoner met een beperking.

Voorbeeld

Moet die eenzame man eens per week bezocht worden door een professional uit de AWBZ? Of moet het geregeld worden, dat hij kan aanschuiven bij de gezamenlijke maaltijd in de buurt - die verzorgd wordt door vrijwilligers - waar hij met buurtgenoten in contact komt en op zijn beurt iets kan betekenen voor de buurtgenoten?

Voor de ondersteuning van vrijwilligerswerk is in de afgelopen decennia al een infrastructuur opgebouwd van landelijke organisaties, provinciale - en lokale steunpunten. Voor de lokale steunpunten is een kader ontworpen met functies die bijdragen aan de ondersteuning van het vrijwilligerswerk. In de beleidsbrief 'Mantelzorg en Vrijwilligerswerk 2008 – 2011 Voor Elkaar' wordt het beleid van VWS beschreven. Bij de uitwerking van de lokale ondersteuning van het vrijwilligerswerk is - voortbouwend op het bestaande kader - gekozen voor de volgende verplichte basisfuncties:

1. Vertalen maatschappelijke ontwikkelingen

In de gemeente is men in staat een visie op maatschappelijke ontwikkelingen te formuleren en daar - door interactieve beleidsvorming - beleid op te maken en hier uitvoering aan te geven.

2. Verbinden en makelen

In de gemeente is men in staat om een netwerk tot stand te brengen en te onderhouden, waarin tussen vrijwilligersorganisaties en ondersteuningsorganisaties verbindingen worden gelegd. Dit platform kan een belangrijke rol spelen bij de interactieve beleidsvorming.

Makelen is het actief en bewust bij elkaar brengen van vraag en aanbod op het gebied van vrijwilligerswerk. Dit veronderstelt de aanwezigheid van een bemiddelende instantie of persoon, met een onafhankelijke positie in het maatschappelijk (midden)veld.

3. Versterken

In de gemeente is men in staat om een effectieve lokale of regionale ondersteuningsinfrastructuur op te bouwen en te onderhouden waarmee het vrijwilligerswerk wordt ondersteund en versterkt.

4. Verbreiden

In de gemeente is men in staat om het vrijwilligerswerk te promoten en uiting te geven aan waardering voor het vrijwilligerswerk.

5. Verankeren

In de gemeente is men in staat opgedane kennis en ervaring in het vrijwilligerswerk te borgen en vast te leggen. Daarnaast is het van belang kennis en ervaring te evalueren en de evaluatiegegevens te gebruiken voor innovatie. Hierin speelt het lokale steunpunt een rol, maar het ontwikkelen van methodieken en trainingen kan ook op regionaal of landelijk niveau in gang gezet worden.

De rijksoverheid wil dat vanaf 2012 in 75% van de Wmo-plannen de basisfuncties lokale ondersteuning vrijwilligerswerk zijn opgenomen.

In opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft SVWO/Arcon in 2009 in alle Overijsselse gemeenten de “Goed voor Elkaar – nulmeting / basisfuncties vrijwilligerswerk” uitgevoerd. Tijdens het congres van 22 maart 2010 zijn de uitkomsten gepresenteerd en zijn de Overijsselse ontwikkelpunten - zijnde doelgroepenbeleid, Erkenning Verworven Competenties (EVC) en rol van de overheid - verder uitgewerkt. Er wordt een vervolg gegeven aan de provinciale bijeenkomst.

Waar gaan we heen?

Uit de evaluatie van de “Wmo regionale kadernota: samenwerken, verbreden en verbinden - oktober 2007” is naar voren gekomen, dat vrijwilligerswerk een belangrijk fundament is voor maatschappelijke ondersteuning. Door maatschappelijke ontwikkelingen en veranderende wet- en regelgeving neemt het belang van (ondersteuning van) vrijwilligerswerk alleen maar toe. Als vijf gemeenten willen we de komende jaren dan ook nadrukkelijk het voorzieningenniveau voor vrijwilligers op peil houden.

Elke gemeente wil in het Wmo-plan de basisfuncties lokale ondersteuning vrijwilligerswerk hebben opgenomen. Verder wil men zorg dragen voor een blijvende situatie van voldoende én voldoende toegeruste vrijwilligers. Er is geconstateerd dat subregionale afstemming hierbij grote meerwaarde kan hebben onder andere wat betreft:

- het verder vormgeven aan de basisfuncties
- het vormgeven aan publiciteit voor (h)erkenning vrijwilligerswerk
- het uitvoeren van maatschappelijke stages
- het bevorderen van deskundigheid van vrijwilligers
- het uitwisselen van kennis en ervaring tussen de lokale steunpunten vrijwilligerswerk en gemeenten

Wat gaan we doen om er te komen?

Een groot aantal maatschappelijke activiteiten draait op de belangenloze inzet van vrijwilligers. Zonder vrijwilligers zouden de vele verenigingen en organisaties, of het nu gaat om sport cultuur, milieu of hulpverlening, zich niet kunnen handhaven. Van gemeenten mag dan ook verwacht worden dat zij het vrijwilligerswerk helpen ondersteunen.

Per gemeente zal - onder andere met behulp van de 0-meting “Goed voor Elkaar/basisfuncties vrijwilligerswerk” - beoordeeld worden in hoeverre de basisfuncties lokale ondersteuning vrijwilligerswerk zijn ingevuld. De ontbrekende zaken zullen subregionaal worden ingebracht, zodat bekeken kan worden of het meerwaarde heeft dat informatie wordt uitgewisseld en gezamenlijk actiepunten worden uitgewerkt. Diepgang van de afstemming en samenwerking is hierbij punt van bespreking.

Bij het vormgeven aan subregionale afstemming wordt gebruik gemaakt van de bestaande overlegstructuur (Stuurgroep Wmo, Racow en werkgroepen).

Twenterand streeft naar een zo groot mogelijke deelname aan een of ander vorm van vrijwilligerswerk. Voor 2011 wordt erop ingezet dat tenminste 38% van de bevolking vrijwilligerswerk doet. De realisatie daarvan en ondersteuning daarin kan verschillende vormen aannemen. Het vrijwilligersbeleid is opgenomen in het Wmo-beleid van Twenterand. Uitvoering van het beleid wordt gegeven middels de vrijwilligersprijs, de digitale vrijwilligersvacaturebank, het Informatiepunt Vrijwilligerswerk Twenterand (IVT), cursussen voor vrijwilligers, de collectieve vrijwilligersverzekering en het subsidiëren van organisaties die voor een belangrijk deel op de inzet van vrijwilligers draaien. Het IVT dat in april 2010 van start is gegaan zal – onder voorbehoud van de mogelijkheden in de gemeentebegroting – worden vormgegeven.

Actiepunten domein 3A

- Per gemeente wordt in 2011 beoordeeld in hoeverre de basisfuncties lokale ondersteuning vrijwilligerswerk zijn ingevuld.
- Subregionaal wordt vervolgens bekeken of door samenwerking de eventueel ontbrekende zaken op het gebied van vrijwilligerswerk ingevuld kunnen worden (Plan eind 2011).
- (Indien meerwaarde) Plan van Aanpak voor subregionale samenwerking en uitvoering (2012).
- Uitvoering geven aan de acties in het vrijwilligerswerkbeleid Twenterand

5.2.3.2 Domein 3B: Mantelzorg, mantelzorgondersteuning en vrijwillige zorg**Relatie tussen dit domein en de Wmo**

De Wmo heeft voor het eerst een wettelijk kader aan het beleidsterrein mantelzorg-ondersteuning gegeven. In mantelzorgondersteuning vinden de kernbegrippen van maatschappelijke ondersteuning hun weerslag: zelfredzaamheid, zorg in eigen kring, participatie, sociale samenhang en wederkerigheid. Mantelzorg staat voor een aantal belangrijke waarden in maatschappelijke ondersteuning namelijk zorg in eigen kring en het meedoen van naasten mogelijk maken. Het staat symbool voor de verschuiving van verzorgingsmaatschappij naar participatiemaatschappij. Het heeft met name raakvlak met de domeinen Opgroeien en ontwikkelen, Meedoen makkelijker maken en Preventie, zorg en opvang.

Ook mantelzorg vertegenwoordigt een groot sociaal, economisch, democratisch en dienstverlenend kapitaal. In 2008 waren er 3,5 miljoen Nederlanders van 18 jaar en ouder die mantelzorg verleenden. Dit komt overeen met 28% van het totaal aantal Nederlanders van 18 jaar en ouder. Van het totaal aantal Nederlanders van 18 jaar en ouder verleende 1,1 miljoen - dit komt overeen met 9% - zowel intensieve als langdurige zorg. Als 1,1 miljoen Nederlanders meer dan 8 uur per week 3 maanden zorg verleend komt dit neer op ruim 114 miljoen uur of ongeveer 60.000 fulltime arbeidsplaatsen per jaar. De cijfers laten een ondergrens zien wat betreft het aantal uren. De uren van jonge mantelzorgers zijn niet opgenomen in de cijfers en bij de berekening is uitgegaan van een inzet van 3 maanden, terwijl mantelzorg veelal gedurende een veel langere periode wordt gegeven. Mantelzorg heeft een reducerend effect op de omvang van professionele zorg. Het belang van mantelzorg en vrijwillige zorg wordt alleen nog maar groter met het oog op de versoering van de AWBZ en de dreigende personeelstekorten in de zorg.

In 2008 bedroeg in Nederland het aantal zwaar of overbelaste mantelzorgers 450.000. Dit komt neer op 4% van alle Nederlanders van 18 jaar en ouder. Er is hierbij sprake van een stijgende tendens. Deze stijging is onder andere ontstaan door nadruk in het overheidsbeleid op eigen verantwoordelijkheid (meewegen van "Gebruikelijke Zorg" bij het indiceren van zorg) en het proces van vermaatschappelijking van zorg.⁷ Als deze cijfers worden geprojecteerd op een gemeente met 50.000 inwoners dan zouden 3.500 inwoners van 18 jaar en ouder meer dan 8 uur per week en langer dan 3 maanden mantelzorg verlenen en zouden 1.600 inwoners zwaar of overbelast zijn vanwege het verlenen van mantelzorg. Deze aantallen komen overeen met de door MEZZO, de landelijke vereniging voor mantelzorg en vrijwilligerszorg, vertaalde SCP-cijfers naar gemeenten.

Lokaal geformuleerd mantelzorgbeleid biedt de kans om direct in te spelen op en aan te sluiten bij de lokale behoeften en mogelijkheden. Het is echter niet uitsluitend de verantwoordelijkheid van de lokale overheid. Een breed scala van (veelal regionaal werkende) instellingen speelt een rol op gebied van mantelzorgondersteuning, zoals eerstelijns hulp, zorginstellingen, steunpunten mantelzorg, welzijnsinstellingen, vrijwilligersorganisaties, verzekeraars en werkgevers. De gemeente heeft, aangezien meerdere financiers en aanbieders betrokken zijn, een samenbrengende rol.

Welke ontwikkelingen spelen zich af binnen dit domein?

De extra zorg voor elkaar in eigen kring is van alle tijden en de bereidheid daartoe is ook nu nog groot. Op de mogelijkheden om mantelzorg te (blijven) geven zijn wel nadelige ontwikkelingen van invloed zoals de economische recessie, de bevolkingskrimp, de vergrijzing, de ontgroening,

⁷ Mantelzorg uit de doeken - Sociaal en Cultureel Planbureau - Den Haag 2010

het verder weg wonen van de kinderen, de toenemende arbeidsparticipatie van vrouwen, de verhoging van de AOW-leeftijd, het dreigende personeelstekort in de zorgsector, de vermaatschappelijking van zorg, de AWBZ pakketmaatregelen en de toename van chronische aandoeningen. Verreweg de meeste mantelzorgers beleven zeer veel voldoening aan hun inzet voor een ander. Het bieden van ondersteuning van mantelzorgers dient er dan óók aan bij te dragen dat deze mantelzorgers voldoening aan het verlenen van mantelzorg, kunnen behouden. Daarnaast moet er aandacht zijn voor het stijgend aantal mantelzorgers dat zich zwaar belast of zelfs overbelast voelt. De beleidsdoelstellingen zijn: voorkomen dat mantelzorgers zich zwaar belast of overbelast gaan voelen en het aantal mantelzorgers dat zich nu zwaar of overbelast voelt naar beneden brengen.

Nieuwe wet- en regelgeving heeft invloed op het beleidsterrein mantelzorg en vrijwillige zorg. Zo zullen de pakketmaatregelen het beroep dat op mantelzorgondersteuning en vrijwillige zorg zal worden gedaan doen toenemen.

Gezien de kenmerken van Welzijn Nieuwe Stijl heeft mantelzorg en vrijwillige zorg een spilfunctie in maatschappelijke ondersteuning. Deze zorg gaat uit van eigen kracht van mensen, betreft zorg in eigen kring, omvat solidariteit met de zorgvrager en de mantelzorger en heeft grote economische waarde. Hierbij moet met name gedacht worden aan het verminderen van de inzet van professionele zorg oftewel meer welzijn en minder zorg.

Ook in de “Kanteling”, waarbij in het invulling geven aan de compensatieplicht optimale zelfredzaamheid en participatie van inwoners met een beperking wordt nagestreefd, hebben mantelzorg en vrijwillige zorg een belangrijke functie. In het licht van het compensatiebeginsel dienen zwaar en overbelaste mantelzorgers gezien te worden als inwoners, die op ondersteuning kunnen rekenen en gecompenseerd worden voor beperkingen in het participeren in de samenleving. De behoefte en vraag van de mantelzorger geldt hierbij als uitgangspunt. Uit onderzoek blijkt dat 53% van de mantelzorgers behoefte heeft aan een vergoedingsregeling, dat ongeveer 51% informatie nodig heeft, dat 46% gebaat is bij oppasdiensten, dat circa 40% advies nodig heeft en dat 25% emotionele steun belangrijk vindt.⁸

In de beleidsbrief ‘Mantelzorg en Vrijwilligerswerk 2008 – 2011 Voor Elkaar’ staat het beleid van VWS beschreven. Uitgangspunten voor mantelzorgbeleid dienen te zijn:

1. ruimte voor inspraak en belangenbehartiging
2. doelgroepbenadering met specifieke aandacht voor risicogroepen (mantelzorgers van mensen met dementie of psychiatrische aandoeningen, jonge mantelzorgers en allochtone mantelzorgers)
3. eigen regie en keuzevrijheid
4. (h)erkenning en waardering
5. samenhang in beleid en samenwerking tussen partijen.

Het totaal pakket van verplichte basisfuncties, waar mantelzorgers lokaal hun passende ondersteuning in kunnen vinden, omvat:

1. **Informatie**
Mantelzorgers zelf hebben behoefte aan informatie op diverse terreinen. Informatie aan een breed publiek over mantelzorg en mantelzorgondersteuning draagt bij aan bewustwording over, (h)erkenning van mantelzorg en het belang van ondersteuning daarbij.
2. **Advies en begeleiding**
Een groot aantal mantelzorgers heeft behoefte aan een luisterend oor en advies bij het vinden van de weg in het grote aantal mogelijkheden, het zetten van stappen naar instanties en het maken van keuzes.
De begeleiding kan bestaan uit oppas, bezoekservise, zorg, buddyzorg, opvang buitenshuis, ontspannende activiteiten en vakantie en kan op vrijwillige of professionele basis geboden worden.
3. **Emotionele steun**
Zorg, ziekte en snel veranderende perspectieven vragen een specifieke ondersteuning, omdat de ermee gepaard gaande emoties het moeilijk maken om mantelzorg te verlenen zonder overbelast te raken.

⁸ Sociaal en Cultureel Planbureau - Den Haag 2008

4. **Educatie**
Mantelzorgers kunnen gebaat zijn bij voorlichting en training. Dit wordt meestal groepsgewijs aangeboden, maar het kan ook individueel.
5. **Praktische hulp**
Praktische hulp (zoals hulp huishouden, welzijnsdiensten, vrijwillige hulp, administratieve hulp en kinderopvang) is vaak gericht op de zorgbehoevende, maar het is beter om - met het oog op de "Kanteling" - voor het hele huishouden de situatie in kaart te brengen welke praktische ondersteuning ook verlichting van de mantelzorgtaak kan brengen.
6. **Respijtzorg**
Respijtzorg is een verzamelbegrip voor voorzieningen die de mantelzorg tijdelijk en volledig overnemen, zodat de mantelzorger de zorg uit handen kan geven om eigen activiteiten te ontplooiën. Hierbij kan gekozen worden voor dienstverlening aan huis of buitenshuis en voor vrijwillige of professionele inzet (oppas, bezoekservisee, (vrijwillige) thuiszorg en vervangende mantelzorg) of combinaties daarvan.
7. **Financiële tegemoetkoming**
Financiële tegemoetkoming is mogelijk via fiscale compensatie, bijzondere bijstand, regelingen voor tegemoetkoming in de kosten, compensatie eigen risico ziektekostenverzekering, Persoonsgebonden Budget en Mantelzorgcompliment. Ook kan vrijstelling van sollicitatieplicht worden verleend aan mantelzorgers die een WW- of bijstandsuitkering hebben.
8. **Materiële hulp**
Vaak is deze materiële hulp primair gericht op een zorgbehoevende. Het is van belang om - met het oog op de "Kanteling" - bij de toewijzing ook expliciet het belang van de mantelzorger te betrekken. Het aanbod betreft ondermeer woningaanpassing, parkeerpas, hulpmiddelen en aangepast vervoer.

De rijksoverheid wil dat vanaf 2012 in 75% van de Wmo-plannen de basisfuncties lokale ondersteuning mantelzorg zijn opgenomen.

In opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft SVWO/Arcon in 2009 in alle Overijsselse gemeenten de "Goed voor Elkaar – nulmeting / basisfuncties mantelzorg" uitgevoerd. Tijdens het congres van 22 maart 2010 zijn de uitkomsten gepresenteerd en zijn de Overijsselse ontwikkelpunten, zijnde financiële tegemoetkoming en praktische hulp, doelgroepenbeleid en respijtzorg verder uitgewerkt. Er wordt een vervolg gegeven aan de provinciale bijeenkomst.

Waar gaan we heen?

Uit de evaluatie van de "Wmo regionale kadernota: samenwerken, verbreden en verbinden - oktober 2007" is naar voren gekomen, dat mantelzorg en vrijwillige zorg belangrijke pijlers zijn voor maatschappelijke ondersteuning. Om maatwerk te kunnen leveren is ervoor gekozen om bij de ondersteuning uit te gaan van de door de mantelzorger ervaren belasting en niet uit te gaan van het aantal uren mantelzorg per week en het aantal maanden mantelzorg. Door maatschappelijke ontwikkelingen en veranderende wet- en regelgeving neemt het belang van (ondersteuning van) mantelzorg en vrijwillige zorg verder toe. Als vijf gemeenten willen we ons de komende jaren nadrukkelijk inzetten voor het op peil houden van voorzieningen voor (ondersteuning van) mantelzorgers, zodat mantelzorgers zo lang mogelijk hun taak kunnen blijven vervullen.

Elke gemeente wil in het Wmo-plan de basisfuncties lokale ondersteuning mantelzorg en vrijwillige zorg hebben opgenomen. Verder wil men zorg dragen voor een blijvende situatie van voldoende én voldoende toegeruste mantelzorgers, mantelzorgondersteuners en vrijwillige zorgverleners. Er is geconstateerd dat subregionale afstemming hierbij grote meerwaarde kan hebben onder andere wat betreft:

1. het verder vorm geven aan de basisfuncties
2. het vormgeven aan publiciteit voor (h)erkenning mantelzorg en vrijwillige zorg
3. het bevorderen van deskundigheid van (specifieke doelgroepen) mantelzorgers en vrijwillige zorgverleners
4. het uitwisselen van kennis en ervaring tussen de lokale mantelzorgsteunpunten en gemeenten
5. het waarborgen van continuïteit in mantelzorgondersteuning en vrijwillige zorg (productinkoop) en het doorontwikkelen van beleidsgestuurde financiering

De rijksoverheid ziet het ondersteunen van mantelzorg en vrijwillige zorg vooral als een lokale aangelegenheid. Hiervoor zijn - onder andere in de vorm van verplichte basisfuncties - heldere richtlijnen opgesteld. Er is een informatieve bijeenkomst gehouden in regio Twenteverband. Tijdens deze bijeenkomst wordt de mogelijkheid van een Twentse visie op informele zorg onderzocht. Begin 2011 worden de conclusies besproken.

Wat gaan we doen om er te komen?

Per gemeente zal - onder andere met behulp van de 0-meting "Goed voor Elkaar / basisfuncties mantelzorg" - beoordeeld worden in hoeverre de basisfuncties lokale ondersteuning mantelzorg zijn ingevuld. De ontbrekende zaken zullen subregionaal worden ingebracht, zodat bekeken kan worden of het meerwaarde heeft dat informatie wordt uitgewisseld en gezamenlijk actiepunten worden uitgewerkt. Diepgang van de subregionale afstemming en samenwerking is hierbij punt van bespreking.

Bij het vormgeven aan subregionale afstemming wordt gebruik gemaakt van de bestaande overlegstructuur (Stuurgroep Wmo, ambtelijk overleg Racow en werkgroepen).

In Twenterand zal – binnen de financiële mogelijkheden - verder uitvoering gegeven worden aan de beleidsnotitie Mantelzorgers en vrijwilligers in de Zorg Twenterand (Verborgen Zorg). Belangrijk onderwerp daarbij is dat er jaarlijks minimaal één project wordt uitgevoerd ter bevordering of ondersteuning van informele zorg. Daarbij moet er aandacht zijn voor voldoende informatieverstrekking aan en ondersteuning van mantelzorgers. De Stichting Vrijwillige Thuiszorg ontvangt daarvoor subsidie. De stichting houdt zich in algemene zin bezig met ondersteuning aan (jonge) mantelzorgers en het draaien van (extra) wekelijkse spreekuren in de gemeente Twenterand.

Actiepunten domein 3B

- Per gemeente wordt in 2011 beoordeeld in hoeverre de basisfuncties lokale ondersteuning mantelzorg zijn ingevuld.
- Subregionaal wordt vervolgens bekeken of door samenwerking de eventueel ontbrekende zaken op het gebied van mantelzorg, mantelzorgondersteuning en vrijwillige zorg ingevuld kunnen worden (Plan eind 2011).
- (indien meerwaarde) Plan van aanpak voor subregionale samenwerking en uitvoering (2012).
- Uitvoering geven aan de beleidsnotitie Mantelzorgers en vrijwilligers in de Zorg Twenterand (Verborgen Zorg).

5.2.4. Domein 4: Meedoen makkelijker maken

Relatie tussen dit domein en de Wmo

Dit domein richt zich in de meest brede zin op mensen met een beperking en hun mogelijkheden tot meedoen. Van een zorgloket waar mensen informatie en advies kunnen krijgen tot en met het verstrekken van individuele voorzieningen. Inclusief beleid en algemene en collectieve voorzieningen maken ook deel uit van dit domein. Dit domein bevat daarmee de verschillende taken die de centrale doelstelling van de Wmo, namelijk *meedoen voor/door iedereen*, vergemakkelijkt. Hiervoor is het van belang dat mensen meer oog krijgen voor de behoeften van anderen. Iedereen zal betrokken worden bij de Wmo. De Wmo kent daarmee een levensloopbenadering. Wmo is niet alleen voor ouderen of alleen voor jongeren, maar iedereen in elke levensfase. Daarbij is het van belang dat mensen niet alleen consumeren, maar ook een bijdrage leveren aan het produceren (van Wmo-voorzieningen). Een aanvrager van een individuele voorziening kan bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk te doen meedoen voor andere makkelijker maken en zo iets terug doen voor de samenleving. Door te geven en te nemen (produceren en consumeren) kunnen we als lokale samenleving er voor zorgen dat iedereen daadwerkelijk mee kan doen. Alleen op die manier kan meedoen voor iedereen, ondanks een terugtrekkende lokale overheid, haalbaar blijven.

Welke ontwikkelingen spelen zich af binnen dit domein?

Op het gebied van domein 4 zijn verschillende ontwikkelingen te benoemen:

Nieuwe wetwijziging Wmo?

Er ligt momenteel een voorstel tot wijziging van de Wmo bij de Eerste Kamer. Deze wetwijziging beoogt een drietal zaken, namelijk: 1) het niet langer verplicht Europees aanbesteden van de inkoop van hulp bij het huishouden, 2) een minimumtarief voor hulp bij het huishouden (vast te stellen door de gemeenteraad) en 3) een verplichting om de middelen voor hulp bij het huishouden alleen daaraan uit te geven. De Europese Commissie is van mening dat de inkoop van hulp bij het huishouden wél middels een Europese aanbestedingsprocedure dient te gebeuren. Het voorstel tot wijziging van de Wmo heeft risico's en kansen in zich. Mogelijk heeft een minimumtarief voor hulp bij het huishouden een opwaartse druk op de prijzen. Anderzijds kan het derde deel van de wetwijziging ook een doeluitkering betekenen en kunnen gemeenten die onvoldoende middelen hebben voor de uitvoering van hulp bij het huishouden daarmee een beroep doen op het Rijk.

Pakketmaatregel AWBZ en de verdere overheveling van de AWBZ naar gemeenten

Verwacht wordt dat gemeenten binnen afzienbare termijn de functies begeleiding en dagbesteding ook over krijgen vanuit de AWBZ. Dat geeft gemeenten meer sturingsmogelijkheden op het gebied van maatschappelijke ondersteuning, maar vraagt ook heel wat van het organisatievermogen van gemeenten. Het is van groot belang dat gemeenten voldoende voorbereidingstijd én middelen krijgen voor eventuele nieuwe taken. Daarbij is een goede informatieoverdracht tussen de ketenpartners van essentieel belang (bijvoorbeeld het uitwisselen van cliëntgegevens).

Bezuinigingen rijk en gemeenten

Door de bezuinigingen bij het Rijk worden ook de Wmo-middelen geraakt. Voor 2011 wordt het landelijke Wmo-budget waarschijnlijk met 200 miljoen euro verlaagd. Het is de vraag hoe deze ontwikkeling zich doorzet voor 2012 en verder. Wanneer er nieuwe taken naar de Wmo worden overgeheveld, zal er, net als bij de hulp bij het huishouden, sprake zijn van een korting. Het Rijk gaat er immers vanuit dat gemeenten taken rondom maatschappelijke ondersteuning (30%!) goedkoper kunnen organiseren. Het risico bestaat dat we als nadeelgemeenten in het kader van de Wmo onevenredig getroffen worden, omdat we zonder de bezuinigingsmaatregelen al een tekort hebben op de Wmo. Het is van groot belang dat er periodiek en tijdig inzicht in de Wmo financiën gegeven kan worden, zodat er tijdig gestuurd kan worden op ontwikkelingen en wijzigingen. Ook zullen de gemeenteraden uitspraken moeten doen over het voorzieningenniveau Wmo waar zij zich hard voor willen maken, dit uiteraard in overeenstemming met de compensatieplicht. De wettelijke Wmo-voorzieningen zullen daarbij ontzien worden. Hierbij wordt opgemerkt dat bij de invoering van de Wmo door de vijf gemeenteraden gekozen is voor een sobere en doelmatige uitvoering van de Wmo. Dit betekent dat de huidige uitvoering van het Wmo-beleid ingetogen is. Een verdere versobering van het Wmo-beleid zal pijnlijke keuzes als gevolg hebben. Vooralsnog willen de vijf gemeenten daar niet op inzetten. Vanwege de financiële noodzaak zal een belangrijk accent in ieder geval zijn dat er ingezet wordt op minder individuele voorzieningen en meer eigen verantwoordelijkheid van de burger en een hoger gebruik van voorliggende en collectieve voorzieningen.

Demografische ontwikkeling, waaronder de dubbele vergrijzing

De vergrijzing biedt naast bedreigingen ook kansen. Onder de grijze golf bevindt zich een potentieel aan vrijwilligers en mantelzorgers. Daarnaast is een deel van de toekomstige ouderen vaak hoger opgeleid. Deze ouderen zijn vaak langer gezond en zullen in grote mate zelfredzaam zijn. Vanwege hun hogere/bovenmodale inkomen zullen zij naar verwachting minder vaak een beroep op de Wmo doen in het kader van individuele voorzieningen. Dit kan bijdragen aan het terugdringen c.q. minder groeien van de vraag naar individuele voorzieningen doordat de toename van de zorgbehoefte niet evenredig stijgt met de vergrijzing. In de paragraaf "algemene ontwikkelingen" (zie 3.2) wordt hierop nog verder ingegaan.

Welzijn Nieuwe Stijl (vraaggericht werken en niet langer aanbodgericht)

Voor een beschrijving van dit onderwerp wordt verwezen naar de paragraaf "ontwikkelingen".

De Kanteling

Met de Wmo wordt de stap gemaakt van het verstrekken van voorzieningen naar het compenseren van beperkingen, wat o.a. aansluit bij het uitgangspunt van maatwerk. De

gemeente treft voorzieningen ter compensatie van beperkingen die burgers ondervinden bij het voeren van een huishouden, het zich verplaatsen in en om de woning, het zich lokaal verplaatsen per vervoermiddel en om medemensen te ontmoeten en sociale verbanden aan te gaan. Daarbij kan gedacht worden aan algemeen toegankelijke welzijnsvoorzieningen (zogenaamde voorliggende voorzieningen) en individuele voorzieningen. De aangeboden voorzieningen dienen van voldoende kwaliteit te zijn, waarbij een goede prijs-kwaliteitverhouding van groot belang is.

De wet schrijft niet voor hoe gemeenten compensatie vorm moeten geven. Wel is duidelijk dat een omslag in denken en doen nodig is om een integrale benadering van de Wmo te kunnen realiseren. Er is niet langer sprake van een 'zorgplicht' voor de gemeente en 'claims' van burgers. Dit brengt een grote verandering met zich mee, een Kanteling in denken en doen, wat aanvankelijk ook een investering zal vergen. Er zal meer recht gedaan worden aan de specifieke situatie van een burger, een vraaggerichte aanpak. Tegelijkertijd zal er een groter beroep gedaan worden op de eigen mogelijkheden en de kracht van de omgeving. In plaats van het behandelen van claimgerichte aanvragen komt het erop aan dat gemeente en burger de vraag en behoefte - maar ook de eigen mogelijkheden - goed verkennen, om daarna te zoeken naar oplossingen. Daarbij staan behoud van de eigen regie, zelfredzaamheid en het zelfoplossend vermogen voorop. Dit houdt een maatwerkbenadering in. Dit betekent dat twee mensen met een soortgelijke aandoening met een heel verschillende oplossing geholpen kunnen worden. Persoon A kan bijvoorbeeld een groter beroep op mantelzorg of vrijwilligers doen dan persoon B. Dit maakt veel uit voor de benodigde voorzieningen in ieders situatie. Persoon B kan daarom bijvoorbeeld een individuele voorziening toegewezen krijgen, terwijl bij persoon A volstaan kan worden met een verwijzing naar een collectieve voorziening, zoals een scootmobielpool of een ouderensoos.

De vraag is nu hoe een gemeente concreet vorm kan geven aan de compensatie voor burgers met beperkingen. Een Kanteling van beleid is nodig – daarover is iedereen het eens. Een andere werkwijze en nieuwe aanpakken ontstaan alleen niet vanzelf. Het vraagt om het systematiseren van ervaringen. Het betekent ook instrument- en modelontwikkeling, en het overbrengen van de vernieuwingen naar de lokale praktijk op een consistente en realistische manier, binnen juridische kaders. De Kanteling moet op (middel)lange termijn leiden tot een lager uitgavenniveau.

Eigen kracht conferenties

In het verlengde van De Kanteling zal voor aanvragers van individuele voorzieningen meer de methodiek van Eigen Kracht conferenties toegepast moeten worden. Tijdens een Eigen Kracht-conferentie kan iedereen die betrokken is bij de persoon om wie het gaat, aanwezig zijn en meehelpen om een plan voor de toekomst te maken. Denk aan kinderen, ouders, stiefouders, grootouders, tantes, ooms, broers, zussen, pleegouders, vrienden, burens, collega's of een leerkracht van school. Een onafhankelijk coördinator zorgt ervoor dat de conferentie van de persoon en zijn familie, vrienden en kennissen op hun manier en in hun taal gehouden wordt. De kracht voor de oplossing komt vanuit de familie en alle belangrijke mensen daaromheen. Gemaakte plannen zijn leidend voor de hulpverlening.

Arcon is binnen de provincie Overijssel nadrukkelijk bezig om de methodiek van Eigen Kracht conferenties beter op de kaart te zetten. Zo ondersteunt Arcon enkele Stichtingen Welzijn Ouderen (SWO's) om de Eigen Kracht conferentie voor ouderen op te pakken. Professionals en vrijwilligers moeten geschoold worden in de methodiek. Dit vraagt van professionals om meer met de handen op de rug te werken en mensen te stimuleren om vanuit eigen kracht oplossingen te bedenken. De Stichting Welzijn Ouderen van Rijssen-Holten doet mee aan dit traject. In de gemeente Wierden en Hellendoorn voert welzijnsstichting "De Welle" het project "Senioren op eigen kracht" uit. Vrijwilligers gaan daarbij op huisbezoek bij 75-plussers. De gemeente Hellendoorn is benaderd door de Eigen Kracht Centrale en fungeert nu als pilotgemeente. De gemeente Tubbergen voert het project "eigen kracht senioren" uit. In de gemeente Twenterand loopt een soortgelijk traject. Daarnaast passen de gemeenten Hellendoorn en Twenterand de Eigen Kracht-methodiek ook toe op jeugd.

In de gemeente Hellendoorn is - met cofinanciering van de provincie Overijssel - door Stichting Vrijwillige Thuiszorg Overijssel, voor mantelzorgers en vrijwilligerszorg, de eigen krachtmethode "Steuncirkels" ontwikkeld. Rondom een kwetsbare inwoner wordt een eigen sociaal netwerk opgebouwd. Dit is een aanpak die ons aanspreekt. Een aantal gemeenten heeft interesse voor dit project steuncirkels goed voor elkaar die met cofinanciering van de Provincie deze methodiek willen inzetten.

Rol van de provincie Overijssel

De provincie Overijssel is behoorlijk actief op het gebied van maatschappelijke ondersteuning. Mogelijk verandert dit in de nabije toekomst, afhankelijk van de besluitvorming over de toekomst van het openbaar bestuur. De provincie Overijssel is op dit moment een sturende factor op het gebied van maatschappelijke ondersteuning, onder andere door de subsidiëring van organisaties als SVWO/Arcon, maar ook door de subsidieregelingen die zij kent op het gebied van zorg en welzijn. Als vijf gemeenten, maar ook in Twents verband, doen we regelmatig een beroep op de provincie. Zo ondersteunt de provincie Overijssel de gemeente Wierden financieel bij het vormgeven van woonservicegebieden. De gemeente Rijssen-Holten krijgt een financiële bijdrage voor de uitvoering van het Masterplan Wonen, Welzijn en Zorg. Twenterand krijgt eveneens financiële steun. Daarnaast investeert de provincie Overijssel ook in de Twentse digitale sociale kaart.

De provincie Overijssel zet sterk in op zorginnovatie om de zorgvragen van de toekomst te kunnen beantwoorden. Hiervoor zijn eveneens diverse (provinciale) subsidies beschikbaar. De Twentse gemeenten bereiden zich voor op toekomstige zorgvragen en zoeken naar nieuwe zorgoplossingen. Hierbij is er afstemming met de provincie Overijssel. Momenteel is er een paraplunotitie in aanbouw waarin alle Twentse zorginnovatieprojecten staan vermeld. Deze notitie wordt ingezet om subsidiegelden mogelijk te maken en uitvoering te geven aan deze projecten.

Jurisprudentie

Er komt steeds meer jurisprudentie over de Wmo beschikbaar. Daaruit is duidelijk de trend waar te nemen dat de compensatieplicht breder wordt ingevuld dan de zorgplicht onder de toenmalige Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg). Met de invoering van de Wmo is de doelgroep dan ook duidelijk verbreed ten opzichte van de Wvg. Dit is meerdere malen bevestigd door de Centrale Raad van Beroep (CRvB). Anderzijds is ook duidelijk de maatwerkgedachte terug te vinden. Dit betekent twee mensen met dezelfde beperkingen geholpen kunnen zijn met verschillende voorzieningen, omdat de behoeften en de omgeving van de personen verschillen. Het is nog niet duidelijk welk gevolg dit op de lange termijn voor de Wmo-financiën heeft. Er zijn daarnaast steeds meer uitspraken over keuzevrijheid en het persoonsgebonden budget (PGB) bekend. De hoogte van het PGB moet zodanig worden vastgesteld dat de cliënt "vrij" kan winkelen. Inkoopvoordelen van de gemeente mogen niet in de hoogte van het PGB worden verwerkt. Vooralsnog gaat het hierbij om jurisprudentie van de rechtbank. De CRvB heeft hier nog geen uitspraak over gedaan. De vijf gemeenten verwerken inkoopvoordelen vooralsnog wel in de hoogte van het PGB totdat de CRvB aangeeft dat dit niet mag. In de jurisprudentie over keuzevrijheid en het PGB schuilen financiële risico's, waarvoor gemeenten niet worden gecompenseerd.

Programma Ketenzorg dementie

Uit onderzoek blijkt dat veelal de meeste mensen met dementie thuis wonen, vaak met een partner. De partner en/of familieleden verlenen mantelzorg. Het verlenen van mantelzorg aan iemand met dementie is erg intensief. Het is van groot belang dat de mantelzorger(s) daarbij goed ondersteund wordt/worden, zodat zowel de mantelzorger(s) als de cliënt met dementie kan/kunnen blijven participeren. Hier komen dan o.a. gemeenten in beeld. De gemeente kan een belangrijke rol spelen in de ondersteuning aan de thuiswonende dementerende en de mantelzorger (voorlichting, signalering, doorverwijzing, mantelzorgondersteuning etc.). Samenwerking met verschillende partijen die betrokken zijn bij de dementieketen, zoals zorgaanbieders, welzijnsorganisaties, woningcorporaties en het Zorgkantoor is hierbij van groot belang. Gezien de toenemende vergrijzing, zal dementie een steeds belangrijker vraagstuk worden.

In de onderstaande tabel staat weergegeven wat het aantal mensen met dementie per gemeente is in 2010, en een langjarige toekomstverwachting.

Gemeente	2010	2020	2030	Stijging 2010-2030
Hellendoorn	503	632	841	67%
Rijssen-Holten	527	642	802	52%
Tubbergen	246	293	389	58%
Twenterand	413	513	676	64%
Wierden	276	351	466	69%

In het programma Ketenzorg dementie werken Zorgverzekeraars Nederland, Alzheimer Nederland, VWS en ActiZ samen aan het tot stand brengen van een structureel aanbod van samenhangende dementiezorg die aansluit bij de behoeften en wensen van mensen met dementie en hun naasten. “Ketenzorg is het samenhangend geheel van zorginspanningen dat door verschillende zorgaanbieders onder een herkenbare regiefunctie wordt geleverd. Hierbij staat het cliëntproces centraal, wat blijkt uit geformaliseerde afspraken tussen betrokken zorgaanbieders over samenhang en continuïteit van de patiëntenzorg”. Het doel van het programma ketenzorg dementie is een structureel, samenhangend en op de behoeften van de cliënt afgestemd aanbod aan (regionale) dementiezorg; vanaf het moment dat de diagnose is gesteld tot en met de laatste fase van de ziekte. In Twente lopen er een drietal projecten op het gebied van ketenzorg dementie. Hiervoor zijn door het Zorgkantoor Twente tot en met 2011 drie onafhankelijke projectleiders aangewezen. Tevens zijn er voor de hele regio, eveneens tot en met 2011, meerdere casemanagers dementie benoemd, die cliëntondersteuning bieden aan mensen met dementie en hun naasten. De projectleiders richten zich vooral op het realiseren van een sluitende keten en op het signaleren van witte vlekken in het aanbod. Daarnaast zal voorlichting over dementie ook een belangrijk element zijn. Dit laatste zal in samenwerking met de casemanagers (en mogelijk ook in samenwerking met de Provincie Overijssel) worden opgepakt. Het is belangrijk om als gemeente deze projecten te volgen en daar waar mogelijk actief te participeren. Tot en met 2011 zullen de projectleiders de regierol op zich nemen. Het is niet duidelijk of de financiering van de projectleiders na 2011 wordt voortgezet. Wanneer deze stopt, is het zeer waarschijnlijk dat van gemeenten verwacht wordt dat zij de regierol overnemen. Dit omvat vooral het (regelmatig) samenbrengen van ketenpartners en voorlichting geven over (de gevolgen van) dementie (o.a. stukjes in weekbladen, op de website, in het Zorgloket etc.). Vooralsnog lijkt er met name ambtelijke inzet als investering te worden gevraagd.

Waar gaan we heen?

De grootste uitdaging voor gemeenten de komende jaren is het vormgeven van De Kanteling in de meest brede zin van het woord. Hiervoor is er een omslag in het denken binnen en buiten het gemeentehuis vereist. Te beginnen bij het ontwikkelen van inclusief beleid. Dit houdt in dat er *vooraf* rekening wordt gehouden met mensen met een beperking en speciale doelgroepen. Wanneer dit op een goede manier vorm krijgt, is er minder specifiek beleid nodig, wat veel duurder en omslachtiger is. De vijf gemeenten willen zich de komende jaren ook bezig houden met het vormgeven van de omslag van individuele voorzieningen naar collectieve voorzieningen. Nu worden veel aanvragen vaak direct nog inhoudelijk getoetst. We willen toe naar een situatie waarin we eerst met de burger met een participatie- of hulpvraag om tafel gaan zitten om goed naar zijn/haar situatie te kijken. Waarom heeft iemand een hulpvraag? Heeft hij/zij mogelijkheden om zelf in oplossingen voor de hulpvraag te voorzien? Kan het netwerk van de burger ingeschakeld worden? Zijn er voorliggende voorzieningen die bij kunnen dragen aan het oplossen van de hulpvraag? Dit heeft alles te maken met de uitgangspunten “meer samenleving, minder overheid” en “de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten”. Pas als er na het antwoord op de genoemde vragen nog een hulpvraag overblijft, kan er gekeken worden naar de inzet van individuele voorzieningen. Deze werkwijze willen we komende jaren invoeren dan wel verder versterken. Daarnaast is het van groot belang dat Wmo-beleid geen gemeentelijk beleid is, maar beleid van de samenleving! Dit betekent dat we verwachten dat burgers en lokale organisaties hun steentje bijdragen, bijvoorbeeld door het doen van vrijwilligerswerk of maatschappelijk ondernemerschap te tonen. Als gemeenten vervullen we vooral een ondersteunende en faciliterende rol. Daar waar het nodig is vervullen we als gemeente een vangnetfunctie voor kwetsbare mensen die dat echt nodig hebben.

Wat gaan we doen om er te komen?

Werken aan een toekomstbestendig Wmo-beleid door het vormgeven van De Kanteling. Dit vergt een cultuuromslag binnen en buiten het gemeentehuis die niet van vandaag op morgen gerealiseerd is. We zullen met kleine stappen en projecten beginnen om zo de nieuwe manier van denken geleidelijk aan te infiltreren in de samenleving (strategie van geleidelijkheid). Hierbij zullen we als gemeente veel aandacht aan de communicatievormen moeten schenken. De gemeenten zullen zo veel als mogelijk gezamenlijk beleid ontwikkelen. Daar waar er lokale projecten zijn, zullen best practices uitgewisseld worden. Voor het vormgeven van De Kanteling zijn er middelen nodig (investering). Het Kantelingsproces vergt tijd en heeft niet direct, maar pas op de middellange termijn effect. Dit vraagt om lef van het gemeentebestuur. In deze schaarse tijden moeten we uiterst zorgvuldig omgaan met de beschikbare middelen en externe financieringsbronnen zo veel als mogelijk benutten. Wmo-beleid is alleen toekomstbestendig als we de samenleving er in brede zin bij betrekken (actief meedoen, meedenken, meeontwikkelen en medevormgeven door organisaties en burgers).

Wmo in Twenterand

Optimale kansen voor de burger om mee te doen aan de samenleving dienen bevorderd te worden. De gemeente pakt in samenwerking de kansen van de Kanteling van de Wmo op. Binnen de beschikbare middelen, o.a. ontvangen om de Awbz-veranderingen op te vangen, wordt dit vormgeven. Collectief gaat voor individueel waarbij één en ander wel betaalbaar moet blijven (zoals collectief vervoer).

Bij de toegang is ons Zorginformatiepunt (ZIP) een essentiële pijler. Het loket is een breed punt voor zowel vragen rond wonen, zorg en welzijn, Wmo als CJG. Waar mogelijk worden producten zo snel mogelijk geleverd. Inwoners worden bij (zorg)vragen zo goed mogelijk geïnformeerd en indien nodig begeleid en / of gevolgd. De onafhankelijke positie van dit loket moet geborgd worden. Uitgangspunt bij advisering is: op eigen kracht waar dit mogelijk is, ondersteunend waar noodzakelijk. Vraagverheldering wordt ook voor de toekomst hier een essentiële kwaliteit. Bij de ontwikkeling van het ZIP wordt afgestemd met het gemeentelijke dienstverleningsconcept.

In de participatie speelt onze Adviesraad Wmo een belangrijke rol. Er is veel waardering voor dit vrijwilligerswerk en wij zullen dit dan ook blijven ondersteunen. De tevredenheid van klanten wordt gemonitord. Wij streven naar een zeven als score. Om kritisch naar onszelf te blijven kijken wordt ook meegedaan aan de Wmo-benchmarks.

Daarnaast bestaan er in het kader van Wmo grote zorgen over de financiën (zie hoofdstuk 7) en verwachte landelijke bezuinigingen op o.a. de AWBZ. Daardoor kan een grotere druk op onze gemeentelijke voorzieningen gaan ontstaan.

Inzake de Awbz ontwikkelingen die op ons af komen, kiezen wij voor een eigen oplossing, bij voorkeur in een collectieve vorm boven een individuele voorziening. Gerichte interventies (zoals thuisbegeleiding) en arrangementen met welzijn en eventueel zorg spreken ons dan aan. Het lokale activiteitenaanbod en de toeleiding/bemiddelingsfunctie dient aan te sluiten bij deze visie.

Ons uitgangspunt is om de wettelijke voorzieningen overeind te houden, met een goede prijs-kwaliteit verhouding. De wettelijke keuzevrijheid borgen wij. Hiervoor bundelen wij de krachten. In het kader van de Wmo wordt prima samengewerkt met 4 buurgemeenten. Ons streven is om de samenwerking te intensiveren. De samenwerking met zorgaanbieders (thuiszorg/alfahulpbemiddelaars/leveranciers) en overige ketenpartners verloopt goed. Dit is belangrijk, hoewel ook de concurrentie in "de markt" (zie maar de gehouden aanbesteding hulp bij het huishouden) flinke impact heeft.

Actiepunten

- Vormgeven aan De Kanteling door o.a. een omslag van individuele naar collectieve voorzieningen te realiseren.
- Het ontwikkelen van een verordening Nieuwe Stijl (gebaseerd op De Kanteling).
- Versterken van inclusief beleid (zodat er op voorhand rekening wordt gehouden met burgers met een beperking en dit niet meer via duurder doelgroepenbeleid hoeft te worden opgelost).

- De levensloopbestendige benadering meer integreren in gemeentelijk beleid en in de samenleving als geheel door als gemeente hier regie op te voeren.
- Uitwisselen van best practices op Wmo-gebied en hier van elkaar leren.
- Het (door) ontwikkelen en ondersteunen van ketenzorg dementie door te participeren in het project dat er op dit moment in Noord West Twente draait.
- Middels de gemeentelijke regierol het maatschappelijk ondernemerschap versterken en stimuleren.
- Antwoorden op ontwikkelingen binnen de AWBZ in brede zin met daarbij aandacht voor de regionale (samenwerkings)mogelijkheden.
- (Externe) Financieringsmogelijkheden zo goed mogelijk benutten.
- De ontwikkelingen op het gebied van de (rijks)bezuinigingen en jurisprudentie nauwgezet en vooral ook proactief volgen.
- Uitvoeren van een nieuwe aanbesteding Regio-taxi (aanbesteden in 2010, contract 2011).
- In Twenterand wordt een klanttevredenheidsonderzoek/benchmark gehouden onder de Wmo-cliënten, waarbij het streven is om een waarderingscijfer van minimaal een 7 te behalen.

5.2.5 Domein 5: Preventie, zorg en opvang

Relatie tussen dit domein en de Wmo

Dit domein omvat in ieder geval de prestatievelden:

- Het bieden van maatschappelijke opvang (MO), waaronder vrouwenopvang (VO) en het voeren van beleid ter bestrijding van huiselijk geweld (HG);
- Het bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ), met uitzondering van het bieden van psychosociale hulp bij rampen;
- Verslavingsbeleid (VZ).

Dit domein wordt vooral in regionaal verband met de Twentse gemeenten uitgewerkt. Lokaal zijn er ook de nodige ontwikkelingen.

Welke ontwikkelingen spelen zich af binnen dit domein?

Specifiek voor dit brede domein spelen vele zaken. Onderscheid dient gemaakt te worden tussen zaken die spelen binnen de taken van de centrumgemeente en de taken van alle gemeenten. De centrumgemeenten realiseren met name voorzieningen. De specifieke doeluitkeringen Vrouwenopvang maar ook de middelen MO/VZ/OGGZ/Ondersteunende begeleiding in de MO/nazorg detentie worden gefaseerd opgenomen in de algemene middelen van centrumgemeenten is de verwachting. Er komt een stelselonderzoek naar de Vrouwenopvang. De opvangen in den lande zitten vol. Naast deze ontwikkelingen is er ook onzekerheid over de effecten van de komende rijksbezuinigingen hierop. Enkele thema's die op de prestatievelden 7,8 en 9 spelen: de eigen-bijdrage problematiek in de MO; de eis van regio-binding bij opname van een cliënt in de maatschappelijke opvang; het "uit de pas lopen" van de toenemende vraag naar ondersteunende begeleiding in de MO en de teruglopende middelen hiervoor.

De volgende zaken raken onze gemeenten:

- Op rijksniveau is het opvallend dat er sprake is van sturing door een toename aan wetgeving, denk aan wet tijdelijk huisverbod en wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze laatste wet zal waarschijnlijk in april 2011 ingaan. Kern is dat een zevental sectoren de plicht hebben om een meldcode te hanteren, om huiselijk geweld te signaleren en te melden bij het steunpunt huiselijk geweld of het AMK. Gemeenten hebben hierin de regiegrol, wat dit inhoudt is op dit moment onduidelijk. Via de RAAK-aanpak⁹ wordt dit in Twente voorbereid.
- In beleidsstukken wordt meer en meer gesproken over relationeel geweld ipv huiselijk geweld. Dit om de verscheidenheid van vormen van huiselijk geweld te onderkennen ouderenmishandeling, eergelateerd geweld, kindermishandeling. Maar ook om aanverwante vormen van geweld in relaties, zoals loverboy-problematiek, mensenhandel te

⁹ Regionale aanpak kindermishandeling (RAAK) is gekoppeld aan het project CJG-Twente.

omvatten. Bij het vormgeven van een aanpak huiselijk geweld zou op deze verschillen ingegaan moeten worden.

- Er is veel beweging op het terrein van coördinatie van zorg en zorgstructuren. Versterking van de lokale zorgstructuren wordt (deels) gefinancierd vanuit de OGGZ-middelen, die naast directe bemoeizorg ook ingezet mogen worden voor versterking van de lokale regierol (zorgstructuur). Medefinanciering vanuit Almelo is op dit moment tijdelijk.
- De veiligheidshuizen zien een taak richting zorgstructuren voor zichzelf, de CJG's richten zich hier ook op. De afstemming tussen zorg en veiligheid vraagt om verbetering. Veiligheidshuis Almelo is sinds kort in ontwikkeling en via deze lijn zal dit worden opgepakt.
- Coördinatie van zorg (samenwerking tussen instellingen) is belangrijk maar hulpverlening evenzeer. Huiselijk geweldproblematiek vraagt om specifieke hulpverlening met als kenmerken systeemgericht (huiselijk geweld blijkt vaak een wisselwerking te zijn tussen slachtoffer en pleger), outreachend (huiselijk geweld problematiek achter de voordeur). De signaleringsfunctie van de huisartsen en de samenwerking met hen is hierbij belangrijk. Huisartsen vervullen een cruciale rol in het vroegtijdig opsporen van problemen en het vroegtijdig formuleren van een hulpaanbod. Het is nog steeds een weerbarstige kwestie om de huisartsen te overtuigen van het nut en de noodzaak om vroegtijdig de lokale zorgnetwerken in te schakelen.
- Verslavingsproblematiek blijft voortdurend onze aandacht vragen. Alcohol en drugs zijn hierin de speerpunten. De economische recessie zal naar verwachting ook een negatief effect hebben op middelengebruik in gezinnen en bij individuen. Een integrale aanpak blijft nodig, waarbij we preventie voorop stellen. Een andere positieve ontwikkeling is dat de bemoeizorg vanuit Tactus outreachender, dus ook in de subregio, wil gaan werken.
- Uit meer en meer onderzoeken blijken de schadelijke gevolgen van huiselijk geweld (getuige zijn van) voor kinderen. Vaak worden deze kinderen op latere leeftijd zelf slachtoffer of dader. De huisverbodtrajecten laten al zien dat bureau jeugdzorg in veel gevallen de gezinnen niet kende, dat er veel meer (v) ots'en¹⁰ aangevraagd worden en dat er veel 0-3 jarigen bij betrokken zijn. Huiselijk geweld is bij uitstek een intergenerationeel probleem. Tegelijk is er weinig hulpaanbod voor hen. Alleen het aanbod "Let op de kleintjes" is bekend en zelfs dat wordt niet in elke gemeente aangeboden.

Waar gaan we heen?

Alle gemeenten hebben een verantwoordelijkheid voor dak-en thuisloosheid, verslavingszorg, openbare geestelijke gezondheidszorg en huiselijk geweld (prestatievelden 7, 8 en 9). Op deze prestatievelden hebben centrumgemeenten (in Twente zijn dat Almelo en Enschede) nog weer een bijzondere positie. De omliggende gemeenten, dus ook Tubbergen, Twenterand, Hellendoorn, Rijssen-Holt en Wierden zullen hun verantwoordelijkheid moeten blijven nemen in aanvulling op de centrumgemeente. Dit zal op een zo adequate en kostenefficiënte wijze worden vormgegeven.

De volgende doelen streven we – met de centrumgemeenten - na:

- Het voorkomen van problematiek door het signaleren en bestrijden van risicofactoren (preventief beleid, belangrijk uitgangspunt);
- Het bieden van hulp op maat voor cliënten in dit domein.
- Het terugdringen van problematiek, met name op het gebied van verslaving en huiselijk geweld.

Wat gaan we doen om er te komen?

De volgende middelen zullen we inzetten.

Basisstructuur

Elke gemeente draagt zorg voor een goede basisstructuur waardoor er geen inwoners buiten de boot vallen. Mensen hebben onderdak, een inkomen en sociale contacten nodig. Zodra op een van deze terreinen een probleem ontstaat, dient in een gemeente een zorgstructuur voorhanden te zijn, waarbij men terecht kan voor hulp (als men er zelf niet meer uitkomt) of waaraan men kan deelnemen (bijvoorbeeld activiteiten in het buurthuis). De basiszorgstructuur moet zo zijn, dat het gesignaleerd wordt als inwoners in de problemen raken. Ook dient in de

¹⁰ Onder toezichtstellingen.

structuur een mogelijkheid aanwezig te zijn er op af te gaan, 'outreaching' de betreffende inwoner bezoeken en haar/zijn problemen in kaart te brengen en hulp te bieden bij het zoeken van een oplossing. Het er op af gaan is gericht op mensen die, ondanks de aanwezige basisstructuur zich niet weten te redden. Kenmerkend voor de OGGZ is dat er hulp wordt geboden aan inwoners, die er zelf niet om vragen. Dit worden ook wel zorgmijders genoemd. We noemen dit een vangnetstructuur. De 5 gemeenten werken in subregionaal verband samen om zorg te dragen voor een goede structuur, waarbij zoveel mogelijk wordt aangesloten bij ontwikkelingen op Twents niveau. De nieuwe ontwikkeling rond Veiligheidshuizen (zie ook domein 2) zien we als kans voor een verbeterde afstemming.

Ketenaanpak en preventie

Er is al veel tot stand gebracht, maar er wordt gestreefd naar meer samenwerking en een sluitende keten, en adequate preventie. Lokaal wordt aanvullend gewerkt aan de activiteiten van centrumgemeenten. Lokaal is met name de insteek: preventie, informatie en advies, en als er daadwerkelijke problemen zijn wordt de samenwerking gezocht met de bovenlokale voorzieningen.

Op lokaal niveau wordt uitgewerkt wat er per gemeente aan voorzieningenniveau is, denk daarbij aan de rol van kerken, woningstichtingen, enz.

Een belangrijke ontwikkeling is dat er nieuwe wetgeving op komst is rond schuldhulpverlening, waarbij een duidelijke regierol is weggelegd voor gemeenten. Gekoppeld aan onze ketenaanpak en meldpunt schulden wordt hier al op geanticipeerd.

Gelet op de problematiek en vanuit efficiëntie en effectiviteit zijn we tegen versnippering van middelen op dit domein.

Verslavingspreventie

Via de centrumgemeenten wordt een basispakket voor verslavingspreventie vormgegeven. Ook is op Twents niveau een regionaal plan alcoholmatiging in werking getreden (Happy Fris) en is alcoholmatiging ook een thema in de regionale nota Lokaal gezondheidsbeleid. Ook lokaal heeft het onderwerp verslavingspreventie hoge prioriteit. Er zijn preventie-activiteiten in alle subregiogemeenten.

In Twenterand heeft het onderwerp verslavingspreventie hoge prioriteit. De gemeente dient actief beleid te voeren gericht op preventie en vroegsignalering van alcohol- en drugs/verslavingsproblematiek. Samenwerking met onderwijs en andere instellingen is daarbij onontbeerlijk. Ook ouders dienen hierin actief betrokken te worden. Met name drugsgebruik en alcoholgebruik door kwetsbare groepen (voornamelijk jongeren) is een punt van zorg in de gemeente Twenterand. Door de gemeente is daarom in samenwerking met Tactus Verslavingszorg een preventieplan opgesteld voor de periode 2008 t/m 2011. In dit plan zijn meerdere acties opgenomen in het kader van preventie van alcohol en/of drugsgebruik. Jaarlijks wordt er minimaal één preventieproject uitgevoerd, zoals bijvoorbeeld het programma "op tijd voorbereid", een digitaal programma dat op de basisscholen in Twenterand wordt uitgevoerd. Hoewel er samen met ketenpartners al jaren wordt samengewerkt op preventief, curatief en repressief gebied kent deze aanpak tot op heden een onvoldoende integraal karakter. Twenterand heeft daarom besloten om in 2010 integraal middelenbeleid te ontwikkelen. Samenwerking met onderwijs en andere instellingen is daarbij onontbeerlijk. Ook ouders dienen hierin actief betrokken te worden. Begin 2011 zal het integrale middelenbeleid bestuurlijk worden vastgesteld en vervolgens in uitvoering gaan.

Huiselijk geweld

Geweld in de privé-sfeer is de meest voorkomende vorm van geweld in onze samenleving. Gemeenten willen een actieve aanpak om het onderwerp huiselijk geweld aan te pakken. Twenterand heeft daartoe de notitie Huiselijk Geweld Twenterand opgesteld. Kern van het beleid is dat de gemeente streeft naar een preventieve en pro-actieve houding ten aanzien van huiselijk geweld. Voorkomen is nog altijd beter dan genezen, zeker op dit terrein. Schakeling tussen het lokale veld en de regionale voorzieningen, zoals het steunpunt huiselijk geweld krijgt ook aandacht. Daarnaast wordt beoogd door een goede samenwerking van instellingen huiselijk geweld eerder op te sporen, te bestrijden en adequate hulp te organiseren. Dit gaat via de netwerkstructuur. Onze wettelijke taken in het kader van de Wet Tijdelijk Huisverbod dienen eveneens adequaat te worden uitgevoerd. De aanpak kindermishandeling (RAAK) en de Wet Meldcode eveneens. In al deze zaken wordt (sub)regionaal samengewerkt.

Actiepunten domein 5

- Actief blijven participeren in beleidsontwikkeling centrumgemeenten alsmede onderhouden samenwerkingsstructuur op de prestatievelden 7,8,9 en openbare gezondheidszorg;
- GGD de komende vier jaar blijven inzetten voor hun taken binnen de OGGZ;
- Via de regionale nota lokaal gezondheidsbeleid werken aan de speerpunten op verslavingspreventie en depressie; Tevens ontwikkelingen monitoren via epidemiologie en vanuit de nog komende nieuwe rijksnota preventie;
- Doorontwikkelen c.q. onderhouden van lokale zorgstructuren, waarbij wordt ingestoken op continuering financiële ondersteuning centrumgemeente. Verbetering coördinatie van zorg (ook via CJG, domein 2);
- Afspraken maken in het kader van de ontwikkeling rond afstemming zorg en veiligheid (Veiligheidshuizen);
- Vormgeven beleid ten aanzien van Meldcode Huiselijk geweld, in samenhang met de RAAK-aanpak;
- Het binnen de financiële mogelijkheden doen van voorstellen ten aanzien van aanbod hulpverlening voor met name kinderen die in aanraking komen met huiselijk geweld. Kansen die er komen bij eventuele decentralisatie jeugdzorgtaken naar gemeenten benutten (zie domein 2) en met huisartsen afspraken maken over de vroegtijdige inschakeling van lokale zorgnetwerken;
- Het verslavingspreventieplan wordt onverkort uitgevoerd (t/m 2011);
- Er komt in Twenterand een integraal middelenbeleid;
- Uitvoering van de Notitie Huiselijk Geweld Twenterand.

5.2.6. Domein 6: Anders te werk

Relatie tussen dit domein en de Wmo

Al in 2007, bij het ingaan van de Wmo, hebben we geconstateerd dat de Wmo in feite een cultuuromslag vereist. De kern daarvan is dat burgers (waar mogelijk) weer meer zichzelf en anderen gaan helpen en minder op de overheid en zorgaanbieders moeten leunen. Voor de periode 2011-2014 is dit principe nog eens extra relevant geworden vanwege de forse bezuinigingen die gemeenten te wachten staan door de economische crisis. Het centrale principe van deze nota, meer samenleven, onderstreept dat nog eens.

“De gemeente” of “de overheid” kan het niet alleen. Instellingen, belangen-organisaties, bedrijven en ook burgers zullen allemaal doordrongen moeten zijn van de noodzaak van deze andere cultuur. We hebben geen keuze als we het vangnet van voorzieningen willen garanderen voor die mensen die het echt nodig hebben.

Welke ontwikkelingen spelen zich af binnen dit domein?

Om de cultuuromslag inhoud te geven is het noodzakelijk dat we dingen anders gaan doen. Een aantal jaren geleden, in het kader van de eerste subregionale kadernota Wmo, zijn we daar al mee begonnen. We hebben toen ingezet op het samen beleid ontwikkelen met maatschappelijke partners en burgers en we hebben getracht de regierol van de gemeente vorm te geven. Goed communiceren met burgers en instellingen behoort onderdeel te zijn van het dagelijkse professioneel handelen. Klantgericht werken moet in het handelen ingebakken zijn. Daarbij is het belangrijk dat burgers op tijd en duidelijk worden geïnformeerd over de op handen zijnde ontwikkelingen. Daarvoor is het verstrekken van relevante informatie noodzakelijk. Dat betekent voor de gemeentelijke organisaties dat zij voor het betrekken van burgers en instellingen zich bewust moeten zijn van het volgende:

- gemeenten moeten bepalen bij welke onderwerpen participatie aan de orde is;
- vervolgens moeten de gemeenten bepalen voor welke burgers en/of instellingen participatie in een bepaald geval nuttig en nodig is;
- gemeenten moeten gaan bepalen in welke vorm zij participatie willen ten aanzien van een bepaald onderwerp. De precieze verwachtingen moeten over en weer duidelijk zijn;
- gemeenten moeten vervolgens bepalen over welke informatie de participierenden moeten beschikken, en er voor zorgen dat deze informatie tijdig beschikbaar is;
- gemeenten moeten duidelijk maken wat zij beogen met de participatie. Ieders inbreng moet gecoördineerd en afgestemd worden. Het verdient aanbeveling om hiervoor spelregels vast te stellen;
- ook nadat het traject van participatie is doorlopen, moet er over de voortgang van ingezet beleid gecommuniceerd en geïnformeerd blijven worden.

Bij het invoeren van participatie moet er rekening mee worden gehouden dat het geld kost, deels incidenteel en deels structureel.

Het zal meer voorkomen dat verschillende gemeentelijke afdelingen tegelijkertijd te maken krijgen met interactieve vormen van beleid. Dit zal extra coördinatie vergen. Het verdient aanbeveling om hierover duidelijke afspraken te maken. De ontwikkeling van de gemeentelijke organisaties naar een werkwijze en een bewustzijn waarin participatie logisch is, is een groeiproces. We kunnen niet verwachten dat de gemeenten per direct volledig zijn ingericht op een systeem van goede participatie. Voorwaarde voor het welslagen van het groeiproces is draagvlak van het management van de gemeenten. Het management bekleedt daarmee een sleutelpositie. Het verdient aanbeveling om een bewustmakings- en opleidingstraject in te zetten voor zowel het ambtelijk apparaat als college en raad. Uiteindelijk moet interactieve beleidsvorming tot effectiever beleid en daarmee tot lagere kosten leiden.

Burgerparticipatie kent meerdere vormen, die verschillen naar verstrekkenheid:

- meeweten: de gemeente licht burgers voor over het beleid
- meedenken: burgers krijgen de gelegenheid om feedback te geven op beleidsvoorstellen, bijvoorbeeld op basis van wettelijke inspraakprocedures
- meewerken (beleidsontwikkeling): burgers hebben een actieve rol bij het ontwikkelen van beleidsalternatieven
- meefinancieren: burgers dragen financieel bij aan concrete projecten
- meebeslissen: burgers krijgen verantwoordelijkheid voor besluitvorming
- meedoen (uitvoering): burgers hebben een actieve rol bij de beleidsuitvoering
- mee evalueren: burgers spelen een actieve rol bij kwaliteitsbewaking en beleidsevaluatie. Die monitoring vanuit de gemeenten en de betrokkenheid van participanten bij een evaluatie kan daarom het beste gericht zijn op de randvoorwaarden waarbinnen het beleid tot stand komt, zoals de organisatie, mensen en middelen.

De wijze waarop wij gestalte geven aan burgerparticipatie is uitgewerkt in een notitie burgerparticipatie. Goed communiceren met burgers en instellingen behoort onderdeel te zijn van het dagelijkse professionele handelen en is van belang voor het creëren van draagvlak.

Deze cultuur van participatie, waaraan overigens niet alle burgers of instellingen altijd mee willen doen, sluit ook aan op Welzijn Nieuwe Stijl (zie algemene ontwikkelingen). Welzijn nieuwe stijl houdt in dat nadrukkelijker wordt ingezet op de verbindende kracht van welzijn. Welzijn nieuwe stijl verbindt het individu met de gemeenschap, heeft de opdracht om mensen te activeren, gaat uit van de eigen kracht van mensen, heeft een preventieve werking en zit in de haarvaten van de samenleving. Deze ontwikkeling komt ook nadrukkelijk tot uiting in het uitgangspunt “meer samenleven”.

Welzijn nieuwe stijl kan ook, net als participatie, in de praktijk vorm worden gegeven door burgers en/of de Wmo-raad te laten meedenken over beleidsvoornemens op het gebied van Wmo, ze nadrukkelijk in te zetten voor de evaluatie van ingezet beleid en ze te raadplegen bij het vaststellen van onderwerpen op Wmo-gebied waarop beleidsvorming gewenst is.

Afhankelijk van de lokale invulling van de participatie en Welzijn Nieuwe Stijl kan voor de bovenstaande punten een plan van aanpak worden gemaakt per gemeente. Duidelijk is wel dat het hier gaat om een groeiproces.

Waar gaan we heen?

Voor een goede uitvoering van de Wmo, vooral op lokaal niveau, is een cultuuromslag nodig. De kern van die cultuuromslag is dat burgers (waar nodig) meer zichzelf en elkaar gaan helpen en minder op de overheid leunen. Omdat te bereiken kan de gemeente het de burgers ook wat makkelijker maken door minder regels te stellen. De gemeente heeft de regierol, daar waar het gaat over de vormgeving van de cultuuromslag in de praktijk. De gemeente zal dus het initiatief moeten (blijven) nemen om te werken vanuit de gedachte van de beleidsgestuurde contractfinanciering (BCF), het invlechten van het principe “meer samenleven, minder overheid” in het Wmo-beleid en de uitvoering van dat beleid.

Wat gaan we doen om er te komen?

Communicatie is in dit domein een sleutelwoord. De Kanteling vraagt inderdaad een mentaliteitsverandering van zowel de burger als de gemeente. Op Twents niveau heeft de Kanteling nadrukkelijk de aandacht waarbij met 14 gemeenten een uitwisseling van kennis plaatsvindt. Wij gaan in domein 6 een actiepoint toevoegen waarin wij gaan aangeven dat de subregio gezamenlijk gaat optrekken op het gebied van communicatie wat betreft het onderwerp de Kanteling.

De regionale samenwerking is niet vrijblijvend. Dit betekent dat zowel bestuurlijk als ambtelijk capaciteit wordt beschikbaar gesteld om de regionale samenwerking op het Wmo-gebied verder vorm te geven.

Al diverse jaren is er een samenwerking op het Wmo-gebied tussen de 5 gemeenten in onze subregio. Diverse keren is bestuurlijk maar ook ambtelijk geconcludeerd dat de meerwaarde tot samenwerking op het gebied van de Wmo duidelijk aanwezig is, zowel vanuit inhoud, vergelijkbare (plattelands)problematiek c.q. opgaven, als vanuit efficiency. Motto was en is: lokaal wat lokaal moet, regionaal wat regionaal kan! In het verleden zijn er gezamenlijk veel stukken gemaakt (beleidsplannen, keuze-notities, verordeningen, folders, formulieren enz.), kennis gedeeld, afgestemd, gezamenlijk scholing gevolgd, subsidies verworven (bijvoorbeeld het focusproject) en zijn belangen gezamenlijk behartigd (lobbywerk). In de voorbereiding van deze nota is er een stuurgroep geweest en de portefeuillehouders Wmo hebben uitgesproken de samenwerking te intensiveren op Wmo-gebied.

Het is logisch om ook in deze kadernota uit te spreken dat de komende beleidsperiode de samenwerking tussen de 5 gemeenten wordt voortgezet. Dit is een belangrijke succesfactor in ons Wmo-beleid.

Op Twents niveau is er ook een afstemmingsoverleg Wmo. Dit staat in principe los van deze samenwerking, omdat zaken niet dubbel besproken hoeven te worden. Ook hierin wordt geparticipeerd.

Actiepunten domein 6

In de periode 2011-2014 wordt de regionale Wmo-overlegstructuur van de vijf Twentse gemeenten verder geprofessionaliseerd middels een planning en controlcyclus. Concreet betekent dit:

- In de stuurgroep wordt vastgelegd op welke beleidsterreinen regionale samenwerking m.b.t. Wmo een meerwaarde heeft, en de komende vier jaar op de agenda staan van de stuurgroep;
- Deze Wmo beleidsterreinen worden verdeeld onder de wethouders. Elke wethouder wordt eigenaar/trekker van één of meerdere beleidsterreinen en de daar aanhangende actiepunten uit de regionale Wmo-beleidsagenda 2011-2014.
- In een jaarplanning worden de overleggen van de stuurgroep en van het ambtelijk overleg vastgelegd. In de jaarplanning staan tevens de regionale actiepunten geagendeerd.
- Opstellen en uitvoering geven aan de nota burgerparticipatie.
- Verder uitwerken en toepassen van de beleidsgestuurde contractfinanciering (BCF).

Terugblikken is vooruit zien. Jaarlijks gaan we de regionale Wmo-agenda evalueren en monitoren. Dit leidt vervolgens tot een nieuwe jaarplanning.

Tenslotte wordt gezamenlijk opgetrokken rond de cultuurverandering (de Kanteling).

6. Beleidsagenda Wmo 2011-2014

Hieronder vindt u een overzicht van de actiepunten van het subregionale en lokale Wmo-beleid Twenterand. De items gemarkeerd met een [R] vindt u terug in de regionale agenda.

Actiepunten domein 1:

- Daar domein 1 vooral een lokale aangelegenheid is, wisselen de vijf gemeenten met betrekking tot domein 1 kennis en ervaringen uit en delen succesfactoren en faalfactoren over het thema leefbaarheid en sociale samenhang. [R]
- Onderzoeken of er mogelijkheden bestaan voor privatisering van (delen van) buitensportaccommodaties.
- Een veiligheidsonderzoek uitvoeren in 2010 onder de bewoners van de gemeente.
- Opstellen van een Integraal Veiligheidsplan Twenterand.
- De visie Wonen-welzijn-zorg en de Prestatieafspraken met de provincie Overijssel worden uitgevoerd.
- Ontwikkelen van een brede school in Den Ham en Westerhaar-Vriezenveensewijk.
- Multifunctionaliteit van gebouwen en aanwezige voorzieningen doorontwikkelen
- 75% van de doelgroepkinderen bezoekt een peuterspeelzaal.
- Iedere kern van de gemeente Twenterand heeft een fysieke bibliotheek met een passende vorm van dienstverlening.
- De mogelijkheden van privatisering en/of vervanging door nieuwbouw van zwembaden onderzoeken.
- De mogelijkheden onderzoeken van starten met uitvoering van Nationaal Actieplan Sport en Bewegen en Impuls Brede Scholen, Sport en Cultuur

Actiepunten domein 2:

- Subregionale samenwerking vervolgen voor de CJG-ontwikkeling en afstemming jeugd(zorg)beleid op (sub)regionaal niveau; [R]
- Actieve participatie in CJG Twente; [R]
- Verder uitvoeren afspraken convenant jeugdagenda 2009-2012 met de provincie; [R]
- Gezamenlijke regie rond decentralisatie jeugdzorg [R]
- Ontwikkelen en optimaliseren zorgstructuur, sluitende ketenaanpak en samenwerking met de veiligheidshuizen. (ZATs 0-4 en 4-12). [R/L]
- Alle jeugdgroepen nauwgezet blijven volgen en passende actie vormgeven;
- Uitvoeren van het project Perspectief;

Actiepunten domein 3:

- Per gemeente wordt in 2011 beoordeeld in hoeverre de basisfuncties lokale ondersteuning vrijwilligerswerk en de basisfuncties lokale ondersteuning mantelzorg zijn ingevuld; [R]
- Subregionaal wordt vervolgens bekeken of door samenwerking de eventueel ontbrekende zaken op het gebied van vrijwilligerswerk en mantelzorg ingevuld kunnen worden (plan eind 2011); [R]
- (Indien meerwaarde) volgt een plan van aanpak voor subregionale samenwerking (2012) en wordt deze uitgevoerd. [R]
- Uitvoering geven aan de beleidsnotitie Mantelzorgers en vrijwilligers in de Zorg Twenterand (Verborgene Zorg).
- Uitvoering geven aan de acties in het vrijwilligerswerkbeleid Twenterand

Actiepunten domein 4:

- Vormgeven aan De Kanteling door o.a. een omslag van individuele naar collectieve voorzieningen te realiseren. Tevens de benodigde cultuuromslag bij burgers faciliteren; [R]
- Het ontwikkelen van een verordening Nieuwe Stijl (gebaseerd op De Kanteling); [R]
- Versterken van inclusief beleid (zodat er op voorhand rekening wordt gehouden met burgers met een beperking en dit niet meer via duurder doelgroepenbeleid hoeft te worden opgelost); [R]
- De levensloopbestendige benadering meer integreren in gemeentelijk beleid en in de samenleving als geheel door als gemeente hier regie op te voeren; [R]
- Uitwisselen van best practices op Wmo-gebied en hier van elkaar leren;
- Het (door)ontwikkelen en ondersteunen van ketenzorg dementie door te participeren in het project dat op dit moment in Noord West Twente draait; [R]
- Middels de gemeentelijke regierol het maatschappelijk ondernemerschap versterken en stimuleren; [R]

- Antwoorden op ontwikkelingen binnen de AWBZ in brede zin met daarbij aandacht voor de regionale (samenwerkings)mogelijkheden; [R]
- (Externe) Financieringsmogelijkheden zo goed mogelijk benutten; [R]
- De ontwikkelingen op het gebied van de (rijks)bezuinigingen en jurisprudentie nauwgezet en vooral ook proactief volgen; [R]
- Uitvoeren van een nieuwe aanbesteding Regio-taxi (aanbesteden in 2010, contract 2011). [R]
- In Twenterand wordt een klanttevredenheidsonderzoek/benchmark gehouden onder de Wmo-cliënten, waarbij het streven is om een waarderingscijfer van minimaal een 7 te behalen.

Actiepunten domein 5:

- Actief blijven participeren in beleidsontwikkeling centrumgemeenten. [R]
- Onderhouden samenwerkingsstructuur op de prestatievelden 7, 8 en 9 en OGGZ; [R]
- GGD in de periode 2011-2014 blijven inzetten voor hun taken binnen de OGGZ; [R]
- Via de regionale nota gezondheidsbeleid 2008-2012 werken aan de speerpunten op het gebied van verslavingspreventie en depressie; [R]
- Doorontwikkelen en onderhouden van lokale zorgstructuren; [R]
- Afspraken maken in het kader van de ontwikkeling rond afstemming zorg en veiligheid (Veiligheidshuizen); [R]
- Vormgeven beleid ten aanzien van Meldcode Huiselijk geweld, in samenhang met de RAAK-aanpak; [R]
- Binnen de financiële mogelijkheden voorstellen doen over aanbod hulpverlening met name voor kinderen die in aanraking komen met huiselijk geweld. [R]
- Het verslavingspreventieplan wordt onverkort uitgevoerd (t/m 2011)
- Er komt in Twenterand een integraal middelenbeleid.
- Uitvoering van de Notitie Huiselijk Geweld Twenterand.

Actiepunten domein 6:

- In de stuurgroep wordt vastgelegd op welke beleidsterreinen subregionale samenwerking m.b.t. Wmo een meerwaarde heeft en de komende vier jaar op de agenda staan van de stuurgroep. [R]
- In een jaarplanning worden de overleggen van de stuurgroep en van het ambtelijk overleg vastgelegd. In de jaarplanning staan tevens de regionale actiepunten geagendeerd. [R]
- Deze Wmo beleidsterreinen worden verdeeld onder de wethouders. Elke wethouder wordt eigenaar/trekker van één of meerdere beleidsterreinen en de daar aan hangen de actiepunten uit de regionale Wmo-beleidsagenda 2011-2014. [R]
- Gezamenlijke communicatie rond cultuurverandering/ de Kanteling. [R]
- Terugblikken is vooruitzien. Jaarlijks wordt de regionale en lokale Wmo-agenda geëvalueerd en gemonitord. Dit leidt vervolgens tot een nieuwe jaarplanning.
- Opstellen en uitvoering geven aan de nota burgerparticipatie.
- Verder uitwerken en toepassen van de beleidsgestuurde contractfinanciering (BCF).

Overig

- Financiën: Actief ontwikkelingen volgen en vormgeven bezuinigingen. [R]
- Vormgeven brede participatievisie.

N.B. Deze actiepuntenlijst is vertaald in een SMART uitvoeringsplan, aansluitend bij de programmabegroting. Het uitvoeringsplan is een bevoegdheid van het college.

7. Organisatie, mensen en middelen

In dit hoofdstuk komt aan de orde waarmee we de speerpunten uit het vorige hoofdstuk uit willen gaan voeren. Achtereenvolgens: de uitvoeringsorganisatie, menselijke inzet, financiën, communicatie en tot slot hoe we de uitvoering gaan monitoren.

7.1 Uitvoeringsorganisatie

Voor de overall-uitvoering en bewaking van de voortgang van de uitvoering van dit tweede vierjarige beleidskader geven we per domein invulling aan de regiefunctie. Voor deze regiefunctie zal zoveel mogelijk worden aangehaakt bij bestaande overlegstructuren. Ook de Adviesraad Wmo zal betrokken worden.

Jaarlijks zal er regionaal met adviesraden, en in sommige gemeenten ook lokaal een bijeenkomst worden georganiseerd met het brede veld waarin de voortgang van de Wmo op de verschillende domeinen uiteen wordt gezet en de agenda voor het nieuwe jaar wordt besproken.

Voor het bereiken van de doelstellingen heeft de gemeente verschillende aanbieders nodig. Deze aanbieders werken nauw samen om het aanbod van voorzieningen zo goed mogelijk op elkaar te laten aansluiten. De aanbieders en hun aanbod vormen de sociale infrastructuur van de gemeente. Voor de gemeente is het van groot belang om deze opgebouwde sociale infrastructuur zo veel als mogelijk te behouden binnen de financiële mogelijkheden, ondanks noodzakelijke bezuinigingen. Het uitvallen van één of meerdere grote lokale spelers betekent namelijk dat grote delen van de sociale infrastructuur wegvallen. Daarmee wordt niet alleen sociaal kapitaal vernietigd, maar wordt ook de kwaliteit van de sociale infrastructuur teruggebracht. Door terug te gaan naar de kerntaken zullen we proberen het financieel zware weer te trotseren.

Tegelijkertijd willen aanbieders (financiële) zekerheid om te participeren, te innoveren en vooral te investeren in de sociale infrastructuur. Dat kan alleen met langdurige relaties c.q. contracten. Daarbij dienen de gemeenten er wel alert op te zijn dat de partners niet achterover gaan leunen omdat zij zeker zijn van de aan hen toebedeelde taken. Gemeenten hebben belang bij een sociale infrastructuur waarin ruimte is om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. Van belang is dat gemeenten daarvoor vertrouwen bieden aan de aanbieders en verantwoording nemen met betrekking tot de te bereiken effecten en op basis van heldere verwachtingen.

Kwaliteit en keuzevrijheid (bij individuele voorzieningen), beiden wettelijke eisen uit de Wmo, blijven hierbij ook van belang. Via het bestek (bij aanbesteding), benchmarken, de regelgeving (zoals de verordening), klanttevredenheidsonderzoeken, de professionaliteit van instellingen, toezicht en periodieke evaluatie wordt hieraan vormgegeven. De acties uit deze nota willen hieraan bijdragen.

Vanwege de bezuinigingen en op basis van het uitgangspunt “meer samenleving, minder overheid” en “meer welzijn, minder zorg” zijn gemeenten steeds meer op zoek naar mogelijkheden om van individuele voorzieningen collectieve arrangementen te maken. Daardoor neemt de behoefte aan een integrale aanpak toe. Er moeten meer verbindingen gelegd worden tussen beleidsterreinen en tussen individuele en collectieve voorzieningen en formele en informele netwerken. Hiervoor is van zowel de gemeenten als de aanbieders innovatiekracht nodig.

Van belang hierbij is dat gemeenten de uitgangspunten van de Kanteling en meer samenleven, minder overheid in hun rol en taak meenemen. Voor gemeenten betekent dit invulling geven aan een opdrachtgeverschap met de volgende kenmerken en waarden: continuïteit, samenhangende dienstverlening, lokale/regionale kennis, langdurige (strategische) relaties tussen gemeenten en aanbieders, samenwerking tussen gemeenten en aanbieders, tussen aanbieders onderling en tussen de gemeente en vertegenwoordigers van burgers, bijvoorbeeld de Adviesraad Wmo. Het opdrachtgeverschap van gemeenten zal dan moeten voldoen aan de volgende kenmerken:

- meer vertrouwen, minder control;
- meer dialoog, minder top-down;
- meer gelijkwaardige partners, minder hiërarchie;
- meer convenanten, minder contracten
- afspraken tussen de gemeente en instellingen over te bereiken resultaten zoveel mogelijk op basis van beleidsgestuurde contractfinanciering.

7.2 Personeel

Hoewel de Wmo moet leiden tot 'minder overheid, meer samenleving' (de kracht van de eigen sociale leefomgeving) zal de eerste helft van deze doelstelling nog niet meteen in de komende jaren haalbaar zijn.

Het merendeel van de agendapunten voor de jaren 2011 tot en met 2014 zal worden uitgevoerd binnen de pakketten van de beleidsmedewerkers en uitvoerenden. Maar niet alles past daar redelijkerwijs binnen, en mogelijk zal er op het gebied van personeel ook eerst geïnvesteerd moeten worden. Personele inzet is nodig voor:

- het Wmo-loket/bijbscholing van loketmedewerkers
- opleiding/bijbscholen van (beleids)medewerkers in 'Kantelen'
- de projectorganisatie: bemensing werkgroepen, projectgroep, stuurgroep en projectleiding
- de ondersteuning van de Adviesraad Wmo.
- Jaarlijkse benchmark-verantwoording c.q. klanttevredenheidsonderzoek dat de Wmo vereist (sinds 2008).

Verder kan het een logische consequentie zijn van het eventueel toevoegen van nieuwe taken aan de werkpakketten van beleidsmedewerkers, dat er ook een aantal taken af zullen moeten vallen. Daarnaast komen er naar alle waarschijnlijkheid op het gebied van zorg ook nog meer taken van het rijk over naar de gemeenten. De verwachting is daarom dat minder benodigde personele inzet voorlopig niet aan de orde is. Verder willen wij eerst bezien of er bij gewenste extra deskundigheid en/of uren deze deskundigheid of urencapaciteit aanwezig is bij omliggende gemeenten alvorens er extern wordt ingehuurd. "Bestuurlijk noaberschap" dient meer ontwikkeld te worden.

7.3 Risico Wmo-financiën landelijk

7.3.1 Algemeen

De geldstromen van het rijk naar gemeenten in het kader van de Wmo komen uit de Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds en de integratie-uitkering via het objectieve verdeelmodel binnen het gemeentefonds (1,4 miljard euro). De uitkeringen aan de centrumgemeenten voor de maatschappelijke opvang en vrouwenopvang is hierin niet meegenomen. Los van de hier genoemde bedragen kan iedere gemeente zelf beslissen of ze bepaalde budgetten wel of niet rekenen tot de Wmo-middelen.

7.3.2 Algemene uitkering

Van oudsher ontvangen gemeenten middelen voor zorg en welzijn via het cluster Maatschappelijke Zorg van de Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds. Hieruit werd onder andere de voormalige Welzijnswet en de Wvg gefinancierd. Groei of krimp van dit deel van de Wmo-uitkering loopt parallel met de trend van de rijksuitgaven. Daarnaast is het mogelijk dat de Wmo-middelen groeien of krimpen door taakmutaties. Zo is in 2009 127 miljoen euro toegevoegd aan de Algemene Uitkering ter compensatie van de AWBZ Pakketmaatregelen. Hierdoor is het cluster Maatschappelijke Zorg de laatste jaren gestaag gegroeid, de laatste drie Wmo-jaren zelfs met 6% gemiddeld. Voor 2010 en 2011 is de groei vrijwel nul als gevolg van de economische crisis en de rijksbezuinigingen.

7.3.3 Objectief verdeelmodel

In 2007 werd grofweg 1,5 miljard euro voor hulp bij het huishouden van de AWBZ overgeheveld naar een afzonderlijke integratie-uitkering in het Gemeentefonds: het macrobudget Wmo. De

verdeling van deze middelen vindt plaats via het objectieve verdeelmodel. Het verdeelmodel heeft vanaf het begin ter discussie gestaan vanwege de grote herverdeeleeffecten. Het macrobudget Wmo groeit jaarlijks mee met de vraag naar en de prijs van hulp bij het huishouden. Deze groei wordt als te belastend voor de schatkist ervaren en om die reden in de heroverweging van de rijksuitgaven betrokken. Het is de verwachting dat op termijn de 1,5 miljard euro in het macrobudget versneld wordt toegevoegd aan de Algemene Uitkering. Dat betekent het einde van de jaarlijkse groei van het Wmo-budget voor hulp bij het huishouden. Ook deze inkomsten van gemeenten zullen dan onverkort meedelen in de verwachte kortingen op het gemeentefonds.

7.3.4 De Wmo en de juni- en septembercirculaire 2010

In 2010 is er een junicirculaire in plaats van een meicirculaire uitgebracht door het rijk. Eén van de redenen hiervoor was dat er op 31 mei 2010 een bestuurlijk overleg heeft plaatsgevonden tussen het rijk en de VNG over het landelijke Wmo-budget voor 2011. Er is veel beweging in het Wmo-dossier, en de definitieve gevolgen hiervan voor 2011 zijn nog niet echt helder. Het voornaamste knelpunt is de korting van 200 miljoen euro die het rijk op het macrobudget 2011 wil doorvoeren. De VNG is niet akkoord gegaan met het macrobudget 2011. Om toch de gemeenten van cijfers te voorzien voor de begroting 2011 zijn in de circulaire de cijfers inclusief de korting van 200 miljoen euro opgenomen. In de septembercirculaire is het beeld iets beter dan in de junicirculaire. Er is sprake van een toevoeging van 72,9 miljoen vanwege het definitieve advies van het SCP en indexering. Ondanks stijgende kosten is er per saldo dus een teruggang.

7.3.5 Het macrobudget vanaf 2011

Voor 2011 is het macrobudget vastgesteld op ruim 1,4 miljard euro. Ten opzichte van (de septembercirculaire) 2010 zijn de volgende mutaties verwerkt (in miljoenen euro's).

Huishoudelijke verzorging	- 127,5
Correctie n.a.v. definitief advies SCP	+ 72,9
Compensatie wetswijzigingalfahulp en kostprijseffecten	+ 118,8
Wijziging inkomensgrenzen eigen bijdrage	- 8,0
<i>Te hoge uitgaven PGB</i>	- 150,0
<i>Doelmatigheidswinst door verschuiving naar collectieve middelen</i>	- 50,0
Toevoeging uitvoeringskosten	+ 70,0
Ophoging vanwege dure woningaanpassingen	+ 3,0
Compensatie registratiekosten chronisch zieken en gehandicapten	+ 1,8
Totaal mutatie	- 69,0

De cursief weergegeven posten vormen de bezuiniging van 200 miljoen euro. Hiervan was 50 miljoen euro al aangekondigd. De overige 150 miljoen euro is gebaseerd op onderzoek waaruit blijkt dat de uitgaven Huishoudelijke Verzorging in PGB's structureel lager liggen dan waarmee tot nu toe werd gerekend. Kortom, we krijgen te maken met flinke bezuinigingen.

7.3.6 Verfijning verdeelmodel Wmo

Het verfijnde verdeelmodel, zoals dat in maart gepubliceerd is, zal volgens de plannen van het ministerie van Binnenlandse Zaken per januari 2011 in werking treden. De verfijning behelst het invoeren van twee nieuwe maatstaven: gezondheidstoestand en sociaal economische positie. Dit is het gevolg geweest van de acties van de nadeelgemeenten en het advies van het SCP. Er wordt, nu het model helemaal beschikbaar is, namens de nadeelgemeenten nog onderzoek gedaan, omdat er door het verfijnde model voor een aantal zware nadeelgemeenten niet veel verbeterd. Als gevolg van de invoering van de nieuwe maatstaven hebben gemeenten met een bevolking die een goede gezondheid (op basis van langdurig medicijngebruik) hebben en een hoog gemiddeld inkomen per huishouden een negatief herverdeeleeffect ten opzichte van de huidige verdeelsleutel.

De landelijke overgangsregeling van 34 miljoen euro voor nadeelgemeenten wordt in 2011 niet gecontinueerd. De 34 miljoen euro wordt toegevoegd aan het cluster Maatschappelijke Zorg in het gemeentefonds. Herverdeeleffecten door toepassing van het verfijnde model worden samen met andere herverdeeleffecten ondergebracht in een suppletieregeling.

7.3.7 Het meerjarenperspectief en financieel kader

Als gevolg van de wijze waarop de Wmo gefinancierd wordt door de rijksoverheid dienen gemeenten rekening te houden met toekomstige dalingen van budgetten. De verwachte dalende uitgaven van de rijksoverheid leiden automatisch tot een daling van de Algemene Uitkering uit het gemeentefonds, waaruit gemeenten tot nu toe middelen voor de Wmo ontvangen. Indien het Wmo-macrobudget ook onderdeel gaat uitmaken van de Algemene Uitkering, zullen de inkomsten voor gemeenten helemaal drastisch dalen.

Over de ontwikkeling van het accres na 2011 zijn nog geen concrete indicaties, maar door de VNG is aangegeven dat een nullijn, zowel reëel als nominaal, voor de periode 2012-2015 een bruikbare optie zou kunnen zijn. Dit impliceert bij een loon- en prijsstijging van 2% al een jaarlijkse korting van 320 miljoen euro. Daarnaast wordt er dan nog 80 miljoen euro aan areaaluitbreiding niet vergoed, zodat in dat geval in totaal over vier jaar 1,6 miljard euro wordt ingeleverd.

Financieel kader:

Het financieel kader voor deze nota is de (meerjaren) gemeentebegroting. Zoals bekend is zullen hiervoor bezuinigingen nodig zijn. Deze kadernota, de naam zegt het al, bevat de hoofdlijnen van beleidsrichtingen. Specifieke ombuigingen, die ook de Wmo in brede zin zullen raken - zijn separaat door ons college aangeboden en worden ook apart behandeld. Oplossingen voor financiële problemen rond de Wmo zullen gemeentebegrotingbreed worden bezien. Tevens beschikken wij over een reserve (Wmo), die indien nodig wordt ingezet voor tekorten.

7.3.8 Verdere risico's

We voorzien nog een aantal ontwikkelingen en risico's die het probleem van de financiële tekorten kunnen versterken:

- aanpassing macro-budget

Gebleken extra kosten kunnen gecompenseerd worden door het macro budget te verhogen (het totaal bedrag dat verdeeld wordt over de gemeenten). Tegelijkertijd is het zo dat bijstelling ook naar beneden kan plaatsvinden. Zoals hierboven al geschetst is het door de huidige financieel-economische situatie in Nederland zo dat verwacht wordt dat het macrobudget zal dalen. Per gemeente zal het Wmo-budget dan ook lager uitvallen. Het effect hiervan kan groter of kleiner zijn naarmate de verdeelmaatstaven worden aangepast. Er zijn initiatieven om tussen het rijk en de VNG tot afspraken te komen over de verdeling van de Wmo-middelen. Dit betreft het zgn. financieel arrangement. De onderhandelingen hierover zijn echter mislukt.

- volume-effecten

Er kunnen ook volume-effecten optreden. Zo kan de vergrijzing er voor zorgen dat het aantal toekenningen toeneemt. De Wmo is een open einde regeling met alle gevolgen van dien. Mogelijk dat door de toepassing van "Welzijn Nieuwe Stijl" en "De Kanteling" op dit punt kostenvoordelen gehaald kunnen worden. Als die kostenvoordelen er zijn, zijn ze moeilijk op voorhand in te schatten. Ook een toenemend gebruik van PGB's ten opzichte van de zorg in natura kan een gunstig effect op de totale kosten hebben. Ook hiervoor geldt dat dit op voorhand moeilijk is in te schatten, als de ontwikkeling zich al voordoet.

De rijksoverheid heeft toegezegd dat de middelen uiteindelijk meegroeien als de vergrijzing toeneemt. Dat geldt echter niet in dezelfde mate voor de voormalige Wvg-middelen. Omdat deze middelen jaarlijks worden opgenomen, zijn ze niet bestand tegen een toenemende vraag als gevolg van vergrijzing.

- tarieven aanbestede diensten

De tarieven voor diensten worden aangepast conform de gemeentelijke kaders, zoals ook opgenomen in de raamovereenkomst. Indien de CAO's van de branche hoger uitvallen is het niet uitgesloten dat de tarieven harder stijgen dan dit percentage. Bij de aanbesteding voor de huidige lopende periode is overeengekomen dat een CAO-stijging door de gemeenten voor maximaal 3% per jaar wordt vergoed. In de raamovereenkomst zijn de richtlijnen voor de compensatie opgenomen. Eventuele compensatie hiervoor zal binnen de begroting gevonden moeten worden.

Voor aanbestede diensten geldt dat deze bij het ingaan van de Wmo voor relatief (te) lage tarieven zijn aangeboden, waardoor instellingen in sommige gevallen verliezen hebben geleden. De verwachting is dat er bij volgende aanbestedingsrondes minder scherp op de prijs zal worden ingeschreven, wat kostenverhogend voor de gemeenten zal uitpakken. Wetsvoorstellen terzake kunnen dit verwachte effect versterken.

- beëindiging integratiesuppletie

In 2010 en verdere jaren is er geen sprake meer van een integratiesuppletie en geldt onverkort het zgn. CEBEON verdeelmodel.

Voor de meeste regiogemeenten geldt dat na 2009 de inkomsten tekort schieten ten opzichte van de uitgaven voor de Wmo. Mogelijk (maar niet waarschijnlijk) bieden de lagere uursprijzen en de verschuiving van HH2 naar HH1 nog wat ruimte, maar verwacht wordt dat dit onder gelijk blijvende omstandigheden niet het volledig tekort zal gaan dekken.

De gemeenten dienen zich daarom te beraden op de vraag hoe deze tekorten in de toekomst opgevangen gaan worden (extra geld, strengere beleidsregels?, meer op collectieve/algemene voorzieningen en preventie investeren). Door toepassing van de uitgangspunten van de Kanteling trachten we de kosten op middellange termijn zoveel mogelijk te beperken.

- uitvoeringskosten

Ook de uitvoeringskosten (kosten voor loket, afwikkeling, (her)indicaties, beleidsontwikkeling, klantenplatform e.d.) moeten gedekt worden. De ontvangen bijdrage is al vaker als te krap betiteld. De kosten worden landelijk gezien voor slechts 70% gedekt, dus is er gemiddeld een tekort van 30%. De praktijk bevestigt dit beeld steeds weer. In alle onderdelen van het proces (van loket tot afhandeling, beleidsmatig en ondersteunend) zijn de afgelopen periode extra taken gekomen.

- uitbreiding Wmo

De rijksoverheid bereidt diverse overhevelingen van taken naar gemeenten voor waardoor de Wmo-taak wordt uitgebreid. Bepaalde onderdelen die nu nog onder de AWBZ vallen, zullen naar gemeenten worden overgeheveld. Begeleiding en dagbesteding worden genoemd. Wanneer precies en om welke concrete taken met bijbehorende budgetten het gaat is nu nog onduidelijk.

7.4 Subsidies Wmo

De invoering van de Wmo en de verdere rijksbeleidskeuzes hebben tot gevolg dat gemeenten diverse subsidieaanvragen ontvangen van organisaties die voorheen vanuit andere subsidieregelingen en financieringsstromen werden bekostigd zoals bijvoorbeeld de AWBZ. danwel om andere redenen tussen wal en schip zijn gevallen.

We hanteren hierin de volgende lijn:

- het is geen automatisme dat de gemeente de voormalige regeling of subsidieafpraak als eigen beleid overneemt. Er wordt een eigen afweging gemaakt, rekening houdend met de taak van gemeenten;
- bij de oplossing wordt conform dit beleidskader gekeken in hoeverre eigen kracht en eigen verantwoordelijkheid, danwel algemene of voorliggende voorzieningen soelaas kunnen bieden, alvorens individuele voorzieningen te financieren;
- indien het verzoek aan meerdere gemeenten is gericht trachten we dit af te stemmen. In Twente is dit al gebruikelijk via de Twentse samenwerking;
- de eisen van de lokale subsidieverordening blijven daarnaast gelden;

- er moet sprake zijn van een duidelijk lokaal belang, geen belangenbehartiging en ook eigen middelen naast de gevraagde middelen zijn elementen die van belang zijn.

7.5 Communicatie

Om de visie op de Wmo werkelijkheid te laten worden is communicatie van groot belang. De vijf gemeenten zullen zo veel als mogelijk samenwerken op het gebied van communicatie, zodat er een eenduidige boodschap aan onze inwoners wordt gegeven, zeker inzake het onderwerp de Kanteling. In domein 6 wordt hiertoe een actiepoint opgenomen. Op regionaal niveau zal er met de Adviesraden Wmo, instellingen en maatschappelijke partners regelmatig worden gecommuniceerd.

8. Lijst van afkortingen

AMK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
AMW	Algemeen Maatschappelijk Werk
AOW	Algemene Ouderdomswet
AWBZ	Algemene wet bijzondere ziektekosten
BCF	Beleidsgestuurde Contractfinanciering
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CIZ	Centrum Indicatiestelling Zorg
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CRvB	Centrale Raad van Beroep
CVTM	Coördinatie Vrijwillige Thuiszorg en Mantelzorg
EVC	Erkenning Verworven Competenties Gehandicapte kinderen
GGD	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
HG	Huiselijk Geweld
IRP	Integraal realisatieplan
iJGZ	Integrale Jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
LGB	Lokaal Gezondheidsbeleid
MO	Maatschappelijke Opvang
OGZ	Openbare Gezondheidszorg
OGGZ	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OZB	Onroerend Zaakbelasting
PGB	Persoonsgebonden Budget
Racow	Regionaal ambtelijk coördinatieoverleg Wmo
SCP	Sociaal Cultureel Planbureau
SIZT	Stichting Informele Zorg Twente
SVT	Stichting Vrijwillige Thuiszorg, voor mantelzorgers en vrijwilligerszorg
SVWO	Servicecentrum Vrijwilligerswerk Overijssel (nu Arcon)
SWO	Stichting Welzijn Ouderen
TOG	Tegemoetkoming Onderhoudskosten thuiswonende
VO	Vrouwenopvang
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
VZ	Verslavingszorg
Wpg	Wet Publieke gezondheid
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WSW	Wet Sociale Werkvoorziening
Wvg	Wet Voorzieningen Gehandicapten
WW	Werkloosheidswet
Wwb	Wet Werk en Bijstand
ZAT	Zorg Adviesteam

Bijlage 1: Terugblik per domein over de afgelopen vier jaar

Wat is de afgelopen vier jaar gerealiseerd en wat is het maatschappelijk effect?

Domein 1 samen leven in buurt en dorp

In domein 1 waren de volgende regionale actiepunten geformuleerd (cursief weergegeven).

Doorontwikkeling van het focusproject, regionaal en lokaal.

Dit actiepunt is gerealiseerd. Het project bestond uit een eerste gezamenlijke fase voor de vijf gemeenten, die tot uitdrukking is gebracht in een gezamenlijke media-campagne. Het doel van deze brede campagne was om de bewustwording in de vijf gemeenten te versterken dat informele zorg en vrijwilligerswerk belangrijk, nodig is en noodzakelijk blijft om de informele sociale infrastructuur te behouden. Alle "kleine bijdragen" van informele zorg en vrijwilligerswerk vormen samen het draagvlak voor het behoud en de versteviging van de sociale samenhang. De "Omzien- de gewoonste zaak-campagne" bestond uit advertenties in de lokale kranten en ingezonden stukken in de regionale pers, posters inabri's, banners en busreclames alsmede uit pennen en onderzetters ter ondersteuning van activiteiten van verschillende doelgroepen. Deze campagne is in de periode 2007 en 2008 regelmatig herhaald. Bovendien is in de Wmo bijeenkomsten in de diverse gemeenten uitgebreid aandacht besteed aan "het omzien" naar elkaar.

Als follow-up van de "omzien-, de gewoonste zaak" campagne heeft elk van de vijf gemeenten door middel van lokaal maatwerk en aansluitend bij de lokale behoeften ingespeeld op de mogelijkheden om de invoering van de Wmo uit te rollen naar alle prestatievelden van deze wet. In de gemeente Tubbergen is de "omzien-de gewoonste zaak-campagne lokaal doorvertaald naar "Met mekaar, veur mekaar". Dit project richtte zich een jaar lang op:

a) Waarderen:

Accent op vrijwilligers die bijzonder vrijwilligerswerk verrichten. Iedere maand werd een vrijwilliger in het zonnetje gezet.

b) Stimuleren:

Nieuwe burgerinitiatieven mogelijk maken. Iedere burger kon een initiatief indienen en de burgers zelf kozen het beste burgerinitiatief.

In de gemeente Hellendoorn is de omzien-de gewoonste zaak-campagne gekoppeld aan het brede project Hellendoorn in Actie. Hierbij is breed binnen de gehele samenleving ingezet op het versterken van onderlinge verbanden, het initiëren van nieuwe initiatieven en het maken van nieuwe verbindingen en arrangementen tussen organisaties en informele verbanden. Daarbij is ook ingespeeld op het betrekken van scholieren van het voortgezet onderwijs bij vrijwilligerswerk en informele zorg met behulp van maatschappelijke stages en het werken aan goede voorwaarden. Inmiddels heeft Hellendoorn een vervolgtraject ingezet: De lerende Gemeenschap.

In de gemeente Rijssen-Holten zijn de maatschappelijke organisaties die werken met vrijwilligers of volledig bestaan uit vrijwilligers als speerpunt genomen om de omzien-gewoonste zaak-campagne verder uit te rollen en te laten beklijven. Door middel van workshops en cursussen en een grote manifestatie-vrijwilligersverwendag 2008 is veel goodwill gekweekt en belangstelling en aandacht voor vrijwilligerswerk en informele zorg gestalte gegeven.

De gemeente Twenterand heeft breed onderzoek verricht onder mantelzorgers. Dit resulteerde in de beleidsnotitie Verborgene Zorg. Deze notitie is door de gemeenteraad van Twenterand vastgesteld, waaraan vervolgens een meerjarig uitvoerings-programma is gekoppeld. Speerpunten daarbij zijn informatievoorziening, voorlichting en bewustwording.

In de gemeente Wierden is de "omzien-de-gewoonste-zaak-campagne" tot uitdrukking gebracht in een interactief proces tussen ouderenadviseur, de gemeente, de ouderenbonden en vrijwilligers in de vorm van het preventief huisbezoek van ouderen. Met het project preventief huisbezoek wordt benadrukt dat mensen een belangrijke rol kunnen spelen voor elkaar. Vrijwilligers voelen verantwoordelijkheid en betrokkenheid bij hun omgeving en de ouderen worden ondersteund in hun zelfredzaamheid.

Aandachtspunt bij dit actiepunt is dat het meten van het maatschappelijk effect van activiteiten

erg lastig is.

Vormgeven van de uitwerking van woonservicegebieden door uitwisseling van ervaringen en uitwerking van regionale componenten.

Dit actiepunt is regionaal niet voldoende opgepakt. Bij de provincie is regionaal een subsidieaanvraag ingediend en toegekend. Met deze middelen zijn de gemeenten lokaal aan de slag gegaan met de ontwikkeling van woonservicegebieden. Uitwisseling hierover heeft niet of nauwelijks plaatsgevonden.

Het ontwikkelen van woonservice gebieden is een lokale aangelegenheid. De winst die behaald kan worden met regionale samenwerking is vooral kennisuitwisseling.

Uitwerken van de thema's in regionaal volksgezondheidsbeleid en verbinden met concrete acties zowel op regionaal als op lokaal niveau.

Dit actiepunt is gerealiseerd. Inmiddels is er zelfs een nieuwe regionale nota lokaal gezondheidsbeleid (LGB) geformuleerd. Onder de titel "Twente kiest voor gezond leven en werkt aan gezondheid" geven gemeenten in dialoog met relevante organisaties inhoud aan het gezondheidsbeleid¹¹. Samenwerken is wenselijk omdat gezondheidsproblemen niet bij de gemeentegrens ophouden en dit efficiency- en kwaliteitswinst oplevert. In de eerste fase van dit traject zijn vier inhoudelijke speerpunten gekozen: alcohol, roken, overgewicht en depressie. De speerpunten geven al aan dat er overlap is met dit Wmo-domein. In algemene zin is bekend dat gezondheid een belangrijke factor is om te kunnen meedoen aan de samenleving.

Voor de evaluatie van het Twentse LGB verwijzen we naar de afzonderlijke gehouden evaluatie. Aandachtspunt is wel dat er voldoende capaciteit moet zijn om dit uit te voeren. Het besef dat samenwerken ook tijd kost mag niet vergeten worden.

Domein 2 opgroeien en ontwikkelen

Maatschappelijke stage

In de huidige samenleving zijn vele mogelijkheden om een bijdrage aan de maatschappij te leveren. De bijdrage aan de samenleving van maatschappelijke stages is van belang om jongeren te laten merken hoe leuk het is iets voor een ander te doen en zo de betrokkenheid van jongeren te vinden en te behouden. Vanaf het schooljaar 2008-2009 zijn alle scholen gestart met het organiseren van maatschappelijke stages. Hoewel dit geen actiepunt is geweest in de vorige kadernota, is dit wel opgepakt. Vanaf schooljaar 2011-2012 zijn maatschappelijke stages verplicht. De periode voorafgaand aan het schooljaar 2011-2012 is en wordt gebruikt om kennis en ervaring op te doen, zodat daarna de maatschappelijke stages op een goede wijze uitgevoerd kunnen worden. Om samenwerking tussen de partners, scholen, vrijwilligerscentrales en de gemeente te stimuleren en op regionaal niveau samenwerking te bevorderen, liep van december 2008-december 2009 op regionaal gebied in Twente de pilot 'leerlingen actief in de samenleving'. Elke gemeente gaf met haar partners hier lokaal invulling aan. Geconcludeerd kan worden dat de voorbereidingen tot nu toe voor het definitief invoeren van de maatschappelijke stages zijn geslaagd. Aanbevolen wordt dit te blijven faciliteren, echter de uitvoering meer aan vrijwilligersorganisaties, non-profitorganisaties, bedrijven en de scholen over te laten en de rol van de gemeente hierin op afstand te zetten.

Vrije tijd

De activiteiten die beschikbaar zijn voor jongeren zijn de afgelopen jaren verweven met de programma's: zorg en welzijn, cultuur, sport en onderwijs en educatie. De drempel voor kennismaking met verschillende vormen van vrijetijdsbesteding zoals sport is laag, de mogelijkheid om eerst iets uit te proberen zonder bijvoorbeeld meteen te moeten betalen bestaat binnen de gemeenten. Het is van belang om jongeren te stimuleren tot een nuttige invulling van hun vrije tijd, daarnaast is bewaking van het hebben van voldoende vrije tijd ook een prioriteit. Hier wordt de link gelegd met domein 3, mantelzorg en vrijwilligers. Jonge mantelzorgers in het bijzonder dienen niet vergeten te worden. Ook voor dit onderwerp geldt dat het geen actiepunt was in de vorige nota, maar wel is opgepakt.

Geconcludeerd kan worden dat gezond opgroeien dus een belangrijk item is om een gezonde samenleving te kunnen bewaken. Aanbeveling is dan ook de vinger aan de pols te houden als

¹¹ Zie: www.regiotwente.nl onder gezondheid, gezondheidsbeleid.

het gaat om de vrijetijdsbesteding van jongeren/jonge mantelzorgers. Echter ook de eigen kracht van jongeren is zeker een item waar in de toekomst een beroep op gedaan kan worden. Daarnaast kan als aandachtspunt worden meegenomen dat "tijden veranderen". Jongeren geven tegenwoordig ook op andere manieren vorm aan het invullen van hun tijd door bijvoorbeeld op een pleintje bij elkaar te staan kletsen (hangen). Ook hierin is wederom het samenspel tussen jongeren en de buurt van belang zodat een ieder zijn plek vindt in plaats dat overlast het uitgangspunt is.

Vormgeving aan een steunpunt voor het centrum voor jeugd en gezin (CJG) met een lokaal meldpunt, CJG is de vormgeving van de zorgstructuur

Regionale BackOffice voor complexe problemen

De gemeente Tubbergen heeft in 2009 als eerste een fysiek loket van het CJG geopend. In het jaar 2010 hebben de gemeenten Rijssen-Holten, Wierden en Twenterand deze geopend. De gemeente Hellendoorn heeft ervoor gekozen eerst de samenwerking en zorgstructuur te versterken en daarna een fysiek loket te openen. Dit zal in 2011 plaatsvinden. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het vormgeven van een CJG loket met een lokaal meldpunt grotendeels gerealiseerd is. Het CJG is laagdrempelig en niet alleen via een fysiek loket bereikbaar maar ook via telefoon en internet. Drie subregiogemeenten zijn momenteel aangesloten bij het regionale Loes-concept. Eén gemeente kiest voor Biblionet ID. Een regionale BackOffice voor complexe problemen is nog niet geheel gerealiseerd. Enerzijds wordt via samenwerkingsafspraken gewerkt aan sluitende afspraken met ketenpartners (instellingen) maar ook Provincie Overijssel zodat aanbod bijv. hulp of diensten tijdig beschikbaar zijn. Voorbeeld is ook de gezamenlijke afstemming door Preventie Partners Twente. Anderzijds vindt er binnen CJG-Twente ook een doorontwikkeling plaats naar een zgn. Pedagogisch Service Centrum. Momenteel wordt de meerwaarde hiervan onderzocht en daarna volgt een go-or-no-go-advies. Dat het CJG meer is dan de vormgeving van de zorgstructuur is een ontwikkeling die nog de nodige tijd behoeft. Ketenpartners van het CJG moeten zich gaan realiseren dat zij ook de naam c.q. het gedachtegoed van het CJG uitdragen. Aanbevolen wordt om de ontwikkelingen rondom het CJG zowel Twents als subregionaal vooral door te zetten en de lokale zorgstructuur hieraan te koppelen.

Ontwikkelingen van efficiënte en effectieve integrale aanpak in het jeugdzorgbeleid op (sub)regionaal niveau

(Sub)regionale afstemming van de inkleuring van het producten- en voorzieningenaanbod (informatie/advies, hulp- en dienstverlening en zorg) voor een efficiënte en effectieve integrale aanpak in het jeugd(zorg)beleid op (sub)regionaal niveau.

Om een efficiënte en effectieve integrale aanpak in het jeugdzorgbeleid te krijgen is al voor de periode 2005-2008 een convenant met de provincie getekend. In dit Actieprogramma Jeugdbeleid/jeugdzorg zijn zaken uitgevoerd zoals vroegsignalering, voorkomen van uitval, samenwerking bevorderen tussen ketenpartners en nazorg. Uit het actieprogramma zijn subsidies verstrekt waar onze subregio van geprofiteerd heeft (o.a. Arcon onderzoek naar zorgstructuren). Diverse zaken zijn dus bereikt. In maart 2009 is de opvolger hiervan, de jeugdagenda 2009-2012, ondertekend door gemeenten en provincie. Thema's zoals CJG, voorkomen van wachtlijsten, werken aan "1 gezin, 1 plan" en eigen kracht komen hierin terug. Ook het faciliteren van de provincie in het registratiesysteem VIS2 en CJG Twente mag niet vergeten worden.

Binnen elke gemeente is een ketenaanpak opgezet om een betere aansluiting tussen instellingen te verwezenlijken. Daarnaast zijn er verschillende Zorg Advies Teams (ZAT-teams) opgericht. Dit is een wettelijke plicht. (Sub)regionaal wordt tussen gemeenten met bijvoorbeeld Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW), Jeugdgezondheidszorg (JGZ) en MEE afgestemd. Bureau Jeugdzorg, vallend onder de provinciale verantwoordelijkheid, is ook één van de kernpartners waar het CJG mee dient te schakelen. Als 5 gemeenten kunnen we door krachten te bundelen ons geluid beter laten horen. Aanbevolen wordt dus om deze regionale afstemming rondom jeugdzorgbeleid te behouden en verder te ontwikkelen.

Domein 3 mantelzorg en vrijwilligers

Vrijwilligersbeleid

Door middel van de subregionale publicitaire campagne “Omzien naar elkaar” - in het kader van het focusproject - is het belang van en waardering voor vrijwilligerswerk onder de aandacht gebracht van een breed publiek. Elke gemeente heeft op eigen wijze het focusproject op lokaal niveau doorontwikkeld en ingebed in de reguliere werkzaamheden. Het actiepunt doorontwikkelen van het focusproject is hiermee afgerond.

In de “Wmo regionale kadernota: samenwerken, verbreden en verbinden - oktober 2007” is vrijwilligersbeleid als een lokale aangelegenheid aangemerkt, waaraan de gemeenten op eigen wijze invulling dienden te geven. Er zijn, behalve het uitvoeren van de publicitaire campagne “Omzien naar elkaar”, geen regionale actiepunten opgesteld. Lokaal maatwerk is het uitgangspunt geweest. Alle vijf gemeenten hebben uitvoering gegeven aan ondersteuning van het vrijwilligerswerk. Daarnaast hebben gemeenten nieuw vrijwilligersbeleid ontwikkeld of in voorbereiding:

Hellendoorn	Nota vrijwilligersbeleid “Vrijwilligers zijn goud waard” (2006)
Rijssen-Holten	Nota vrijwilligersbeleid Rijssen-Holten 2010-2014
Tubbergen	Mantelzorg- en vrijwilligersbeleid in ontwikkeling.
Twenterand	Vrijwilligersbeleid integraal overgenomen in WMO beleid 2007 - 2010.
Wierden	Beleidsnota vrijwilligerswerk en mantelzorg (2009)

Mantelzorgbeleid

Door middel van de subregionale publicitaire campagne “Omzien naar elkaar” - in het kader van het focusproject - is het belang van waardering voor mantelzorg onder de aandacht gebracht van een breed publiek. Elke gemeente heeft op eigen wijze het focusproject op lokaal niveau doorontwikkeld en ingebed in de reguliere werkzaamheden. Het actiepunt doorontwikkelen van het focusproject is hiermee afgerond (zie ook domein 1).

De gemeente Tubbergen heeft - samen met 9 andere Twentse gemeenten - een subsidierelatie met Stichting Informele Zorg. Deze subsidierelatie is gecontinueerd. De gemeenten Hellendoorn, Rijssen-Holten, Twenterand en Wierden hebben - samen met 6 andere Overijsselse gemeenten - een subsidierelatie met Stichting Vrijwillige Thuiszorg Overijssel, voor mantelzorgers en vrijwilligerszorg (SVT). Met deze stichting is, op basis van een heldere productomschrijving met basis- en maatwerkdeel - voor 2011 de omslag gemaakt naar beleidsgestuurde contractfinanciering. De gemeente Rijssen-Holten heeft zowel een subsidierelatie met de SVT, als met zorgaanbieder Carinova. Beide zijn bovenlokale zorgorganisaties. Daarnaast heeft de gemeente een subsidierelatie met de alleen in de kern Rijssen actieve Stichting Mantelzorg hulp. De gemeente zal op korte termijn kiezen voor het subsidiëren van één van beide bovenlokale zorgorganisaties. De subsidierelatie met Stichting mantelzorg hulp wordt gehandhaafd. De gemeente Wierden subsidieert naast de SVT ook de Stichting Mantelzorg Wierden-Enter. Het actiepunt continuïteit in mantelzorgondersteuning (productinkoop) is gerealiseerd.

Twee van de vijf gemeenten hebben een min of meer integrale lokale nota voor vrijwilligerswerk en mantelzorg. De gemeenten Hellendoorn, Twenterand en Rijssen-Holten hebben voor een wat meer gescheiden ontwikkeling van de beleidsterreinen gekozen:

Hellendoorn	Onderzoeksrapport “Mantelzorg” (2009)
Rijssen-Holten	Nota Mantelzorgbeleid Rijssen-Holten 2011-2014 (in ontwikkeling).
Tubbergen	Mantelzorg- en vrijwilligersbeleid in ontwikkeling.
Twenterand	Beleidsnotitie mantelzorgers en vrijwilligers in de zorg 2008 (Verborgen Zorg)
Wierden	Beleidsnota vrijwilligerswerk en mantelzorg (2009)

Domein 4 meedoen makkelijker maken

Ten aanzien van domein 4 waren in de regionale kadernota de volgende actiepunten opgenomen:

- a. Uitvoeren van de beleidsvoornemens genoemd in het smalle beleidsplan*
 - Adequate uitvoering en doorontwikkeling van de Wmo
 - Opstellen integraal verstrekkingenboek, doorontwikkeling beleid individuele en algemene voorzieningen (verordening)
 - Vormgeven contractbeheer en indicatiestelling
 - Afstemming Wmo – AWBZ
 - Nieuw kabinetsbeleid
 - Uitvoeren subsidies (o.a. innovatiebudget)
 - Voorbereiden en uitvoeren nieuwe aanbesteding hulp bij het huishouden
- b. Loketontwikkeling lokaal en op Twentse schaal:*
 - Digitalisering (o.a. ontwikkeling website, vraagverheldering, sociale kaart)
 - Deskundigheidsbevordering
 - Meer producten naar de frontoffice (klaar terwijl u wacht)
 - Meer outreachend werken in voorlichting en producten
 - Verbreding loket met o.a. meldpunt huiselijk geweld en jongeren
- c. Voortzetten van het gezamenlijke beleid in het kader van individuele verstrekkingen (ook: bundeling algemene en collectieve voorzieningen)*

Ad a:

Actiepunt a omvat verschillende deeltaken: sommige deeltaken zijn gerealiseerd, andere niet en weer andere lopen nog.

Uitvoering en doorontwikkeling van de Wmo

De uitvoering van de Wmo staat in de vijf gemeenten goed op poten. De doorontwikkeling van de Wmo is deels gerealiseerd als er gekeken wordt naar de zorgloketten en hoe de Wmo consulenten te werk gaan. Anderzijds blijft de doorontwikkeling van de Wmo een voortdurend actiepunt en is het van belang om de komende vier jaar de omslag van individuele voorzieningen naar collectieve voorzieningen te maken. Die omslag zal ook een goede vertaling in een integrale verordening (en verstrekkingenboek) moeten krijgen.

Contractbeheer en indicatiestelling hulp bij het huishouden

Het contractbeheer en de indicatiestelling hulp bij het huishouden hebben op een goede manier vorm gekregen. Bij zorgaanbieders heeft er een omslag in het denken plaatsgevonden. Zij moesten wennen aan de contacten met en de rol van gemeenten. Inmiddels kan er al lange tijd gesproken worden van serieuze en prettige contacten tussen aanbieders en gemeenten. De gemeenten hebben weten te bewerkstelligen dat de hulp bij het huishouden tegen lagere kosten wordt uitgevoerd, terwijl de kwaliteit behouden is. De gemeenten passen het protocol gebruikelijke zorg nauwkeuriger toe dan onder de AWBZ het geval was. Dit draagt bij aan de vereiste cultuuromslag in de samenleving. De gemeenten krijgen weinig bezwaarschriften binnen in het kader van de Wmo. Daaruit leiden we af dat de uitvoering van de Wmo veelal op een goede manier plaatsvindt. Klanttevredenheidsonderzoeken bevestigen dit.

Afstemming Wmo en AWBZ

De afstemming tussen de Wmo en de AWBZ is niet optimaal. Bij de gemeenten overheerst het gevoel dat zij er meer mee bezig zijn dan ketenpartners. Zo heeft het CIZ de integrale benadering losgelaten door een aparte Wmo-poot en AWBZ-poot op te zetten. Het feit dat de afstemming tussen de Wmo en de AWBZ niet optimaal is, veroorzaakt soms onrust, onduidelijkheden en ook problemen bij cliënten. Een deel van de cliënten ziet door de veelheid aan vormen van zorg (Wmo, AWBZ, Zorgverzekeringswet en de Wet op de Jeugdzorg) en de veelheid van uitvoeringsorganisaties door de bomen het bos niet meer. De gemeenten zullen de komende jaren blijven zoeken naar mogelijkheden voor betere afstemming, maar zijn hierbij wel afhankelijk van de bereidheid van ketenpartners als het CIZ, zorgaanbieders en het Zorgkantoor.

Nieuw kabinetsbeleid, zoals de AWBZ pakketmaatregel, het vervallen van ondersteunende begeleiding psychosociaal en de bewuste keuze voor persoongebonden budgetten, wordt uitgevoerd door de vijf gemeenten: we doen wat moet en werken daarbij cliëntgericht. In de gemeenten is er sprake van een goed voorzieningenniveau. Dat neemt niet weg dat wijzigingen of aanscherpingen van kabinetsbeleid onrust veroorzaken en hebben veroorzaakt onder de inwoners.

AWBZ-subsidieregelingen

De AWBZ-subsidieregelingen die met de komst van de Wmo zijn overgegaan naar gemeenten worden in elke gemeente uitgevoerd zoals beoogd, hoewel er duidelijk lokale componenten aan te wijzen zijn. De middelen van de CVTM-regeling komen in de gemeenten Hellendoorn, Rijssen-Holten, Twenterand en Wierden ten goede aan de Stichting Vrijwillige Thuiszorg Overijssel, voor mantelzorgers en vrijwilligerszorg (SVT). Tubbergen investeert deze middelen in de Stichting Informele Zorg Twente (SIZT). De inzet van de CVTM-middelen heeft een goed ondersteuningsaanbod voor vrijwilligers en mantelzorgers als gevolg. Hellendoorn kent daarnaast nog het geluksbudget. In Rijssen-Holten en Twenterand kunnen organisaties jaarlijks een beroep doen op het innovatiebudget. Uit dit budget worden aanjaagsubsidies verstrekt met als doel om vernieuwende projecten te stimuleren. De projecten dienen na een jaar zelfstandig te kunnen draaien (zonder gemeentelijke subsidie). In Wierden worden burgers vanuit de woonservicegebieden gestimuleerd en ondersteund bij het opzetten van initiatieven in de wijk om samenleven in buurt en wijk te bevorderen. De ouderenadviseur speelt hierbij een rol.

Aanbesteding hulp bij het huishouden

De eerste aanbesteding hulp bij het huishouden is voorbereid en uitgevoerd. Inmiddels is er al een tweede aanbestedingsronde voorbereid en uitgevoerd. Zowel de eerste als tweede aanbesteding had een goede dienstverlening als gevolg. In beide gevallen was er sprake van een soepele overgang, al was het na de eerste aanbesteding de eerste maand even zoeken. Zorgaanbieders en gemeenten hebben zich echter goed ingezet om alles zo soepel mogelijk te laten verlopen voor de cliënt. Bij beide aanbestedingen was er vooraf sprake van onrust onder cliënten en hulpen. Als gemeenten hebben we geprobeerd die onrust te minimaliseren door zo duidelijk mogelijk te communiceren (extra spreekuren loketten, voorlichtingsbijeenkomsten, duidelijke brieven etc.). De trajecten zijn afgestemd met de lokale adviesraden Wmo. De samenwerking tussen de vijf gemeenten had bij de aanbestedingsrondes hulp bij het huishouden duidelijk meerwaarde.

Ad b:

Op het gebied van digitalisering is er sprake van lokale verschillen. In alle vijf gemeenten is de website aangepast op de Wmo, maar er is nog verdere doorontwikkeling mogelijk. Hoe dat gebeurt is een lokale aangelegenheid. In alle vijf gemeenten is er aandacht besteed aan vraagverheldering, waarbij alleen Rijssen-Holten ervaring heeft opgedaan met een digitale applicatie voor vraagverheldering. Hellendoorn en Twenterand hebben de wens dit in 2010 en verder op te pakken via Dimpact, een samenwerkingsverband tussen gemeenten die digitale loketten ontwikkelt en beschikbaar stelt of anderszins. Door de ontwikkelingen op het gebied van digitalisering is de toegankelijkheid voor de inwoner verbeterd (loket, website en mail). Het gebruikersgemak en de transparantie zijn verhoogd.

Op het gebied van deskundigheidsbevordering is en wordt er veel samengewerkt. Zo zijn er gezamenlijke scholingen georganiseerd en gevolgd over nieuwe Wmo-producten, Triple P en de digitale sociale kaart. Dit actiepunt is dan ook deels gerealiseerd en deels nog volop in ontwikkeling. Deskundigheidsbevordering blijft een voortdurend actiepunt, waarbij goede kennis van de lokale sociale kaart hoog in het vaandel moet staan. Daarnaast moet er aandacht zijn voor het optimaliseren van de competenties van zorgloketmedewerkers.

Gaandeweg de invoering en uitvoering van de Wmo blijkt het "klaar terwijl u wacht" principe niet meer passend. Alle vijf gemeenten leggen de nadruk op een (meer) hoogwaardige intake in plaats van op "klaar terwijl u wacht". Daar waar het kan wordt het "klaar terwijl u wacht" principe wel gehanteerd, waarbij er uiteraard gewaakt moet worden voor een claimgerichte werkwijze.

In de vijf gemeenten leggen de Wmo-consulenten veel huisbezoeken af en wordt er met verschillende (lokale) organisaties samengewerkt. Ook door de organisatie van de Blijf-mobiel-beurs treden de gemeenten actief naar buiten. Er zijn uiteraard lokale verschillen aan te wijzen, maar er is duidelijk sprake van een outreachende werkwijze. Dit heeft geleid tot meer realistische verwachtingen onder inwoners, maar ook tot meer maatwerk. De outreachende

werkwijze kan nog verder uitgebouwd worden, met name ten aanzien van het betrekken van huisartsen.

Het loket is in elk van de vijf gemeenten verbreed, waarbij er sprake is van lokale verschillen. De doorverwijzing naar het Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld kan nog beter, waarbij opgemerkt wordt dat meldingen van huiselijk geweld vaak via een andere route lopen (politie, huisarts). In de gemeenten Rijssen-Holten, Tubbergen, Twenterand en Wierden is het loket voor Centrum Jeugd en Gezin gerealiseerd en gekoppeld aan het Wmo-loket.

Ad c:

In het gezamenlijke beleid ten aanzien van individuele verstrekkingen zijn de afgelopen vier jaar zeker de nodige stappen gezet. Hierbij kan gedacht worden aan het doorvoeren van technische aanpassingen in de verordening, het vormgeven van het product thuisbegeleiding, het vormgeven van het persoonsgebonden budget voor de inhuur van een alfahulp (PGB alfa), afstemming over de aanpak van de AWBZ pakketmaatregel, het doorontwikkelen van de eigen bijdrageregeling en samenwerking op het gebied van aanbestedingen (hulpmiddelen, trapliften, hulp bij het huishouden). De oorspronkelijk beoogde regionale pool voor voorzieningen is niet gerealiseerd. Bij de afzonderlijke gemeenten leeft de wens tot een regionale pool voor voorzieningen niet (meer). Dit komt deels doordat er op het gebied van hulpmiddelen al sprake is van een regionaal magazijn. Mogelijk zou er een meerwaarde te behalen zijn in een regionale pool voor woonunits.

De vijf gemeenten zijn er de afgelopen vier jaar in geslaagd om grotendeels een eenduidig beleid ten aanzien van individuele voorzieningen te formuleren. Dit heeft grote meerwaarde. De kennis uit vijf gemeenten kan worden gebundeld (niet ieder voor zich het wiel uitvinden) en taken kunnen worden verdeeld. Ook voor externen is de samenwerking van de vijf gemeenten efficiënt, omdat zij op veel vlakken met vijf gemeenten ineens kunnen spreken (in plaats van met elke gemeente afzonderlijk te moeten overleggen).

Domein 5 preventie, zorg en opvang

Het beleid op deze terreinen is grotendeels van rijkswege neergelegd bij centrumgemeenten. In Twente zijn dat Almelo (voor Maatschappelijke Opvang (MO), Verslavingszorg (VZ), Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGZ)) en Enschede (voor Vrouwenopvang (VO) en Huiselijk Geweld (HG)). Lokaal is aanvullend gewerkt aan de activiteiten van centrumgemeenten.

In domein 5 zijn een vijftal regionale actiepunten geformuleerd. Achtereenvolgens worden deze beoordeeld op de mate van realisatie.

Participeren in beleidsontwikkeling centrumgemeenten, afspreken en onderhouden samenwerkingsstructuur. Centrumgemeenten (Almelo en Enschede) moeten daartoe initiatieven nemen richting de (sub)regio.

Dit actiepunt is gerealiseerd. Er is geparticipeerd. Opgemerkt wordt dat wel sprake is geweest van een groeiproces waar initiatieven zijn toegenomen. Nu is het punt bereikt dat ambtelijk via de subregionale overlegstructuur structureel wordt geparticipeerd. Er is jaarlijks ook een beleidsdag met de beide centrumgemeenten. Tussendoor zijn er in Regio Twente-verband (OGZ en veiligheid) of op thema ad hoc bijeenkomsten. Bestuurlijk wordt door de gemeente Almelo ook aangesloten bij de subregionale stuurgroep, naast de Twentse overleggen zoals de Bestuurscommissie OGZ/Wmo of het Regionaal College. Aandachtspunt is nog wel het moment van overleg en beïnvloeding. De behoefte is dat dit eerder in het proces kan.

GGD blijven inzetten voor OGGZ.

Met de komst van de Wmo is deze voormalige Wet Collectieve Preventie-taak bij de GGD gebleven. Zij voeren een beoordelende en coördinerende rol uit bij zgn. vervuilingssaken in bijv. woningen. Deze specialistische taak functioneert adequaat en kan zo blijven.

Afstemming op regionaal niveau van alcoholmatigingsplannen en integrale veiligheid (=Happy fris".)

Afstemming heeft plaatsgevonden en gemeenten hebben naar behoefte producten afgenomen (bijv. de handreiking keten en hokken en de zomercampagne uitreiking water aan jongeren door jongeren). Alcoholmatiging is inmiddels ook via de regionale nota volksgezondheid geborgd. Dit is een speerpunt.

Ontwikkelen c.q. onderhouden van lokale zorgstructuren en deze laten aansluiten bij de regionale structuur.

Elke subregiogemeente heeft inmiddels een zorgstructuur voor domein 5. Centrumgemeente Almelo levert hieraan een financiële bijdrage. Wel is er verschil in de mate van ontwikkeling. De aansluiting met de regionale structuur is er vaak wel maar is niet altijd transparant. Door de ontwikkeling van de Veiligheidshuizen en CJG zal dit punt ook nader worden uitgewerkt.

Afstemmen op het gebied van huiselijk geweld, verslavingszorg en maatschappelijke opvang.

De subregiogemeenten weten elkaar te vinden en ook de centrumgemeenten zijn nu gemakkelijk bereikbaar. Nieuwe thema's zoals de invoering van de Wet Tijdelijk Huisverbod maar ook collectieve preventie voor GGZ zijn voortvarend ook op Twents niveau of subregionaal afgestemd en opgepakt.

Domein 6: Anders te werk

Er heeft een bijeenkomst plaatsgevonden onder leiding van de B&A groep, waarbij er ingezoomd is op de thema's maatschappelijk aanbesteden en de regisseursrol van gemeenten in de Wmo. Met de uitkomsten van deze bijeenkomst is weinig tot niets gedaan. Achteraf bleek namelijk dat de vijf gemeenten de zaken al goed op orde hadden vergeleken met landelijke voorbeelden.

De afgelopen vier jaar zijn de gezamenlijke Adviesraden Wmo vaak gezamenlijk of op een eenduidige manier betrokken bij regionaal beleid. Hierbij is er een omslag in cultuur gerealiseerd (van argwaan naar vertrouwen). Het betrekken van de gezamenlijke Adviesraden Wmo bij regionale ontwikkelingen en/of regionaal beleid, levert efficiëntie op en is plezierig. Daartegenover kan de vraag gezet worden wat het oplevert. De ervaringen met het betrekken van de gezamenlijke Adviesraden zijn zelden niet positief. De effecten verschillen ook per thema. De tijd die er benodigd is om de gezamenlijke raden op een goede manier te betrekken, is een belangrijk knelpunt. Het zorgt er soms ook voor dat processen langer duren, terwijl de meerwaarde niet altijd aan te wijzen is. Voor elke gemeente geldt dat zij aangeven dat de achterbanraadpleging door Adviesraden Wmo volgens de gemeenten nog beter georganiseerd kan worden.

Bijlage 2 Subregionale beleidsagenda Wmo 2011-2014

Hieronder vindt u een overzicht van de actiepunten van het subregionale Wmo-beleid.

Domein 1: Samenleven in buurt en wijk	2011	2012	2013	2014
- Kennis uitwisseling op dit domein indien nodig.	X	X	X	X

Domein 2: Opgroeien en ontwikkelen	2011	2012	2013	2014
- Subregionale samenwerking m.b.t. CJG-ontwikkeling en afstemming jeugd(zorg)beleid op (sub)regionaal niveau.	X	X	X	X
- Actieve participatie in CJG Twente	X	X		
- Uitvoeren afspraken convenant Jeugdagenda 2009-2012 met de provincie Overijssel;	X	X		
- Gezamenlijk volgen en vertalen landelijke ontwikkelingen,	X	X	X	X
- Optimaliseren zorgstructuur, ketenaanpak en samenwerking met de veiligheidshuizen.	X	X	X	X

Domein 3: Mantelzorg en vrijwilligers	2011	2012	2013	2014
- Check per gemeente naar invulling van basisfuncties vrijwilligerswerkbeleid en lokale ondersteuning mantelzorg.	X			
- Subregionaal wordt vervolgens bekeken of door samenwerking de eventueel ontbrekende zaken op het gebied van vrijwilligerswerk en mantelzorg ingevuld kunnen worden (plan eind 2011);	X			
- (indien meerwaarde) volgt een plan van aanpak voor subregionale samenwerking en wordt deze uitgevoerd (2012).		X		

Domein 4: Meedoen makkelijker maken	2011	2012	2013	2014
- Vormgeven aan De Kanteling door o.a. een omslag van individuele naar collectieve voorzieningen te realiseren. Tevens de benodigde cultuuromslag bij burgers faciliteren.	X	X	X	X
- Het ontwikkelen van een verordening Nieuwe Stijl (gebaseerd op De Kanteling).				X
- Versterken van inclusief beleid (zodat er op voorhand rekening wordt gehouden met burgers met een beperking en dit niet meer via duurder doelgroepenbeleid hoeft te worden opgelost).	X	X	X	X
- De levensloopbestendige benadering meer integreren in gemeentelijk beleid en in de samenleving als geheel door als gemeente hier regie op te voeren.	X	X	X	X
- Uitwisselen van best practices op Wmo-gebied en hier van elkaar leren.	X	X	X	X
- Het (door) ontwikkelen en ondersteunen van ketenzorg dementie door te participeren in het project dat er op dit moment in Noord West Twente draait.	X	X	X	X
- Middels de gemeentelijke regierol het maatschappelijk ondernemerschap versterken en stimuleren,	X	X	X	X
- Antwoorden op ontwikkelingen binnen de AWBZ in brede zin met daarbij aandacht voor de regionale	X	X	X	X

(samenwerkings)mogelijkheden.				
- (Externe) Financieringsmogelijkheden zo goed mogelijk benutten.	X	X	X	X
- De ontwikkelingen op het gebied van de (rijks)bezuinigingen en jurisprudentie nauwgezet en vooral ook proactief volgen.	X	X	X	X
- Uitvoeren van een nieuwe aanbesteding Regio-taxi.	X			

Domein 5: Preventie, zorg en opvang	2011	2012	2013	2014
- Actief blijven participeren in beleidsontwikkeling centrumgemeenten	X	X	X	X
- GGD de komende vier jaar blijven inzetten voor hun taken binnen de OGGZ.	X	X	X	X
- Via de regionale nota lokaal gezondheidsbeleid werken aan de speerpunten op verslavingspreventie en depressie;	X	X	X	
- Doorontwikkelen c.q. onderhouden van lokale zorgstructuren,	X	X	X	X
- Afspraken maken in het kader van de ontwikkeling rond afstemming zorg en veiligheid (Veiligheidshuizen);	X	X		
- Vormgeven beleid ten aanzien van Meldcode Huiselijk geweld, in samenhang met de RAAK-aanpak.	X			
- Binnen de financiële mogelijkheden doen van voorstellen ten aanzien van aanbod hulpverlening voor met name kinderen die in aanraking komen met huiselijk geweld. Kansen die er komen bij eventuele decentralisatie jeugdzorgtaken naar gemeenten benutten (zie domein 2) en met huisartsen afspraken maken over de vroegtijdige inschakeling van lokale zorgnetwerken.				X

Domein 6: Anders te werk	2011	2012	2013	2014
- In de stuurgroep wordt vastgelegd op welke beleidsterreinen subregionale samenwerking m.b.t. Wmo een meerwaarde heeft en de komende vier jaar op de agenda staan van de stuurgroep;	X			
- In een jaarplanning worden de overleggen van de stuurgroep en van het ambtelijk overleg vastgelegd. In de jaarplanning staan tevens de regionale actiepunten geagendeerd.	X	X	X	X
- Deze Wmo beleidsterreinen worden verdeeld onder de wethouders. Elke wethouder wordt eigenaar/trekker van één of meerdere beleidsterreinen en de daar aan hangen de actiepunten uit de regionale Wmo-beleidsagenda 2011-2014.	X			
- Gezamenlijke communicatie rond cultuurverandering/ de Kanteling	X	X	X	X

Financiën	2011	2012	2013	2014
Actief ontwikkelingen volgen en vormgeven bezuinigingen.	X	X	X	X

